

**ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ
ΟΙΚΙΑΣ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ**

Διπλωματική εργασία του ΔΠΜΣ Συντήρησης και Αποκατάστασης Ιστορικών
Μνημείων και Συνόλων του Ε.Μ.Π.

Σπουδάστρια
Χριστίνα Σαλίμπ
Αρχιτέκτων Μηχανικός

Επιβλέπων Καθηγητής
Καραδήμας Κώστας
Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Αθήνα, Μάρτιος 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
Αντικείμενο της εργασίας	4
Μέθοδος αποτύπωσης	4
Διευκρινίσεις/ συμβάσεις για καλύτερη ανάγνωση της εργασίας.....	5
ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΚΤΙΡΙΟ	7
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ.....	7
Η σύνδεση με το Χαλάνδρι	11
Σημερινή κατάσταση.....	12
Ιστορία των ιδιοκτητών.....	13
Η Σεβαστή Καλλισπέρη	13
Τα μέλη της υπόλοιπης οικογένειας.....	15
Συμβόλαια αγοραπωλησίας	16
Το θεμιστόκλειο τείχος και η διαδρομή του – το πέρασμα από το οικόπεδο	18
ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	20
Μορφολογική ανάλυση κτιρίου	23
Φάσεις κατασκευής.....	41
Λειτουργική διάρθρωση.....	48
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	56
Οριζόντια φέροντα στοιχεία κτιρίου.....	57
Πατώματα	57
Δάπεδα.....	61
Δώμα Α' φάσης - πλάκα από μεταλλικές διατομές διπλού Τ και σχιστόπλακες	65
Δώμα Β' φάσης - πλάκα από οπλισμένο σκυρόδεμα	66
Κατακόρυφα Στοιχεία Κτιρίου	67
Φέρουσα Τοιχοποιία	67
Συμπαγής οπτοπλινθοδομή	73
Τσατμαδότοιχοι	74
Θεμελίωση	75
Συμπληρωματικά δομικά στοιχεία	76
Κλίμακες εσωτερικές	76
Καταπακτές - Φωταγωγοί	82
Κλίμακες εξωτερικές	82
Κουφώματα Α' φάσης	83

Διαχωριστικά πανέλα	89
Τζάκια	90
Εστία.....	90
Νεροχύτες - Σκάφες	91
Ορθοστάτες.....	92
Ερμάρια.....	93
Γείσα.....	94
Εξώστες.....	95
Δώμα	95
Έπιπλα και άλλα ευρήματα.....	97
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ ΚΤΙΡΙΟΥ	98
ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ - ΣΤΕΡΕΩΣΗ - ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	99
Η νέα χρήση	99
Στόχοι και κριτήρια επεμβάσεων σε μνημεία- διατηρητέα κτίρια	101
Προεργασίες - Οργάνωση εργοταξίου	101
Κατακόρυφος Φέρων οργανισμός - τοιχοποιίες	104
Συρραφή μεγάλων ρωγμών	104
Αρμολόγημα.....	109
Οριζόντιος Φέρων οργανισμός Α΄φάσης	110
Αποκατάσταση πατωμάτων υπογείου.....	110
Αποκατάσταση πατωμάτων ισογείου και ορόφου.....	111
Αποκατάσταση πλάκας δώματος Α΄φάσης	111
Αποκατάσταση συμπαγούς οπτοπλινθοδομής	112
Οριζόντιος Φέρων Οργανισμός Β΄φάσης και εξώστες Α΄ και Β΄ φάσης.....	113
Συντήρηση κουφωμάτων.....	115
Ηλεκτρική εγκατάσταση	115
Ένταξη δικτύων (νέοι χώροι WC)	115
Συντήρηση οροφών.....	116
Αποκατάσταση εξωτερικών όψεων - τραβηχτά κονιάματα.....	116
Αποκατάσταση επιχρισμάτων και διατήρησή τους	117
Χρωματική διερεύνηση εσωτερικών επιχρισμάτων.....	118
Χρωματική διερεύνηση εξωτερικών επιχρισμάτων	119
Συνολική πρόταση.....	120
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	122

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της εργασίας

Το αντικείμενο της εργασίας αφορά στην αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης, την κατανόηση του τρόπου κατασκευής και των οικοδομικών φάσεων, την διάγνωση της παθολογίας, την πρόταση επεμβάσεων αποκατάστασης και την πρόταση επανάχρησης της οικίας Καλλισπέρη στην Αθήνα.

Μέθοδος αποτύπωσης

Η μέθοδος αποτύπωσης που επιλέχθηκε καθορίστηκε από διάφορους παράγοντες. Αρχικά το μέγεθος, η γεωμετρία και κυρίως κάποιες ιδιαιτερότητες του αντικειμένου (πολυπλοκότητα των χώρων, ασταθές δάπεδο του ορόφου). Επίσης τα παραγόμενα προϊόντα σε σχέση με την κλίμακα απόδοσης και κατ' επέκταση την απαιτούμενη ακρίβεια και τελικώς τον διαθέσιμο εξοπλισμό. Η συμβατική μέθοδος είναι η αρχική μέθοδος που επιλέχθηκε, η οποία είναι και η βάση στην οποία θα βασιστεί οποιαδήποτε άλλη μέθοδος χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια.

Αποτύπωση μόνο με όργανα δεν μπορεί να είναι πλήρης χωρίς την συμβατική μέθοδο, χωρίς δηλαδή την επί τόπου αποτύπωση από τον ίδιο τον μελετητή με πολλαπλές μετρήσεις, παρατηρήσεις, διερευνήσεις και καταγραφές. Έτσι θα επιτευχθεί άλλωστε η γνωριμία με το αντικείμενο και θα ληφθούν οι αποφάσεις για το ποιες θα πρέπει να είναι η συμπληρωματικές μέθοδοι, αλλά και οι επαληθεύσεις αυτών. Η αποτύπωση του κτιρίου με την συμβατική μέθοδο περιλαμβάνει σκαριφήματα, παρατηρήσεις-κωδικοποίηση χώρων, σχέδια (κατόψεις, τομές, όψεις), σκίτσα οικοδομικών λεπτομερειών. Οι κατόψεις έγιναν με την μέθοδο των επάλληλων τριγώνων. Επιλέχθηκε το κατάλληλο επίπεδο ανά όροφο έτσι ώστε να αποτυπώνεται περισσότερη πληροφορία. Τα κατακόρυφα επίπεδα των τομών επιλέχθηκαν και αυτά ώστε να απεικονιστούν τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία του κτιρίου. Η υψομετρική αφετηρία ορίστηκε στη συμβολή των δρόμων Καλλισπέρη και Παρθενώνος.

Για το εσωτερικό του κτιρίου χρησιμοποιήθηκε χωροβάτης για την χωροστάθμιση των επιπέδων και η μέτρηση των διαστάσεων έγινε με μετροταινία και μετρητικό λείζερ. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε φωτογραφική μετωπική λήψη όλων των αναπτυγμάτων των χώρων, ενώ τα κουφώματα αποτυπώθηκαν με τη βοήθεια προφιλόμετρου.

Επιπλέον, πάρθηκε με τη βοήθεια μη επναδρωμένου σκάφους (drone) ορθοφωτογραφία του δώματος (βλ. κάτοψη δωματίων).

Οι μέθοδοι που ακολουθήθηκαν είναι μη καταστρεπτικές και δεν πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις στο μνημείο με σεβασμό προς την κατάσταση στην οποία βρίσκεται.

Διευκρινίσεις/ συμβάσεις για καλύτερη ανάγνωση της εργασίας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΙΑΣ & ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Η περιγραφή της οικίας θα αναλυθεί από μέσα προς τα έξω, όπως ακριβώς δηλαδή βιώθηκε στις «in situ» επισκέψεις.

Για λόγους ευκολίας θα χρησιμοποιούνται τα εξής για καθορισμό προσανατολισμού (στα εκάστοτε πρόσωπα και αριθμούς):

B, N, A, Δ, ΒΑ, ΒΔ, ΝΑ, ΝΔ αντίστοιχα για τα επίθετα βόρειος, νότιος, ανατολικός, δυτικός, βορειοανατολικός, βορειοδυτικός, νοτιοανατολικός και νοτιοδυτικός.

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΧΩΡΩΝ

- Το πρώτο ψηφίο αφορά στο επίπεδο που βρισκόμαστε σε κάθε σχέδιο. Έτσι στο επίπεδο του υπογείου έχουμε τον αριθμό 1, στο επίπεδο του ισόγειου τον αριθμό 2, στο επίπεδο του ορόφου τον αριθμό 3 και στο δώμα τον αριθμό 4.
- Το δεύτερο νούμερο αφορά στην αρίθμηση των χώρων με αύξοντα αριθμό βάσει μιας συγκεκριμένης διαδρομής στο εκάστοτε επίπεδο. Έτσι:
 - _Στο υπόγειο η διαδρομή ξεκινά από την είσοδο στην ΝΔ γωνία του κτιρίου δεξιά της αυλόπορτας (χώρος 1.01). Συνεχίζεται με κατεύθυνση προς το βορρά (χώροι 1.02 – 1.15) και τελειώνει με τους χώρους 1.16 – 1.17, οι οποίοι υπήρξαν μη προσβάσιμοι καθ' όλη τη διαδικασία της επιτόπιας έρευνας.
 - _Στο ισόγειο η εκκίνηση της διαδρομής γίνεται από την είσοδο στην οδό Παρθενώνος (χώρος 2.01). Η διαδρομή συνεχίζεται με όλους τους χώρους στο κομμάτι της Α' φάσης (χώροι 2.02 – 2.10) και ολοκληρώνεται με τους χώρους στο κομμάτι της Β' φάσης (χώροι 2.11 – 2.17)
 - _Στον όροφο ισχύει ακριβώς η ίδια διαδρομή με του ισόγειου.
- Τα ενδιάμεσα επίπεδα των επιπέδων αναγράφονται με το νούμερο του χώρου που βρίσκεται στο αμέσως από κάτω επίπεδο με την προσθήκη ενός τόνου. Π.χ. χώρος 3.09' είναι ο χώρος ακριβώς πάνω από τον 3.09.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΧΩΡΩΝ

- Οι χώροι στους οποίους δεν μπορούσε να εξαχθεί από τα έπιπλα κινητά και μη η ονομασία τους, από εδώ και στο εξής θα αναφέρονται στα σχέδια ως δωμάτια.
- Στην κάτοψη, κάτω από το όνομά τους υπάρχει η στάθμη και το υλικό του δαπέδου του χώρου.
- Οι χώροι όπου είναι απαραίτητο θα μπαίνουν μετά παρένθεσης στο κείμενο προς διευκόλυνση του αναγνώστη.

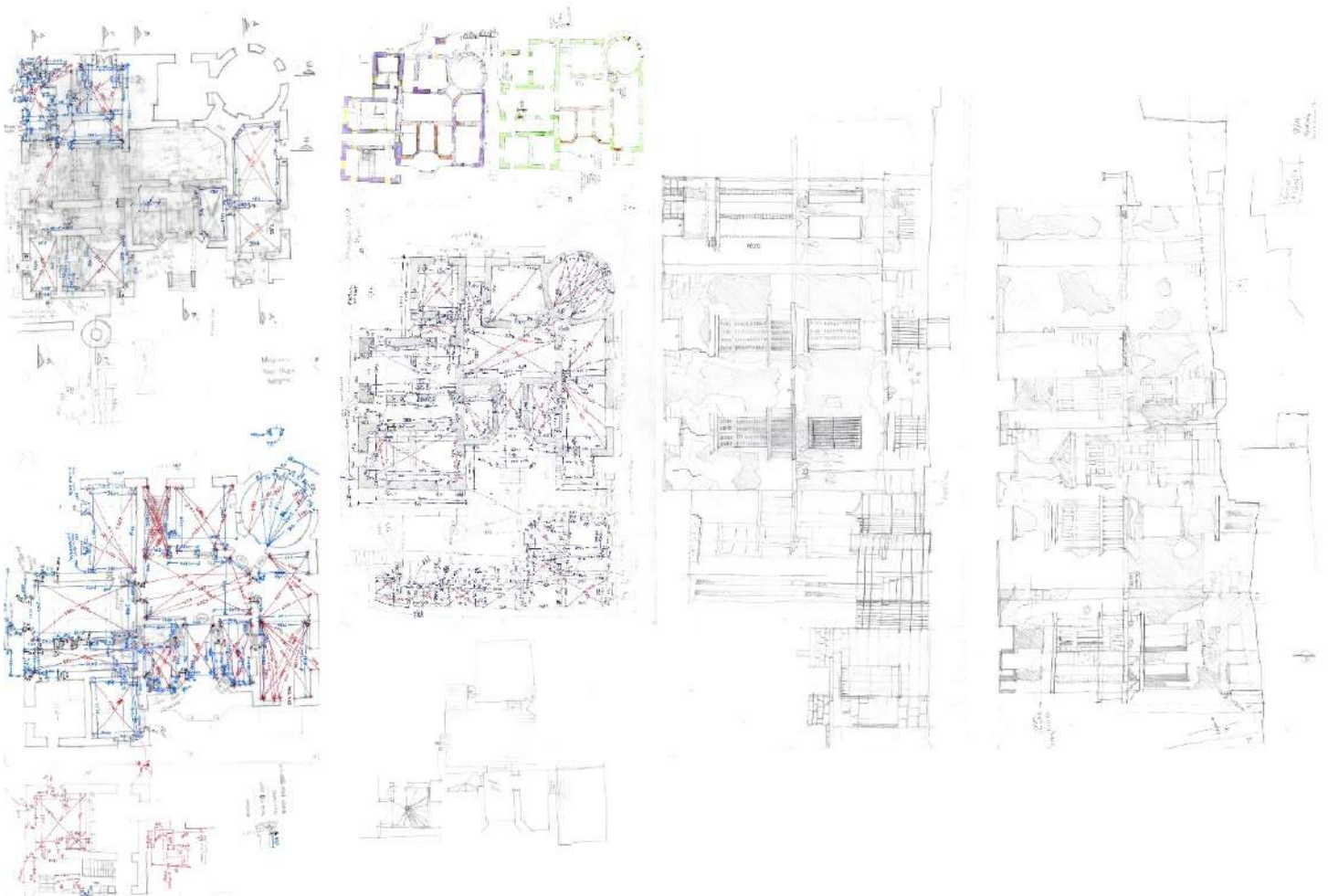
ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΟΥΦΩΜΑΤΩΝ

Τα κουφώματα ονοματίζονται από τους χώρους στα οποία βρίσκονται. Για παράδειγμα η θύρα Θ101.1 είναι μια από τις θύρες που βρίσκονται στο χώρο 1.01.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΟΙΚΙΑΣ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ

Όλες οι φωτογραφίες είναι από την επιτόπια έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Ιούνιος 2021 – Ιανουάριος 2022.

Σε αντίθετη περίπτωση αναφέρεται η εκάστοτε πηγή.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΚΤΙΡΙΟ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ

Η οικία Καλλισπέρη με τη χαρακτηριστική πυργοειδή διαμόρφωση, ένα από τα διασωθέντα νεοκλασικά του 20ου αιώνα με εκλεκτικιστικά χαρακτηριστικά βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας, πλησίον της Ακρόπολης και συγκεκριμένα στη συμβολή των οδών Νικολάου Καλλισπέρη και Παρθενώνος με πλάτος 12 μέτρα. Η οικία χτίστηκε το 1911 και περιλαμβάνει την κυρίως οικία, δύο επιπλέον βοηθητικά κτίσματα και κήπο. Το συγκρότημα κτιρίων με τη μορφή που σώζεται, προέκυψε από τη συνένωση τεσσάρων όμορων αλλά ανεξάρτητων κάποτε οικοπέδων που συνόρευαν βόρεια με την οδό Αεροπαγίτου (με πλάτος 27 μέτρα) τα οποία αγοράστηκαν με πατρικά χρήματα διαδοχικά, (όπως προκύπτει και από τη διαθήκη της Σεβαστής Καλλισπέρη) μεταξύ των ετών 1907 και 1919, από τους Γεώργιο και Σεβαστή Καλλισπέρη. Έτσι καταλήγουμε στο ότι το οικοπέδο περικλείεται από τις οδούς Διονυσίου Αεροπαγίτη Παρθενώνος και Νικολάου Καλλισπέρη.

Από το 1911 μέχρι και το 1930, οι νέοι ιδιοκτήτες κατασκεύασαν αποσπασματικά τρία κτίσματα (σε διάφορες φάσεις) τα οποία αποτελούν το λειτουργικά ενιαίο συγκρότημα της οικίας Καλλισπέρη που κατοικήθηκε συστηματικά μέχρι και τη δεκαετία του 1950. Στις 22 Δεκεμβρίου 1937 η Σεβαστή Καλλισπέρη με χειρόγραφη διαθήκη άφησε όλη της την περιουσία υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου με σκοπό να συσταθεί ίδρυμα για την εκπαίδευση κοριτσιών συνολικής εκτάσεως 1.330 τετραγωνικών μέτρων (σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του πολεοδόμου Φαίδωνα Παπαθεοδώρου). Το ίδρυμα όμως αυτό δεν έγινε ποτέ.

Μετά από εγκατάλειψη δεκαετιών η περιουσία του κληροδοτήματος της Σεβαστής Καλλισπέρη περιήλθε στα Σχολικά Ταμεία Γυμνασίου Λυκείου Θηλέων Χαλανδρίου και στη συνέχεια στο Δήμο Χαλανδρίου. Σήμερα το συγκρότημα που εμφανίζει εκτεταμένες βλάβες ανήκει στο Δήμο Χαλανδρίου που προτίθεται να το αποκαταστήσει για να στεγάσει μουσείο. Το αίτημα χαρακτηρισμού του συγκροτήματος προέκυψε έπειτα από αίτημα που κατέθεσε στην Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής η Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία " Monumenta". Το κοινό όργανο ΚΑΣ--ΚΣΝΜ, αποφάσισε στις 13 Δεκεμβρίου 2012 κατά πλειοψηφία το χαρακτηρισμό του συγκροτήματος ως διατηρητέου (συγκεκριμένα του κελύφους και των νεότερων προσθηκών της κυρίας οικίας, καθώς και του νότιου βοηθητικού κτίσματος) καθώς αποτελεί, τοπόσημο για την περιοχή της Ακρόπολης, έχει ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία και στέγασε σημαντικές προσωπικότητες της εποχής.¹

¹ www.kathimerini.gr

Από το 1833 παράλληλα με την ανακήρυξη της Αθήνας σε πρωτεύουσα του νεότερου ελληνικού κράτους, άρχισε η κατοίκηση της νότιας πλευράς της Ακρόπολης. Μέχρι τότε η περιοχή ήταν αραιοκατοικημένη, με μικρά σπίτια, απλής κατασκευής. Εκτός από το στρατηγό Μακρυγιάννη, εγκαταστάθηκαν εκεί και άλλοι πρωταγωνιστές του απελευθερωτικού αγώνα. Στους παλαιότερους κατοίκους της περιοχής περιλαμβάνεται ο αγωνιστής Νικόλαος Καλλισπέρης. Η οδός Καλλισπέρη, μία ανάσα από την Αεροπαγίτου ξεκινά πεζοδρομημένη από τη Μητσαίων και καταλήγει στη Ροβέρτου Γκάλι. Χαρακτηρίζεται από ξεχωριστά κτίσματα, όπως το μουσείο κοσμήματος Ηλία Λαλαούνη (στη συμβολή Καλλισπέρη και Καρυάτιδων).

Το εν λόγω οικοπέδο με το οποίο θα ασχοληθούμε, συνολικής έκτασης 1.400 τ.μ περιλαμβάνει ένα τριώροφο κτίριο με υπόγειο ισόγειο και όροφο, ένα παράσπιτο και έναν κήπο καθώς και όλη την περιφραγμένη από μάνδρα περιοχή και τον κήπο μπροστά στην είσοδο. Πρόκειται για κτίριο που ανήκει στην περίοδο του νεοκλασικισμού. Το κτίσμα παραπέμπει σε πύργο λόγω των επάλξεων στη στάθμη του δώματος και της κυκλικής απόληξης στη γωνία. Τα άλλα δύο μικρότερα κτίρια είχαν προστεθεί ως το 1930. Οστόσο πολλά κουφώματα και ένα μέρος της στέγης έχουν πλέον καταρρεύσει.²

Από την πρώτη διαθήκη της Σεβαστής Καλλισπέρη προκύπτει ότι το κτίριο --που προόριζε ως Εκπαιδευτικό και Φιλανθρωπικό ίδρυμα με την ονομασία "Εθνικό Μορφωτήριο" --ως θέση βρίσκεται: παρά την μεσημβρινή την πρόσοψη της Ακροπόλεως και δη υπό την σκιάν του Παρθενώνος και άρχεται από της οδού Διονυσίου Αεροπαγίτου και της διασταύρωσεως αυτής με τη Δυτική γραμμή της οδού Παρθενώνος μέχρι της οδού Νικ.Καλλισπερη, εφ ης έχει την μεσημβρινήν αυτής πρόοψιν και εφ ης κείται(βρίσκεται) οικίαν. ..ίνα στεγάσει νηπιαγωγείον...."

Συνεχίζει λέγοντας ότι "σαν τοποθεσία είναι θεϊκό δώρο από την άποψη της έμπνευσης και της υγείας καθώς Παρθεναγωγείο Ελληνίδων κορών - κοντά στον Παρθενώνα - "ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΟΡΦΩΤΗΡΙΟΝ" κοντά στη φρονηματίζουσαν Άπτερον Νίκη, και εκείνη που εμπνέει επιρροή Πρόμαχος Αθηνά, αλλά και κοντά στην αγιασμένη έκταση της Ακρόπολης". Επιπλέον λέει ότι:"Από την ημέρα της γιορτής της Αγίας Τριάδας το έτος 1911 που ξεκίνησε η θεμελίωση,... στην πρώτη μεσημβρινή γωνία μετά το στρογγυλό δωμάτιο στο κτίριο που βρίσκεται στη διασταύρωση της οδού Παρθενώνος με την οδό Νικ.Καλλισπερη ,τοποθέτηθηκαν σάκοι που περιείχαν χώμα από τον Παρθενώνα, την Άπτερον Νίκη, το Ερέχθειο, μαζί με φύλλα από το δέντρο της Αθηνάς (την ελιά) αλλά και κάποιοι άλλοι με χώμα από το τάφο των γονιών τους..."!!! Συνεχίζει λέγοντας ότι:"Και τα τρία κτίρια μας που περιλαμβάνονται μεταξύ των οδών Διονυσίου Αεροπαγίτου Παρθενώνος και Νικολάου καλλισπέρη είναι ευήλια, ευάερα, φωτεινά και μεσημβρινά. Η οικοδομή και των τριών είναι στερεοτάτη. Επίσης περιλαμβάνονται και τα αναγκαία ευρύχωρα δωμάτια για διδασκαλία και

² www.efsyn.gr

κάποια μικρότερα για διάφορες άλλες χρήσεις.. ζήτησα να γίνει οικογενειακή σχολή έχοντας την πεποίθηση από την πείρα μου, ότι όπου υπάρχει συσσώρευση μεγάλη από μαθητευόμενους αυτή καταντά "δύσκολιναγωγήτος αγέλη ατάκτων" "αλληλοδιαφθειρομενων", "ενώ για να είναι μία σχολή αληθινή πρέπει να περιλαμβάνει μόνο μικρό αριθμό μαθητευομένων, ώστε να επιτυγχάνεται "πειθαρχία στοργική" και "μόρφωσις χαρακτήρα" 25 μαθήτριες είναι ο κατάλληλος αριθμός για κάθε τάξη ..

Επιπλέον τονίζει: "το κλειδοκύμβαλον (πιάνο), το οποίο ανήκει και στους τρεις μας και το οποίο, ακριβώς μετά από οκταετίας μουσικές σπουδές στο Παρίσι και στο ωδείο της Βιέννης, η αδελφή μας Ερασμία και μόνο εκείνη χρησιμοποιούσε, θέλω να μείνει πάντα εκεί πού βρίσκεται, στην στρογγυλή αίθουσα του μεσαίου αυτού ορόφου και να χρησιμοποιείται αυτό το μουσικό όργανο, της καλλιτέχνιδας αδελφής μας, μόνο σε σχολικές γιορτές και για φιλανθρωπικούς σκοπούς, που θα πραγματοποιούνται σε αυτό το τμήμα της οικίας μας..." Επίσης αναφέρεται σε τρία κτίρια:"

α) Στην Ανατολική και μεσημβρινή πλευρά, σε μία τριώροφη γωνιακή οικία εκτάσεως επτακοσίων 700 περίπου τεκτονικών τετραγωνικών πήχεων (ο τετραγωνικός τεκτονικός πήχης είναι μία μονάδα μέτρησης επιφανειών, που χρησιμοποιήθηκε στο παρελθόν και ισοδυναμούσε με: 0,5625 τετραγωνικά μέτρα) από εικοσιδύο (22) ευρύχωρα δωμάτια και δώδεκα (12) μικρά ως βοηθητικούς χώρους και για άλλες ανάγκες

β) άλλα δύο (2) από τα οποία: το ένα προς τη μεσημβρινή πλευρά ισόγειο που βλέπει στην οδό Νικολάου Καλλισπέρη και είναι εκτάσεως 100 τεκτονικών τετραγωνικών πήχεων και αποτελείται από τέσσερα δωμάτια για νηπιαγωγείο και το άλλο, πού βρίσκεται προς βορρά στην οδό Διονυσίου Αεροπαγίτου διώροφο, που καλύπτει επιφάνεια 90 περίπου τεκτονικά τετραγωνικά μέτρα, για αίθουσα διδασκαλίας και διαλέξεων, παραπλεύρως της οποίας μπορεί να χτιστεί άλλη ίδιας έκτασης αίθουσα στο ανατολικό τμήμα του γηπέδου προς βορρά με τον ίδιο σκοπό. (σελίδα 9 διαθήκης)³

Η οικία Καλλισπέρη με τη χαρακτηριστική πυργοειδή διαμόρφωση, στη συμβολή των οδών Καλλισπέρη και Παρθενώνος (πλάτους περίπου 12,00 m), περιλαμβάνει την κυρίως οικία, δύο βοηθητικά κτίσματα και κήπο και κτίστηκε το 1911. Το ακίνητο προέκυψε από τη συνένωση τεσσάρων ομόρων αλλά ανεξάρτητων κάποτε οικοπέδων που συνόρευαν βόρεια με την οδό Αεροπαγίτου (με πλάτος 27 m.), τα οποία αγοράστηκαν διαδοχικά, μεταξύ των ετών 1907 και 1919, από τους Γεώργιο και Σεβαστή Καλλισπέρη. Από το 1911 μέχρι το 1930 οι νέοι ιδιοκτήτες κατασκεύασαν τρία κτίσματα σε διάφορες φάσεις, τα οποία αποτελούν το λειτουργικά ενιαίο συγκρότημα της οικίας Καλλισπέρη, που κατοικήθηκε συστηματικά μέχρι και τη δεκαετία του 1950.

3 «το δικό μας project» 2ο ΓΕΛ Χαλανδρίου Β τάξη ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (2013-- 2014) "Ανακαλύπτοντας τη Σεβαστή Καλλισπέρη και τους θησαυρούς της...". υπεύθυνος εκπαιδευτικός: Αναστάσιος Αλεβίζος ΠΕ 04 ΓΕΩΛΟΓΟΣ ΜΣC Διευθυντής 2ου ΓΕΛ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

Στις 22 Δεκεμβρίου 1937, η Σεβαστή Καλλισπέρη με χειρόγραφη διαθήκη άφησε όλη την περιουσία της υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου με σκοπό να συσταθεί Ίδρυμα για την εκπαίδευση κοριτσιών. Το Ίδρυμα όμως αυτό δεν έγινε ποτέ. Μετά από εγκατάλειψη δεκαετιών η περιουσία του κληροδοτήματος της Σεβαστής Καλλισπέρη περιήλθε στα Σχολικά Ταμεία Γυμνασίου-Λυκείου Θηλέων Χαλανδρίου και στη συνέχεια στον Δήμο Χαλανδρίου⁴.

Το οικόπεδο με το οποίο θα ασχοληθούμε συνολικής έκτασης 1.400 m² περιλαμβάνει ένα διώροφο τριώροφο κτίριο με υπόγειο, ισόγειο και όροφο και ένα παράσπιτο και έναν κήπο καθώς και όλη την μανδρωμένη περιοχή και τον κήπο μπροστά στην είσοδο. Πρόκειται για κτίριο που ανήκει στην περιόδου του νεοκλασικισμού.

Σήμερα, το συγκρότημα, που εμφανίζει εκτεταμένες βλάβες, ανήκει στο δήμο Χαλανδρίου, που προτίθεται να το αποκαταστήσει για να στεγάσει μουσείο. Το αίτημα χαρακτηρισμού του συγκροτήματος προέκυψε έπειτα

από αίτημα που κατέθεσε στην Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής η Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Monumenta».

Το κοινό όργανο ΚΑΣ-ΚΣΝΜ αποφάσισε στις 13.12.2012 κατά πλειοψηφία το χαρακτηρισμό του συγκροτήματος (συγκεκριμένα, του κελύφους και των νεώτερων προσθηκών της κύριας οικίας, καθώς και του νότιου βοηθητικού κτίσματος), καθώς αποτελεί τοπόσημο για την περιοχή της Ακρόπολης, έχει ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία και στέγασε σημαντικές προσωπικότητες της εποχής. Μειοψήφησαν ο καθηγητής Ιστορίας Τέχνης του Πανεπιστημίου Αθηνών, Νίκος Ζίας, και ο επίτιμος διευθυντής του ΥΠΑΙΘΠΑ, Ιορδάνης Δημακόπουλος, με το σκεπτικό ότι το συγκρότημα διατηρείται σε κακή κατάσταση και δεν συγκεντρώνει σημαντικά χαρακτηριστικά που κάνουν αναγκαία την κήρυξή του⁵.

Μνήμες του παρελθόντος ξύπνησε η πρόσφατη βράβευση 1ου Γενικού Λυκείου Χαλανδρίου – Καλλισπέρειου, στο πλαίσιο του 6ου Διεθνούς Μαθητικού Διαγωνισμού με θέμα «Στιγμές από την ιστορία των σχολείων» που διοργάνωσαν το Μουσείο Σχολικής Ζωής και το Τμήμα Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης και Ψηφιακών Μέσων του υπουργείου Παιδείας. Το ΓΕΛ μαζί με το 1ο – 2ο Γυμνάσιο οφείλει το όνομα και τη στέγασή τους στο Χαλάνδρι στην παιδαγωγό

⁴<https://www.archaiologia.gr/blog/2012/12/18/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%AD%CE%BF-%CE%BC%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%B7-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%80%CE%AD%CF%81/>

⁵ <https://www.kathimerini.gr/culture/22518/mnimeio-charaktiristike-i-neoklasiki-oikia-kallisperi/>

Σεβαστή Καλλισπέρη, η οποία προσέφερε τα οικόπεδά της στην περιοχή, μέσα στα οποία κτίστηκαν και λειτουργούν μέχρι σήμερα οι σχολικές μονάδες.

Η ίδια γεννήθηκε το 1858 στην Αθήνα. Ο πατέρας της, Νικόλαος, ήταν Καλύμνιος και έλαβε μέρος στην επανάσταση του 1821, διετέλεσε γραμματεús του Ιωάννη Κωλέττη και υπουργός Δικαιοσύνης.

Ήταν άνθρωπος που θέλησε να δώσει στα παιδιά του μεγάλη μόρφωση, αν και εκείνα τα χρόνια, επικρατούσε η άποψη ότι, τα γράμματα ήταν περιττά για τις γυναίκες, μιας και ο προορισμός τους ήταν να γίνουν καλές νοικοκυρές και σύζυγοι. Η Σεβαστή Καλλισπέρη τελείωσε τη Σχολή Χιλλ, αλλά δεν μπόρεσε να φοιτήσει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, αφού απέρριψαν την αίτησή της, λόγω του ότι οι δευτεροβάθμιες σπουδές της, δεν ήταν ισότιμες των αγοριών.

Μελέτησε με ιδιωτικούς δασκάλους στο σπίτι της, όλα τα μαθήματα του δημόσιου Αρρεναγωγείου και κατάφερε να αριστεύσει στις δευτεροβάθμιες σπουδές της, ύστερα από εξετάσεις ενώπιον επιτροπής καθηγητών, του Πανεπιστημίου και της Μέσης Εκπαίδευσης. Και πάλι δεν έγινε δεκτή από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, γιατί αντιδρούσαν οι καθηγητές και οι φοιτητές στην παρουσία γυναικών στο Πανεπιστήμιο. Έτσι, ο πατέρας της την έστειλε στο Παρίσι, όπου μετά από εξετάσεις στη Σορβόννη, άρχισε τις σπουδές της στη Φιλοσοφική Σχολή και το 1891, πήρε το διδακτορικό της δίπλωμα, αφού διαγωνίστηκε με άλλους 130 φοιτητές και κατάφερε να καταταχθεί 18η.

Η σύνδεση με το Χαλάνδρι

Η Σεβαστή Καλλισπέρη επέστρεψε στην Ελλάδα και διορίστηκε το 1892 δασκάλα των γαλλικών και ελληνικών στο Αρσάκειο, ενώ παράλληλα παρέδιδε στο σπίτι της, ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικής και γαλλικής φιλολογίας, ιστορίας, οικιακής οικονομίας, ηθικής και ψυχολογίας. Το 1897 έκανε πρόταση μεταρρύθμισης του γυναικείου εκπαιδευτικού συστήματος, η οποία δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο περιοδικό «Οικογένεια». Την ιδέα αυτή συμπεριέλαβε στα δύο εκπαιδευτικά νομοσχέδια που υπέβαλε στη Βουλή το 1899, «Περί ιδρύσεως Ανωτέρων Παρθεναγωγείων του Κράτους» και «Περί ελληνοπρεπούς και πρακτικωτέρας δημοσίας εκπαιδύσεως και περί ιδρύσεως Διδασκαλείου Θηλέων του Κράτους».

Το 1906 ταξίδεψε στην Αμερική, όπου παρέμεινε για πέντε χρόνια. Εκεί, μελέτησε τη «βιοτεχνική και βιομηχανική εκπαίδευση» και το αμερικανικό εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να προτείνει λύσεις, για τη βελτίωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Μετά την επιστροφή της, ίδρυσε σε διάφορες ελληνικές πόλεις τις «Εταιρείες Κυριών» και τα

«Εργαστήρια», εισήγαγε τις σχολικές ποδιές και στην εισήγησή της, στο τμήμα της Γυναικείας Αγωγής, επισήμανε την ανάγκη, να δοθεί πρακτική κατεύθυνση στην εκπαίδευση, προτείνοντας να διδάσκονται στο δημοτικό πρακτικά μαθήματα, όπως η σιροτροφία, η μελισσοκομία, η κηπουρική, η ανθοκομία.

Επίσης, ασχολήθηκε με αναλύσεις κειμένων της αρχαιοελληνικής γραμματείας, όπως και με μεταφράσεις ξένων θεατρικών έργων (μιλούσε Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά). Έγραψε αρκετά βιβλία, μεταξύ των οποίων τις μελέτες «Η Ολυμπία και οι Ολυμπιακοί αγώνες», 1896 και «Ηρωίδες εν τη ποιήσει και εν τη ιστορία», 1901. Όπως ανέφερε σε έρευνά της η κάτοικος του Χαλανδρίου, Πόλλυ Καλλέργη, αφέρωσε τη ζωή της, στη βελτίωση και αναβάθμιση της ελληνικής εκπαίδευσης και λίγο πριν πεθάνει, το 1953, κληροδότησε με σκοπό να αξιοποιηθεί για τις ανάγκες της εκπαίδευσης, στο ελληνικό δημόσιο την περιουσία της: το πατρικό της σπίτι, που βρισκόταν απέναντι από την Ακρόπολη, καθώς και τα οικοπέδα στην περιοχή Χαλανδρίου, μέσα στα οποία κτίστηκαν και λειτουργούν μέχρι σήμερα, το 1ο και το 2ο Γυμνάσιο – Γενικό Λύκειο Χαλανδρίου (Καλλισπέρεια)⁶.

Σημερινή κατάσταση

Καθώς τα κινητά περιουσιακά στοιχεία που πλαισίωσαν την οικία Καλλισπέρη λεηλατήθηκαν, το ακίνητο αφέθηκε να καταρρέει αλλά μαζί και η εγκαταλελειμμένη έκταση των 1.330 τετραγωνικών μέτρων κάτω από την Ακρόπολη, υπενθυμίζει τη μνημειώδη νεοελληνική ακηδία αλλά και ότι η λήθη σκέπασε την προσφορά τους.⁷

Τα πεσμένα ντουβάρια, τα τρύπια πατώματα, οι ριγμένες στέγες και τα λεηλατημένα δωμάτια, δε θυμίζουν πως κάποτε εκεί μέσα σμιλευόταν το όνειρο της σύγχρονης Ελλάδας των Τεχνών και των Επιστημών. Οι βιβλιοθήκες και τα σκεύη λεηλατήθηκαν. Τα έπιπλα εξαφανίστηκαν. Τα υπάρχοντα μιας σπουδαίας οικογένειας σκορπίστηκαν στους πέντε ανέμους. Η περιουσία τους αφανίστηκε και το κληροδότημα τους αλλοιώθηκε. Οι ευγενείς σκέψεις, τα υψηλά ιδανικά, οι αξίες που υπηρέτησαν και οι επιθυμίες τους, παραδόθηκαν στη λήθη και την αδιαφορία. Αφιερώθηκαν στην πατρίδα στις τέχνες και στα γράμματα και δεν άφησαν πίσω τους απογόνους.

⁶ <https://amarysia.gr/xalandri/neagenia/%CF%83%CE%B5%CE%B2%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%80%CE%AD%CF%81%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%AF%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B1>

⁷ : Ελευθέριος Σκιαδάς taathinaika.gr 03/04/ 2020

Ιστορία των ιδιοκτητών

Η Σεβαστή Καλλισπέρη

Sevasti K. Kallispéri

Φωτογραφία Σεβαστής Καλλισπέρη κασι
υπογραφή, πηγή: pandektis.ekt.gr

Η Σεβαστή Καλλισπέρη (1858 - 1953) Η Σεβαστή Καλλισπέρη, τελείωσε τη σχολή Χιλλ, αλλά δεν κατάφερε να φοιτήσει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, αφού απέρριψαν την αίτηση της, λόγω του ότι οι δευτεροβάθμιες σπουδές της δεν θεωρούνταν ισότιμες με των αγοριών. Μελέτησε με ιδιωτικούς δασκάλους στο σπίτι της, αριστεύοντας σε εξετάσεις ενώπιον επιτροπής καθηγητών του πανεπιστημίου. Για άλλη μια φορά δεν έγινε δεκτή από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς ήταν απαγορευτική η παρουσία γυναικών. Ο πατέρας της τότε την έστειλε στο Παρίσι. Εκεί αφού έδωσε εξετάσεις στη Σορβόννη, φοίτησε στη φιλοσοφική σχολή, ενώ το 1891 πήρε το διδακτορικό της δίπλωμα. Διορίστηκε το 1892 στην Ελλάδα στο Αρσάκειο ως δασκάλα γαλλικών - ελληνικών και παράλληλα παρέδιδε ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών, γαλλικών, ιστορίας, οικιακής οικονομίας, ηθικής και ψυχολογίας,

Το 1897 έκανε πρόταση μεταρρύθμισης του γυναικείου εκπαιδευτικού συστήματος, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό "οικογένεια". Αυτή την ιδέα τη συμπεριέλαβε σε δύο εκπαιδευτικά νομοσχέδια προς τη Βουλή το (1899) "Περί ιδρύσεως Ανώτερων Παρθεναγωγείων του Κράτους" και "Περί Ελληνοπρεπούς και Πρακτικωτέρας δημόσιας εκπαιδεύσεως" και "Περί ιδρύσεως Διδασκαλείου Θηλέων του Κράτους". Το 1906 πήγε στην Αμερική για πέντε χρόνια, μελετώντας τη "Βιοτεχνική και βιομηχανική εκπαίδευση" και το αμερικανικό εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να προτείνει λύσεις για τη βελτίωση του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα. Ίδρυσε σε διάφορες πόλεις, τις "Εταιρείες Κυριών" και τα "Εργαστήρια", εισήγαγε τις σχολικές ποδιές, επισήμανε την ανάγκη να δοθεί πρακτική κατεύθυνση στην εκπαίδευση, προτείνοντας τη διδασκαλία πρακτικών μαθημάτων στο δημοτικό, όπως η σηροτροφία (εκτροφή μεταξοσκώληκα), μελισσοκομία,

κηπουρική, ανθοκομία. Επίσης ασχολήθηκε με αναλύσεις κειμένων αρχαιοελληνικής, με μεταφράσεις ξένων θεατρικών έργων, μιλούσε αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά.

Έγραψε βιβλία και μελέτες όπως "η Ολυμπία και οι Ολυμπιακοί αγώνες" (1896) και "Ηρώιδες εν τη ποιήσει και εν τη ιστορία" (1901). Η κα Πόλλυ Καλλέργη, κάτοικος Χαλανδρίου, ανέφερε ότι η Σεβαστή αφιέρωσε τη ζωή της στη βελτίωση και αναβάθμιση της Ελληνικής εκπαίδευσης και λίγο πριν πεθάνει το 1953 κληροδότησε με τη διαθήκη της την περιουσία της, με σκοπό να αξιοποιηθεί για τις ανάγκες της εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, το πατρικό της σπίτι απέναντι από την Ακρόπολη και τα οικόπεδα στην περιοχή Χαλανδρίου (μέσα στα οποία χτίστηκαν και λειτουργούν μέχρι σήμερα το 1^ο και το 2^ο Γυμνάσιο και Γενικό λύκειο Χαλανδρίου "Καλλισπέρεια", αλλά και όλες τις χρηματικές καταθέσεις- ομολογίες της.⁸

Η Καλλιρρόη Παρρέν, μια από τις πρωτεργάτριες δασκάλες της εποχής, είχε δηλώσει για αυτήν στο φεμινιστικό έντυπο της εποχής, συγκεκριμένα στο τεύχος 48 το Φεβρουάριο του 1888 της "Εφημερίδος των Κυριών": "Η δεσποινίς Καλλισπέρη είναι κόρη θελήσεως σιδηράς και επιμονής πρωτοφανούς". Έγινε σύμβολο αγωνιστικότητας και επιμονής, αφιέρωσε όλη τη ζωή της στην εκπαίδευση των κοριτσιών και οι εκπαιδευτικές της μέθοδοι ξεπέρασαν τα όρια της Ελλάδας. Κατά την κατοχή όρθωσε το ανάστημά της, διαθέτοντας σημαντικό τμήμα της περιουσίας της, για την ενίσχυση του χειμαζόμενου αθηναϊκού λαού. Όπως η ίδια έγραφε: "Καθώς είχε αυξηθεί η ανθρώπινη δυστυχία δεν μπορούσα να μείνω αδιάφορη".

Εφυγε σε ηλικία 94 ετών, τον Ιούλιο του (1953). Η μνημειώδης διαθήκη της δημοσιεύτηκε από το πρωτοδικείο Αθηνών. Όλη η κτηματική περιουσία της, ακίνητα στην Αθήνα και στο Χαλάνδρι και κινητά, αφέθηκε στο Ελληνικό Δημόσιο με τον ρητό όρο, να συσταθεί Εκπαιδευτικό ίδρυμα με τον τίτλο "Εθνικόν Μορφωτήριο". Ανέθετε δε, τη διαφύλαξη της περιουσίας της, στον εκάστοτε αρχιεπίσκοπο ως πρόεδρο του ιδρύματος. Επίσης με τη διαθήκη της αξίωνε, η εκάστοτε Δημοτική Αρχή Αθηναίων να περιφρουρεί την περιουσία και να την προστατεύει ηθικά και υλικά. Και εκείνη αλλά και ο αδελφός της Γεώργιος Καλλισπέρης, "διότι του δήμου Αθηναίων ηγάπα σφόδρα" ο Γεώργιος!⁹

Σε κάποιο μέρος της διαθήκης της, ομολογεί ότι οι γονείς μας αδικήθηκαν πολύ όπως και εμείς. Σε μέρες θλίψης δεν είδαμε πραγματική προσέγγιση από κάποιο συγγενή ή φίλο και σε μέρες που αμφιταλαντεύομασταν στη σταδιοδρομία μας και στον αγώνα της ζωής μας ποτέ δεν αντικρίσαμε χέρι βοήθειας". Ούτε καν κάποια υποτροφία δεν παρέλαβε από την κυβέρνηση του τότε πρωθυπουργού Χαριλάου Τρικούπη στον οποίο και είχε απευθυνθεί, εφόσον καθώς δήλωνε η κυβέρνηση δεν είχε πόρους. Η Σεβαστή ήταν η τελευταία από τα τρία αδέρφια που απόμειναν στη ζωή και υπήρξε πρόσωπο σύμβολο της δίψας των Ελληνίδων για μόρφωση και κοινωνική καταξίωση. Οι αγώνες της για να ολοκληρώσει τις εξαετείς

⁸ Αμαρυσία

⁹ Συγγραφέας : Ελευθέριος Γ. Σκιαδάς ("Τα Αθηναϊκά" :3/4/ 2020) taathinaika.gr

σπουδές της στο Παρίσι, χωρίς πόρους, ενώ ο πατέρας της έφυγε από τη ζωή, απασχόλησαν ακόμα και την τότε Βουλή των Ελλήνων.

Έγινε σύμβολο αγωνιστικότητας και επιμονής, όπως γράφει και ο Ελευθέριος Σκιαδάς στα αθηναϊκά. Ήταν η πρώτη που εισηγήθηκε τις σχολικές ποδιές για τους μαθητές και των δύο φύλων, (από εγχωριο ύφασμα, γυναικείας βιοτεχνίας και με απλό στυλ που να συγχρονίζεται με την Ελληνική ενδυμασία) είχε πει. Στις 6/2/1982 ο τότε υπουργός του ΠΑΣΟΚ Λευτέρης Βερυβάκης, κατήργησε τις ποδιές.

Παρέμεινε εγκλωβισμένη στα "ελληνοχριστιανικά ιδεώδη" της εποχής της για το ρόλο της γυναίκας ως συζύγου και μητέρας. Θεωρούσε ότι ο έλεγχος του σπιτιού ήταν αποκλειστική ευθύνη των γυναικών. Στο "Γυναικείο Συνέδριο του Αγρινίου" το (1897) δήλωσε απέχθεια στη λέξη "χειραφέτηση" ζητώντας να μη συμπεριληφθεί ούτε ως όρος στο Συνέδριο, λέγοντας ότι: "η γυναίκα να μείνει στις γυναικείες εργασίες και η λέξη χειραφέτηση να μην ακουστεί διότι μπορεί να χαλάσει τα μυαλά των απλοϊκών γυναικών και να παραλύσει την οικία".¹⁰ Ήταν η πρώτη Ελληνίδα φοιτήτρια της Σορβόνης, καθηγήτρια γαλλικών στο Αρσάκειο, επιθεωρήτρια και εισηγήτρια μεταρρυθμίσεων του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Τα μέλη της υπόλοιπης οικογένειας

Ο **Νικόλαος Καλλισπέρης** πατέρας, (παντρεύτηκε σε μεγάλη ηλικία), πέθανε το 1891. Η καταγωγή του ήταν από την Κάλυμνο, είχε πάρει μέρος σε πολεμικές επιχειρήσεις στη θάλασσα, στα πληρώματα του ναυμάχου Δημητρίου Παπανικολή. Μετά την απελευθέρωση, υπηρέτησε σε υψηλές δημόσιες θέσεις, όπως του επιθεωρητή δημοτικών σχολείων στη Σάμο (1830) του δικαστή (1844) και του νομάρχη Μεσσηνίας (1855), αλλά αργότερα διώχθηκε λόγω της αντίθεσης του με τον Όθωνα. Ελαβε μέρος στην επανάσταση του 1821, διετέλεσε γραμματέας του Ιωάννη Κωλέττη, αλλά και υπουργός δικαιοσύνης. Ήθελε να δώσει στα παιδιά του μεγάλη μόρφωση, αν και εκείνα τα χρόνια επικρατούσε η άποψη, ότι τα γράμματα ήταν περιττά για τις γυναίκες, αφού ο προορισμός τους ήταν να γίνουν καλές νοικοκυρές και σύζυγοι! "Η ψυχή μου θα σας βλέπει..." έγραφε στα παιδιά του, λίγο πριν φύγει από τη ζωή!¹¹

Ο **Γιώργος Καλλισπέρης**: (1865 -1936) γιος του Νικόλαου Καλλισπέρη, νομικός στο επάγγελμα, υπήρξε υφηγητής του Ρωμαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, ενώ εκλέχθηκε δύο φορές δημοτικός σύμβουλος στην πρώτη δημαρχία του Σπύρου Μερκούρη. Συμμετείχε το 1897

¹⁰ Χριστίνα Φίλιππα Δημοσιογράφος ερευνήτρια

¹¹ www.taathinaika.gr

,σε πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες, υπήρξε αντίπαλος του συμφεροντολογικού κομματισμού. Με την επιτροπή του Δήμου Αθηναίων, είχε αναλάβει την ευθύνη και συμμετείχε για την προετοιμασία της πόλης κατά την διεξαγωγή των πρώτων Ολυμπιακών αγώνων.

Η **Ερασμία** (1861-1933) αδελφή της Σεβαστής και του Γεωργίου Καλλισπέρη, υπήρξε διακεκριμένη μουσικός με πολυετείς σπουδές στο εξωτερικό, στο Παρίσι και στη Βιέννη. Ήταν η μόνη που κατόρθωσε να αποκτήσει πτυχίο ανώτατου μουσικού σε εκπαιδευτήριο της Βιέννης. Διέπρεψε και εκείνη στο δικό της τομέα, συμμετέχοντας ενεργά στις τότε κοινωνικές και εθνικές εξελίξεις. Ως πιανίστα, συνόδευε όλες τις επίσημες εκδηλώσεις. Δεν παντρεύτηκε ούτε αυτή αλλά και κανένα από τα αδέλφια της, παρά αφιερώθηκαν στις τέχνες στα γράμματα και στην πατρίδα.

Συμβόλαια αγοραπωλησίας

Είναι λοιπόν τα συμβόλαια με τα οποία αγοράστηκε με μετρητά χρήματα στην Αθήνα η ιδιοκτησία μας αυτή, τα εξής:

- 1) Το υπ' αριθμόν 9707 της 25ης Αυγούστου του 1907, συμβολαιογράφου Χατζησπύρου,
- 2). το υπ' αριθμόν 5832 της 5 Ιανουαρίου 1911 συμβολαιογράφου Ιωάννη Σινανη και
- 3). α) το υπ' αριθμόν 5134 της 4 Ιανουαρίου 1912
β) το υπ' αριθμόν 5155 της 4 Ιανουαρίου 1912.

γ) το υπ' αριθμον 30512 της 1 Μαρτίου 1919 συμβολαιογράφου Βασίλη Μποσδα και τα εξοφλητικά : 1ον) υπ.αριθμ. 4031 της 8 Μαΐου 1921 δ) υπ.αριθ.42678 της 8 Ιανουαρίου 1922 ,3ον) υπ .αριθμ.47545 της 19 Απριλίου 1923, 4ον) υπ.αριθμ.51929 της 31 Οκτωβρίου 1924

Επίσης στη διαθήκη της Σεβαστής Καλλισπέρη αναγράφεται ότι:

"την περιουσία μου που θα βρεθεί μετά το θάνατο μου, αποτελούν τα εξής κυρίως κτήματα:

- 1) Η οικία στις οδούς Νικολάου Καλλισπέρη και Παρθενώνος.
- 2) μικρό σπίτι με τέσσερα δωμάτια στην οδό Νικολάου Καλλισπέρη ,νοικιασμένο στον Νικόλαο Παπαδανιήλ.
- 3) μικρό σπίτι μέσα στην αυλή με δύο δωμάτια ,πλυντήριο και μαγειρείο, νοικιασμένο στο Βασίλειο Περιμένη.
- 4) οικόπεδο 1300 πήχεων, βόρεια της άνω οικίας και συνέχεια στον ίδιο περίβολο αυτής στην οδό Διονύσου Αρεοπαγίτου και Παρθενώνος στην αριστερή πλευρά του οικοπέδου και παραπλεύρως του ναού της Αγίας Σοφίας " ΜΕΡΩΠΕΙΟΝ ",υπάρχει οικοδομή με μεγάλη

αίθουσα, με πελώρια θύρα και υπόγειο, που προσωρινά στεγάζονται οι φιλοξενούμενοι πρόσκοποι."

Το οικόπεδο στην οδό Διονυσίου Αρεοπαγίτου χωρίζεται από τον μεγάλης ηλικίας περίβολο από αρχαίο τείχος, αφού η κυρία Καλλισπέρη που ήταν αρχαιολόγος, δεν επέτρεψε να το θίξουν, παρά μόνο κατασκεύασε μικρή σκάλα (λίθινη), στην Ανατολική πλευρά του οικοπέδου), έχτισε αποχωρητήριο και αποθήκες για όλους τους ενοικιαστές της.

Τέλος η επιθυμία που εκφράζει, δηλώνεται ως εξής:

"και επιθυμώ μετά το θάνατό μου, να απομακρυνθούν όλοι οι ενοικιαστές από τις οικίες μου ,στην Αθήνα ή στο Χαλάνδρι και από τα κτήματά μου, για να γίνει το ίδρυμα το οποίο ήταν όλων των δικών μου αλλά και εμού ιδιαίτερος σκοπός αλλά και πόθος!"¹²

εν και τήν νεώτερά με τήν ιδιοκτησίαν του παλαιότερου, του χωριού
και τής κρημνίστης διαίε νέαν κούστωρην εν νέου με τήν διακομι-
λίαν του θρόνου... Αφ' ημερολογίου εγοληστικώς... "Η στήλη ἐστ'
ἦν οὖν νά στεγασθῆ καί νά λειτουργήσῃ τό ἐκπαιδευτικόν ἴδρυ-
μα * Σπονδιόν Κορραθίου * μέ τοῦς δύο αὐτοῦ κλέους ἤ τμήμα-
τα, καί τῆς κατ' αὐτήν μεσημβρινῆς προσόψιν τῆς Ἀκροπόλεως, καί
δὴ ὑπό τήν οὐρανίαν τοῦ παρθενώου, καί ἔρχεται ἐπὶ τῆς δόου Διονύ-
σου Ἀρεοπαγίτου καί τῆς διακομιδῆς αὐτῆς μέ τήν δυτικὴν γραμ-
μὴν τῆς αἰοῦ παρθενώου μέχρι τῆς δόου Μικολέου Καλλισπέρη, ἐπ'
ἣς ἔχει τήν μεσημβρινήν αὐτῆς προσόψιν καί ἐπ' ἣς καί τῆς οὐρανί-
αν μου πρὸς τόν αὐτόν σκοπόν κτισθεῖσα, ἵνα στεγασθῆ νηπιαγωγείον.
* Ἡ θεία Πρθονία, ὑπό τοῦ ἀδελφοῦ μου Γεωργίου Καλλισπέρη, τοῦ
λάτρου τούτου τοῦ καλοῦ καί τοῦ ἀγαθοῦ ἐβλαβήσθη καί κατὰ τὸ
πλεῖστον Πάτερῳ χεῖρατι, ἐν μέσῳ δὲ ἐμοῦ καί τῶν ἀδελφῶν
μου ἠγορευθεῖσα καί εὐσεβῆς προσφορὴν ἰδιοκτησίαν μου αὐτῆ
ἐπὶ τῆς αἰς ἀνωτέρω ἐπισημασμένης οὐρανίᾳ, τοῦτο, τῆς τῆς ἐν αὐτῇ ἁ-
δουσιαστικῆς καί ἐκπαιδευτικῆς ἐπιμελητικῆς ἐπιμέλειαν καί φι-
λανθρωπικῆς, εἶνε ἄς τοποθεσίαν θεῖον ὄραν ὑπό τῆς ἐκπορῆς
ἐκπαιδευτικῆς καί θείας, παρθενωγείον - * Μνημεῖον Κορραθίου
κατὰ τὸν παρθενώνα - * Σπονδιόν Κορραθίου * κατὰ τήν φρονι-
ματικὴν ἀπὸ τῶν ἐπιμελητῶν, καί τήν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιμέλειαν τῆς
προπόλεως Ἀθηνῶν - * Σχολῆ, κατὰ τήν θεϊκὴν χρηστικὴν καί θεϊκὴν
προπόλεων ἡγίωμένην ἔκτισον τῆς Ἀκροπόλεως. * Ἀπὸ τὸν βασιλεῖον
λίον, ταῦτα τῆς ἡμέρας τῆς ἁγίας Τριόδου ἔτους 1911 ὑπὸ τῆς
ἐκπαιδευτικῆς ἐπιμέλειαν τοῦ ἁγίου Μικολέου Σαγιανῆ
κατὰ τήν κατ' αὐτὴν μετὰ τὸ στεγασθῆναι μεσημβρινῆς γωνίας
τοῦ κατὰ τήν διακομιδῆν τῆς αἰοῦ παρθενώου μετὰ τῆς δόου Μικο-
λέου Καλλισπέρη κτισθῆναι ἐπέστην οὐρανίαν περιέχοντα ἅμα ἐπὶ
τὸν παρθενώνα τῆν Ἀπτερον Σίτην, τὸ Κορυθαῖον, μέ φῶλα ἐκ

* Η διαθήκη μου - ἰδιοχειρῆς γραφεῖσα
* Κατὰ τὸν ὄραμα τῶν θεῶν, ἐγὼ ἡ κίτιος ἐπισημασμένη ἑβραστή
Κ. Καλλισπέρη, θυγάτηρ Μικολέου Καλλισπέρη καί Ἀριστοῦ Κ. Κα-
λλισπέρη, ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ οἰκίᾳ ἦσαν ἐπὶ τῆς διακομιδῆς τῶν
δύο παρθενώου καί Μικολέου Καλλισπέρη ἐπὶ γράφῳ σήραρον τῆν
ἐν Ακροπόλει 1907 ἔτους, ἡμέρα δευτέρα τῆν διαθήκην μου, εἰ-
ἣς ἐπιμέλειαν τῆν ἰδικήν μου τελευταίαν θέλησιν ἐπισημαστικῶς, συμ-
χρονῶς δὲ ἐκτελεσθῆναι ὁρατομένην ὁρατοσίαν πρὸς τὴν προσφίλῃ ἐκπαι-
δεῖσιν μου, τήν Ἀπτερον μου καί τὸν Γεωργίου μου, ἐπιμέλειαν καί
τῆν ἰδικήν τῶν τελευταίων θέλησιν ἐν τῇ περὶ τῆς διαθήκῆς μου,
ἵνα ἐκείτω μέ εὐχαριστημένην τὴν οὐρανίαν, εἰς ἐξελίξιμα
τὸ πρὸς αὐτοῦ καθεῖσθαι μου τούτου Διαθετικῶς διὰ τῆς κερύσει
διαθήκῆς μου, πῶσαν τὴν περιουσίαν μου. Ἐν ἑσπερίᾳ μου, τῆν
προσφορὴν ἐκ τῆς ἐργασίας μου, καί τήν κατὰ τὸν γόνυ μου
καί τήν περιουσίαν μου ἐκ κληρονομίας, ἐξ ἀδελφῶν, τοῦ
μόνου ἀδελφοῦ μου Γεωργίου Κ. Καλλισπέρη, θανόντος τῆ 14η Ἰ-
ουλίου 1908, καί ἐπίσης ἐξ ἀδελφῶν τῆς μόνης ἀδελφῆς μου ἑ-
βραστίας Μικολέου Καλλισπέρη, θανόντος τῆ 20η Ἰαννουαρίου 1908 ἡμερο-
σπῆ κληρονομίαν τὸ Μνημεῖον Ἀπτερον. Ὅλα δὲ διατίθω, ὅπως
κατὰ ἡ ἐκείνη ἦσαν ἐν Ἀθῆναις καί ἔν Ἀκροπόλει περιουσίας
καί πᾶσα ἡ κινήσῃ, εἴτε εἰς χρῆμα ἦσαν εὐσεβῆ κατὰ τῆ
τραπέζην, εἴτε εἰς ἐκπαιδευτικὸν δάνειον, προσερχόμενον πάντως ἐξ
ὁποιοῦν πωλήσεως κληρονομικῆς κτήματός μου, εἴτε εἰς βιβλία
εἴτε εἰς ἐπίσημα, εἴτε εἰς μουσικόν, ὅλα καί διατίθω νά
διατεθῆ ὑπὲρ τοῦ Μνημεῖου Ἀπτερον, ὑπὸ τὸν ῥητὸν ὅραν νά εἰ-
τασθῆ αὐτῆς χρησιμοποιοῦμένη ὑπὲρ τῆς ἁδουσιαστικῆς
καί ἐκπαιδευτικῆς ἰδρυματικῆς, ὑπὸ γενικὴν ἐπιμέλειαν... * Σπονδιόν
Κορραθίου * ἰδρυματικῆς αὐτοκτοῦ, συμπεριμένου ἐκ δύο τμήμα-
των ἐκ σχολῆς θελῶν ὑπὸ τὸν ἰδιοκτητικὸν ὄραν ἢ * Μνημεῖον *
συν) ἐκ Σχολῆς ὑπὸ ἰδιοκτητικὸν ὄραν ὃ * Μνημεῖον *, τμήματι

Δύο σελίδες από τη διαθήκη της Σεβαστής Καλλισπέρη.

Αριστερά: Αναφέρεται στο πώς προέκυψε η περιουσία που η Σεβαστή κάνει δωρεά στο κράτος. Επιπλέον εκφράζει την επιθυμία της να λειτουργήσει ως ίδρυμα εκπαιδευτικού και φιλανθρωπικού περιεχομένου.

Δεξιά: Αναφορά στο είδος της μάθησης που θα πρέπει να διδάσκεται στο Εθνικό Μορφωτήριο και την επιθυμία της Σεβαστής να στεγαστεί σε αυτό νηπιαγωγείο και Παρθεναγωγείο, κάνοντας μια εννοιολογική σύνδεση με τον Παρθενώνα.

¹² Διαθήκη Καλλισπέρη σελ.1)

Το θεμιστόκλειο τείχος και η διαδρομή του – το πέρασμα από το οικόπεδο

Το λεγόμενο Θεμιστόκλειο Τείχος ήταν το τείχος που περιέκλειε την Αρχαία Αθήνα, θεωρούμενο ως το μεγαλύτερο σε μήκος οχυρωματικό έργο της πόλης. Σημαντικό τμήμα του τείχους αυτού διασχίζει τον σημερινό αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού, από Βορρά προς Νότο, σε μήκος περίπου 200 μέτρων που αποτελεί και το καλύτερα σήμερα διατηρημένο τμήμα του.

Από τις περιγραφές του Θουκυδίδη έμειναν γνωστά τα ιστορικά εκείνα γεγονότα που υποχρέωσαν τους Αθηναίους στη βιαστική ανέγερσή του, μετά την αποχώρηση των Περσών και προ του Σπαρτιατικού κινδύνου. Η βάση του τείχους αυτού είναι λίθινη, ενώ κατά το υπόλοιπο ύψος ήταν κατασκευασμένο με μεγάλους πλίνθους. **Το μέγιστο ύψος του έφθανε τα 8 μέτρα όπου και αναπτύσσονταν οι επάλξεις του. Το φάρδος του έφθανε τα 2,5 μέτρα.** Εξωτερικά το τείχος έφερε τάφρο (διαφαίνεται στον χώρο του Κεραμεικού). Σημαντικότερη από όλες τις πύλες του τείχους ήταν το Δίπυλον (= οχυρωματική πυργωτή διπλή πύλη). Από την πύλη αυτή το τείχος εκτεινόταν σε καμπύλη γραμμή στον λόφο των Νυμφών και την Πνύκα, από όπου συνέχιζε σε δύο σκέλη εκ των οποίων το ένα συνέχιζε προς Πειραιά. Αργότερα στο σημείο αυτό ανεγέρθη το Διατείχισμα για περισσότερη ασφάλεια. Από την Πνύκα το τείχος συνέχιζε στον λόφο του Φιλοπάππου, όπου έκαμπτε σε ορθή γωνία και κατερχόταν στη σημερινή οδό Διονυσίου Αρεοπαγίτου κάτω από το σύγχρονο Μουσείο της Ακρόπολης, όπου και στρεφόταν στην Πύλη του Αδριανού, και συνεχίζοντας από τη σημερινή λεωφόρο Βασίλισσας Αμαλίας και οδό Φιλελλήνων έφθανε στη σημερινή πλατεία Συντάγματος. Από εκεί ακολουθώντας διεύθυνση αυτή της λεωφόρου Σταδίου, τον κήπο Κλαυθμώνος, την οδό Σοφοκλέους και την οδό Πειραιώς κατέληγε στη βόρεια πλευρά του Διπύλου.

Νοτίως της Ακρόπολης το τείχος διέρχεται μεταξύ άλλων από τις οδούς Ερεχθείου, Παρθενώνος και Βεΐκου, διασχίζει τη λεωφόρο Συγγρού και προχωρώντας προς Ανατολάς εισέρχεται στο Ολυμπείο, όπου και συναντάται με την αδριάνεια επέκταση της οχύρωσης. Από εκεί το Θεμιστόκλειο Τείχος οδεύει προς Βορράν διά της λεωφόρου Βασιλίσσης Αμαλίας, διασχίζει την Πλάκα (Πέτα, Κυδαθηναίων, Νικοδήμου, Σκούφου, Απόλλωνος, Μητροπόλεως, Ερμού, Καραγεώργη Σερβίας) και διά της οδού Βουλής φθάνει στην πλατεία Κολοκοτρώνη. Εκεί βρίσκεται το δεύτερο σημείο συνάντησης με την επέκταση του Αδριανού που, ακολουθώντας ευρύτερη προς ανατολάς διαδρομή, διέρχεται από το Ζάππειο, την Ηρώδου Αττικού και τον Εθνικό Κήπο για να εξέλθει από αυτόν στη Βασιλίσσης Σοφίας, όπου κάνοντας πλέον στροφή οδηγείται διά της οδού Βουκουρεστίου στη Σταδίου και στην πλατεία Κολοκοτρώνη¹³. Στον παρακάτω χάρτη φαίνεται η διαδρομή του θεμιστόκλειου τείχους και το πέρασμα από το οικόπεδό μας.

¹³ <http://urbanspeleology.blogspot.com/2014/09/blog-post.html>

Στο οικόπεδό μας το τείχος λειτουργεί σαν όριο μεταξύ των οικοπέδων και καταλαμβάνει
μάκρος 25 m και εμβαδόν 76 m²

Ακολουθούν φωτογραφίες τεκμηρίωσης.

Τμήμα Θεμιστοκλείου τείχους στην βορειοδυτική γωνία της οικίας

Συνορεύουσες οικίες με την οικία Καλλισπέρη.
Αριστερά: ΒΔ γωνία πάνω από το παράσπιτο
Η τριώροφη οικία στη νότια πλευρά. Η πολυκατοικία στο ανατολικό
μέτωπο

ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Πάνω τοπογραφική φωτογραφία από το google maps και κάτω τοπογραφικό από την υπηρεσία νεοτέρων μνημείων. Διακρίνονται τα δύο οικοπέδα όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί έως σήμερα.

Η οικία συγκρότημα, βρίσκεται νότια της Ακρόπολης και του Παρθενώνα και περιστοιχίζεται από τις οδούς Διονυσίου Αρεοπαγίτου - Παρθενωνος και Νικ.Καλλισπερη. Ξεκινά από την οδό Νικολάου Καλλισπέρη έχοντας τη νότια πρόσοψη της εκεί. Αυτό που πρέπει να επισημάνουμε είναι ,ότι την περίοδο αυτή ,δηλαδή στη δεκαετία του 1910 παρατηρείται πύκνωση του οικισμού στα νότια του βράχου της Ακρόπολης.Ολοκληρος ο δακτύλιος (από το κτήμα Μακρυγιάννη προς Φιλοπάππου, το ύψωμα της Κοίλης και τα Πετράλωνα μέχρι τον Κεραμεικό) αν και περιοχές ενταγμένες στο σχέδιο πόλεως ,καθυστέρησαν αρκετά ν αναπτυχθούν λόγω της διαμόρφωσης του εδάφους.Στα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα η οδός Διονυσίου Αρεοπαγίτου ήταν έρημη από σπίτια.Νοτια της Ακρόπολης ,οι συνοικίες αναπτύσσονται μετά το 1900 έως 1910 απορροφώντας κυρίως μεσοαστικές τάξεις κατοίκων. Στην εξέλιξη της περιοχής, σημαντικά συνετέλεσε, εκτός όλων των άλλων και η ακτή αναψυχής του Φαλήρου η οποία ήταν ιδιαίτερα κοντινή καθώς η χρήση του τραμ από το κέντρο της Αθήνας προς τη φαληρική Ακτή ήταν γεγονός! Επιπλέον στη Καλλιθέα ,στις αρχές του 20ου αιώνα ,αναπτύχθηκε ένας σημαντικός παραθεριστικός οικισμός στην παραλιακή ζώνη το Μοσχάτο.

Εδώ θα επισημάνουμε ότι για τους Αθηναίους από τα τέλη του 19 ου αιώνα,το σπίτι, αποτελούσε την κυριότερη επένδυση των χρημάτων τους.Αν και δεν ήταν η μοναδική αιτία της εκτεταμένης οικοδομικής δραστηριότητας. Με το κόστος της γης όχι τόσο απρόσιτο ,η αρχιτεκτονική ολοκλήρωση μιας αθηναϊκής ωστόσο κατοικίας αποτελούσε μεγάλη σπατάλη για τις οικονομικές δυνατότητες των ιδιωτών. Σπατάλη που μπορούσε να πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις ,ανάλογα με τη μορφολογική κάλυψη αλλά και την ποιότητα των προϊόντων κατασκευής! Στα εξωτερικά κάθε κτιρίου ,πλήθος από διακοσμητικά στοιχεία ,όπως τα τραβηχτά κονιάματα άριστης ποιότητας ,η μαρμαρική εργασία ,τα περίτεχνα κιγκλιδώματα στα μπαλκόνια ,η ποικιλία στον κεραμικό διάκοσμο ,τα ζωγραφιστά ταβάνια στα δωμάτια και ποικιλία εισαγόμενων υλικών όπως: (Ξυλεία, κρύσταλλα, κουφώματα ,κεραμικές επενδύσεις, ταπετσαρίες) μπορούσαν να ανεβάσουν κατακόρυφα τα έξοδα κατασκευής. Στις κεντρικές περιοχές της Αθήνας, τα σπίτια αυτή τη περίοδο, ήταν συνήθως διώροφα ή και τριώροφα αφού αυξανόταν η πυκνότητα του πληθυσμού και παράλληλα οι ανάγκες , για στέγαση στην πρωτεύουσα. Αυτήν την περίοδο ελαχιστοποιήθηκε ο υπάρχων ακάλυπτος χώρος στα οικόπεδα, ενώ πρωτοεμφανίστηκαν μεγάλα κλιμακοστάσια αλλά και κατακόρυφοι φωταγωγοί. Το 1923 δημοσιεύτηκε ,ο πρώτος νόμος "περί Σχεδίων Πόλεων" και το 1929 ακολούθησε ο Γενικός Οικοδομικός κανονισμός, που αν και ανεπαρκής, αποτέλεσε ένα καθοριστικό εργαλείο ελέγχου της πολιτείας για την αστική, ομαλη ανοικοδόμηση. Παρά τον οργανωμένο κρατικό έλεγχο, η ατομική ευθύνη του μηχανικού για την αρχιτεκτονική και τη σύνθεση των κτισμάτων στην πόλη, ισχύει επισήμως πλέον στις αρχές του 20ου αιώνα ,μέχρι τη στιγμή που ανατέθηκε ο ουσιαστικός έλεγχος της αισθητικής των οικοδομών στο Κράτος με το νόμο του 1923.

Η κάλυψη του κυρίως κτίσματος εμπερικλείεται σε ορθογώνιο σχήμα διαστάσεων 18,00 x 23,00 m με εμβαδόν 335,00 m², ενώ η συνολική του δόμηση ανέρχεται στα 1.038,00 m²

Τη σύνθεση συμπληρώνει το παράσπιτο, το οποίο είναι 138.50 m² Ανήκει στην περίοδο του νεοκλασικισμού.

Ο κήπος ο οποίος καταλαμβάνει χώρο 272.10m² , περιλαμβάνει τμήματα του αρχαίου τείχους, πλούσια χλωρίδα και πηγάδι.

Το οικόπεδο ανέρχεται συνολικά στα 745.60 m²

Το κυρίως κτήριο είναι τριώροφο (υπόγειο, ισόγειο και όροφος με μεσοπάτωμα). Αποτελείται από τον όροφο με τους βοηθητικούς χώρους, το ισόγειο με τα υπνοδωμάτια και τα λουτρά και το υπόγειο με τους βοηθητικούς χώρους. Στο ανώτατο δώμα υπάρχει μόνο η απόληξη του κλιμακοστασίου και οι καπνοδόχοι.

Στο δώμα βρίσκεται η απόληξη των κλιμακοστασίων με εμβαδόν και των δύο περίπου 5 m².

Ορθοφωτογραφία
με drone.
Αύγουστος 2021

Μορφολογική ανάλυση κτιρίου

Όπως προαναφέρθηκε, το κτίριο ανάγεται στη όψιμη περίοδο του νεοκλασικισμού (1885+) και αποτελεί παράδειγμα κατοικίας χτισμένης με βάση τα πρότυπα αστικού μεγάρου, παρουσιάζοντας όμως αρκετές αποκλίσεις ως προς αυτά. Διατηρούνται σχεδόν όλα τα στοιχεία του εξωτερικού και εσωτερικού διακόσμου, όπου τα περισσότερα από τα αυθεντικά στοιχεία του σώζονται, παρέχοντάς μας σημαντικές πληροφορίες για το κτίριο. Τραβηχτά επιχρίσματα και παραστάδες, οι σιδεριές των ανοιγμάτων και τα περισσότερα από τα αρχικά κουφώματα είναι τα μορφολογικά στοιχεία που επιτρέπουν την αναγνώριση των ρυθμολογικών λεπτομερειών των όψεων. Η ενιαία πλαστική διάρθρωση των όψεων ικανοποιείται από την οριζόντια διαίρεση του κτιρίου σε «βάση», «κορμό» και «στέψη», ένα από τα κύρια γνωρίσματα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Ως ένα βαθμό τεκμηριώνονται, τόσο από επιτόπια αυτοψία όσο και από φωτογραφική έρευνα, τα περισσότερα μορφολογικά στοιχεία της πλαστικής διαμόρφωσης των επίπεδων όψεων της οικίας, όπως πλαίσια ανοιγμάτων, το περιμετρικό γείσο και το αέτωμα της πόρτας εισόδου στην ανατολική όψη. Σε μια προσπάθεια υιοθέτησης των βασικών αρχών της αστικής αρχιτεκτονικής του νεοκλασικού μεγάρου, επιχειρείται η οργάνωση των όψεων του κτιρίου, βάσει κατακόρυφων και οριζοντίων αξόνων. Επιπλέον, είναι εμφανής η πρόθεση δημιουργίας μιας επίσημης, πιο προσεγμένης ως προς την διάρθρωση των ανοιγμάτων, όψης προς το δρόμο, σε αντίθεση με τις πιο ατημέλητες της αυλής (βόρεια και δυτική). Η αλήθεια είναι όμως ότι και αυτές είναι προσεγμένες.

Πρόκειται για μεγαλοαστική έπαυλη με ιδιαίζουσα αρχιτεκτονική μορφή, με αρχικές επιρροές Νεοκλασικής αρχιτεκτονικής (εξωτερικά με το αέτωμα, τα διακοσμητικά γείσα, τα ανακουφιστικά τρίγωνα της δυτικής όψης, την κορνίζα της πόρτας εισόδου, με μαρμάρινα αλλά και στοιχεία απομίμησης ορθομαρμάρωσης και εσωτερικά με τις περίτεχνες ξύλινες κάσες, τις ταμπλαδωτές ξύλινες πόρτες, τα ξύλινα διαχωριστικά πανέλα) εμπλουτισμένες με στοιχεία αρχιτεκτονικής πύργων (πύργος, επάλξεις).

Τα ανακουφιστικά τρίγωνα (δυτική όψη) δομούνται από συμπαγείς οπτόπλινθους οι οποίες με σταδιακή επεξοχή γεφυρώνουν το άνοιγμα, δημιουργώντας σχήμα τριγώνου πάνω από αυτό. Βρίσκονται πάνω από το οριζόντιο πρέκι του παραθύρων στον εξώστη της δυτικής όψης με σκοπό να διοχετεύονται δεξιά και αριστερά οι πιέσεις του υπεράνω τοίχου ανακουφίζοντας το υπέρθυρο από την υπερκείμενη κατασκευή.

Οι όψεις του κτηρίου, που χαρακτηρίζονται από το βαθύ χρώμα της ώχρας του επιχρίσματος φέρουν διακοσμητικούς ψευδοκίονες και οριζόντιες ζώνες με ανάγλυφη διακόσμηση. Τα ανοίγματα στο υπόγειο και το ισόγειο είναι λιτά και ορθογώνια, ενώ στον όροφο με περίτεχνα κορνιζώματα. Στη στάθμη του υπογείου τρέχει περιμετρικά μια βάση η οποία προεξέχει του συνολικού περιγράμματος της κάτοψης κατά 0.10m. Ο εσωτερικός διάκοσμος σώζεται σε

κακή κατάσταση, κυρίως στο ισόγειο. Παρακάτω ακολουθούν κάποια χαρακτηριστικά σημεία των όψεων όταν προσεγγίζουμε το μνημείο από το δρόμο:

Νότια όψη, λεπτομέρεια κορνιζώματος στην μπαλκονόρτα του ορόφου

Ανατολική όψη, αέτωμα εξώθυρας

Ανατολική όψη, λεπτομέρεια γείσου στη θέση την ένωσης με τον πύργο

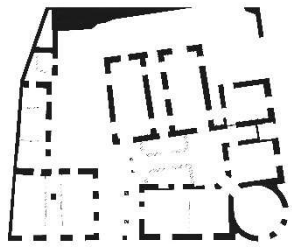
Δυτική όψη, ανακουφιστικό τρίγωνο στον όροφο

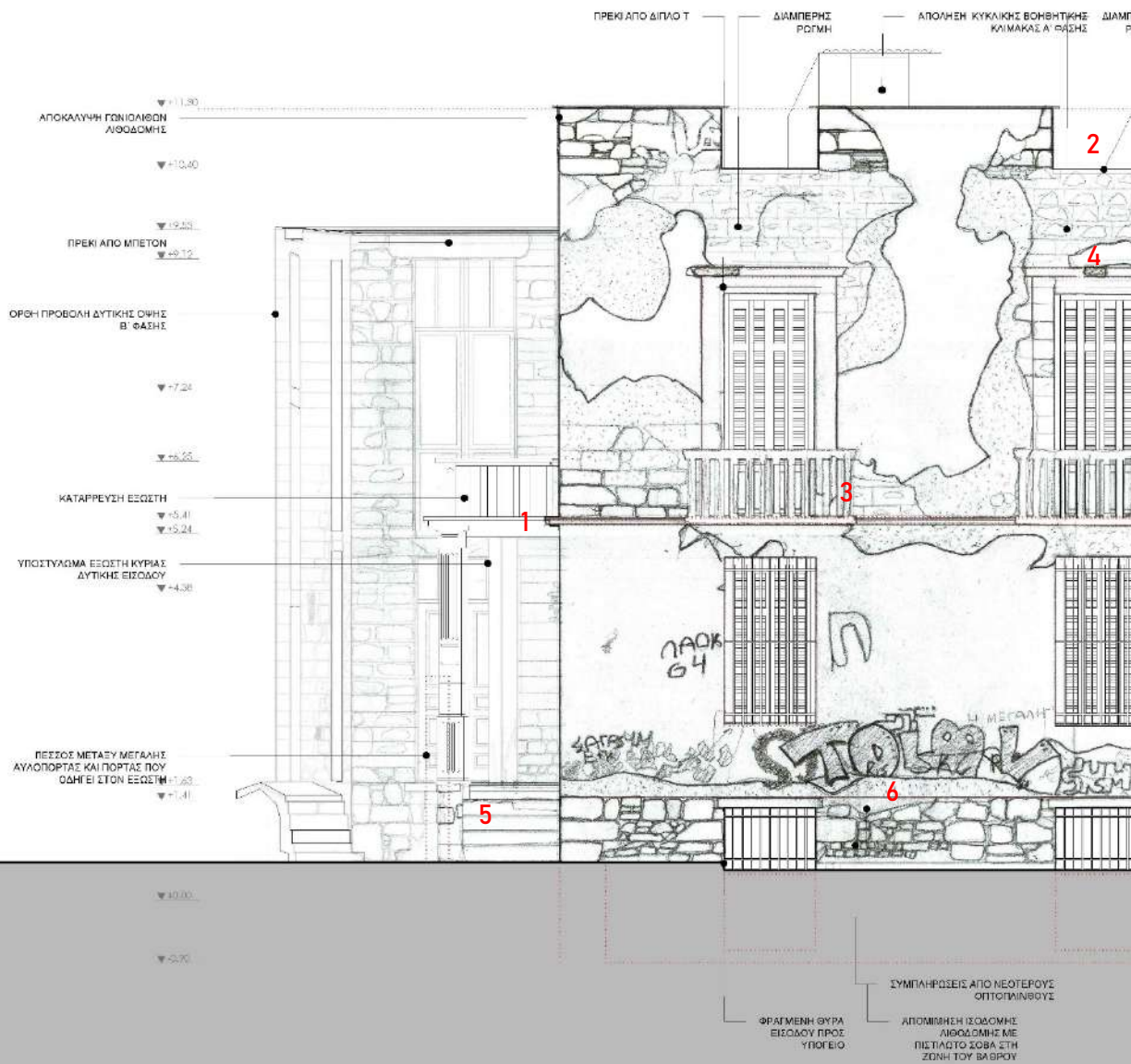
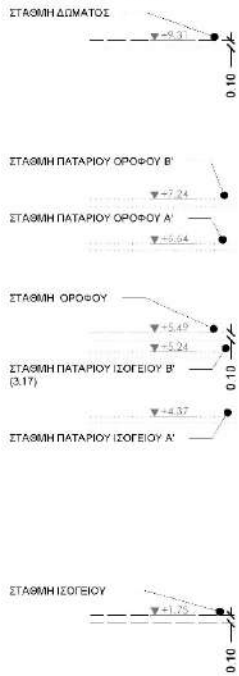
Πύργος, διπλά T σε όλο το πρέκι και κορνίζωμα μπαλκονόπορτας

Πύργος, λεπτομέρεια επάλξεων

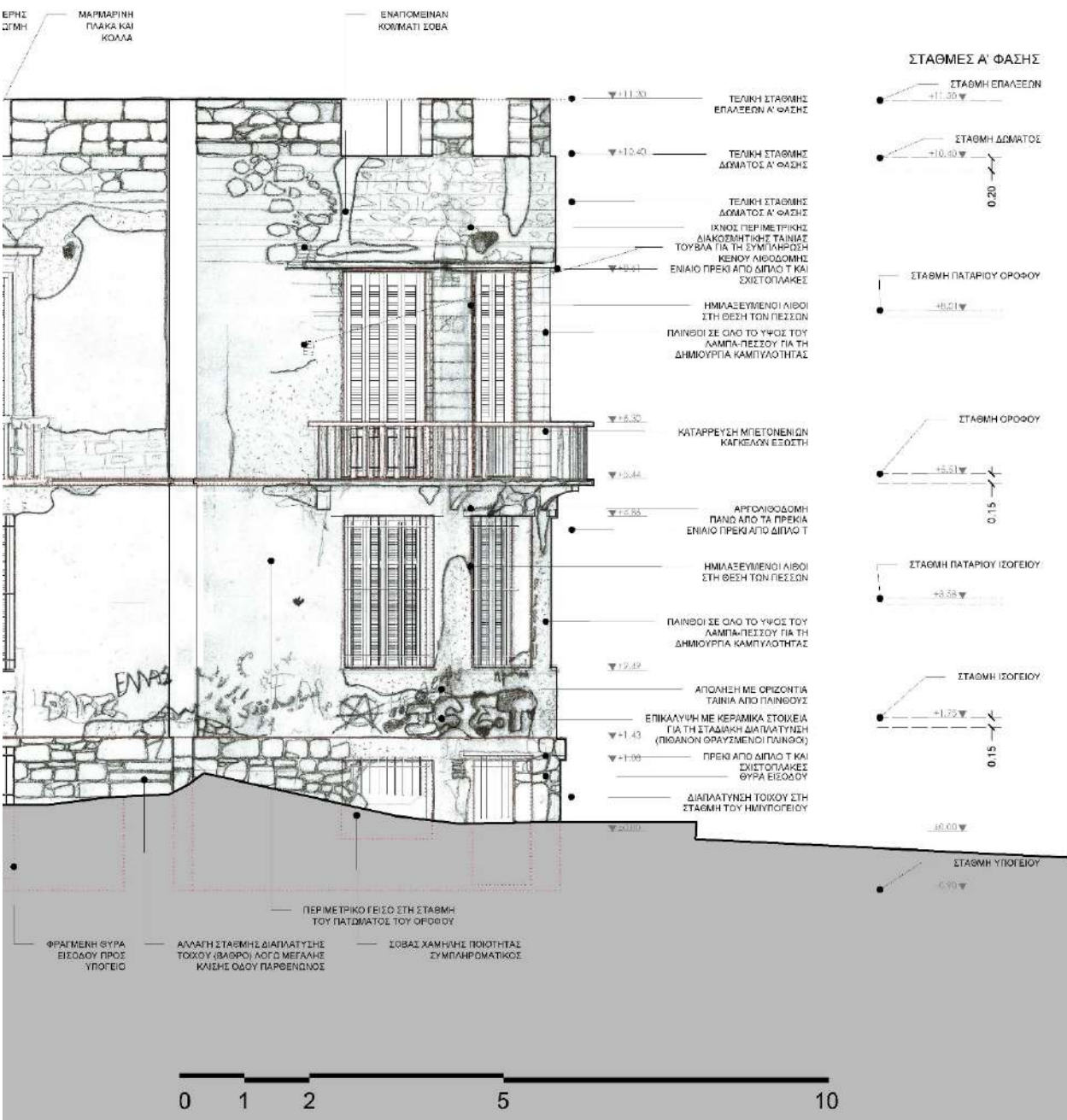

ΣΤΑΘΜΕΣ Β' ΦΑΣΗΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
Α' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2019-2021

ΣΤΑΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ & ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ
ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ

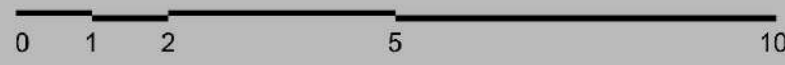
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ **01**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- A. ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ**
- ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΩΡΟΥ** (0.01) (ΔΗΛ. ΔΙΣΤΑΘΜΗ - ΟΡ. ΧΩΡΟΣ)
- ΣΤΑΘΜΕΣ ΚΑΤΟΦΕΩΝ** (0.00) ΣΤΑΘΜΗ ΤΕΡΜΑΤΟΣ ΔΑΠΕΔΟΥ ΣΤΑΘΜΗ ΟΡΟΦΟΥ ΕΙΣΡΩΒΙΜΑΤΟΣ
- ΣΤΑΘΜΕΣ ΑΝΟΦΕΩΝ** (0.00) ΥΨΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΠΡΟΒΛΑΔΑΚΜΑΤΟΣ ΣΕ ΑΝΩΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΤΟΙΧΟ ΔΑΠΕΔΟΥ
- ΣΤΑΘΜΕΣ ΤΟΜΩΝ** +2.20
- ΥΛΙΚΑ ΔΑΠΕΔΟΥ-ΟΡΟΦΗΣ** (0.00) ΤΥΠΗ ΠΡΟΒΛΑΔΑΚΜΑΤΟΣ ΤΥΠΗ ΣΤΑΘΜΗΣ ΟΡΟΦΟΥ
- ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΩΝ** Κ4 (0.00) 0.15
- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΝΜΕΛΕΣΤΑΤΩΝ ΚΑΜΠΥΛΩΝ ΥΨΟΣ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΕΩΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΟΣ

- B. ΥΛΙΚΑ**
- ΣΥΜΠΛΗΓΗ ΤΟΥΒΛΑ 'ΑΤΛΑΝΤΟΣ'
 - ΔΙΑΤΡΗΤΑ ΤΟΥΒΛΑ
 - ΥΓΡΑΣΙΑ
 - ΟΥΛ. ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
 - ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΣΑΚΡΙΒΩΘΕΙ
 - ΕΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΜΟΣΑΪΚΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΥΓΡΑΣΙΑ
 - ΡΗΓΜΑΤΩΣΗ
 - ΒΛΑΣΤΗΞΗ
 - ΠΡΟΒΟΛΗ ΑΛΛΟΥ ΧΩΡΟΥ - ΟΓΗ
 - ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ, ΔΡΟΜΟΥ & ΟΜΟΡΩΝ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ

Νότια όψη 1

Νότια όψη 2

Νότια όψη 3

Νότια όψη 4

Νότια όψη 5

Νότια όψη 6

Ανατολική όψη 1

Ανατολική όψη 2

Ανατολική όψη 3

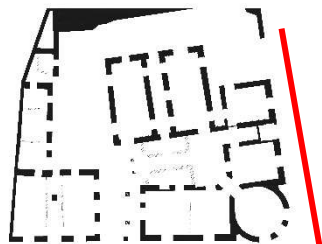
Ανατολική όψη 4

Ανατολική όψη 5

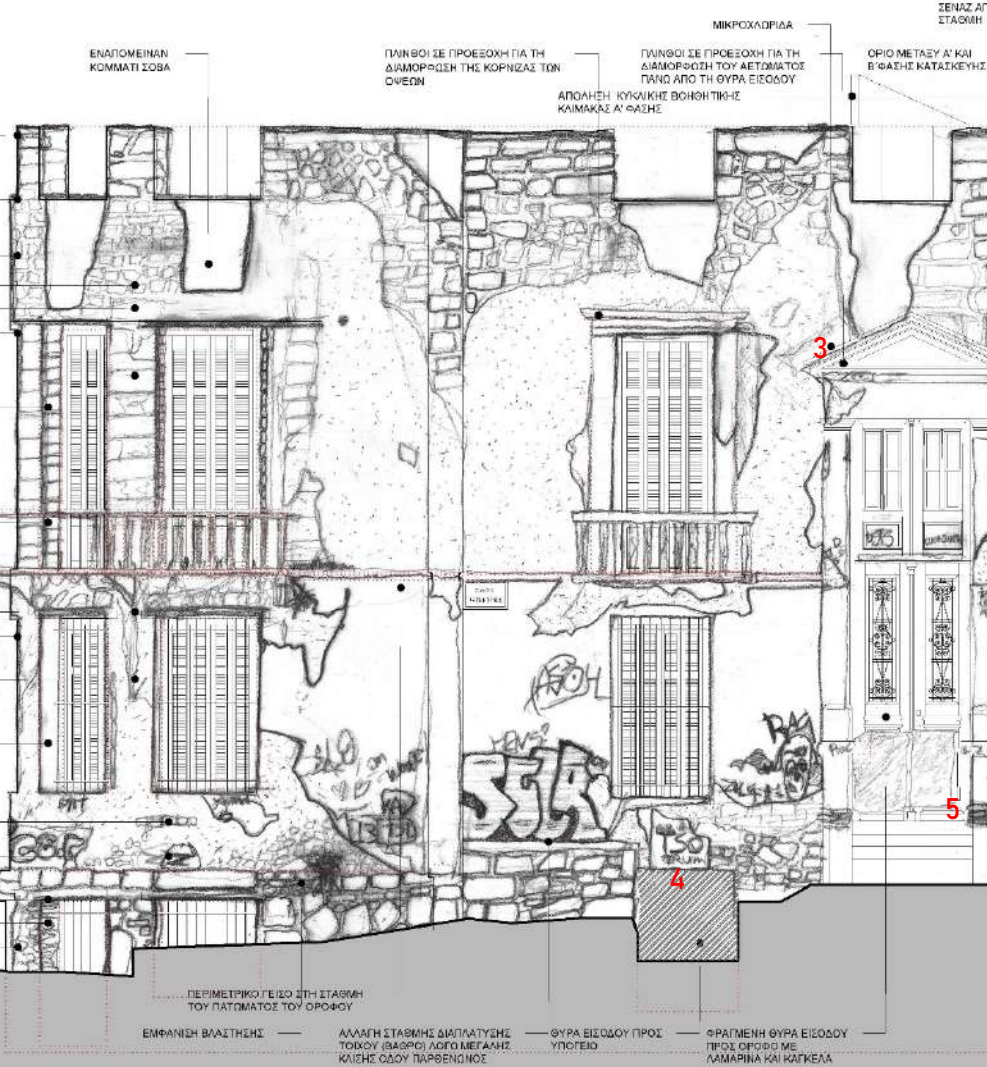
Ανατολική όψη 6

ΣΤΑΘΜΕΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ

- ΣΤΑΘΜΗ ΕΠΙΛΕΞΕΩΝ
▼ +11.30
- ΣΤΑΘΜΗ ΔΩΜΑΤΟΣ
▼ +10.40
- 0.20
- ΣΤΑΘΜΗ ΠΑΤΑΡΙΟΥ ΟΡΟΦΟΥ
▼ +8.01
- ΣΤΑΘΜΗ ΟΡΟΦΟΥ
▼ +5.81
- 0.15
- ΣΤΑΘΜΗ ΠΑΤΑΡΙΟΥ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
▼ +3.38
- ΣΤΑΘΜΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
▼ +1.25
- 0.15
- ΣΤΑΘΜΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ
▼ -0.00
- ▼ -1.50

- ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ ΕΠΙΛΕΞΕΩΝ Α΄ ΦΑΣΗΣ
▼ +11.30
- ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ ΔΩΜΑΤΟΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
▼ +10.40
- ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ ΔΩΜΑΤΟΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΔΥΝΟΣ ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ ΤΑΞΙΑΣ ΗΜΙΑΞΕΥΜΕΝΗ ΛΙΘΟΣ ΠΛΑΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΠΛΟ Τ ΕΝΔΙΑΟ ΠΡΕΚΙ ΑΠΟ ΔΙΠΛΟ Τ ΚΑΙ ΣΧΙΣΤΟΠΛΑΚΕΣ
▼ +8.51
- ΗΜΙΑΞΕΥΜΕΝΟΙ ΛΙΘΟΙ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΠΕΞΣΩΝ ΠΛΗΘΟΙ ΣΕ ΟΜΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΛΑΜΠΑ-ΠΕΞΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΜΠΥΛΟΤΗΤΑΣ
▼ +5.50
- ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΜΠΕΤΟΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΕΛΑΔΩΝ ΕΞΩΣΤΗ
▼ +5.44
- ▼ +5.38
- ΑΡΓΟΜΒΟΔΟΜΗ ΠΛΑΝΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΕΚΙΑ ΕΝΔΙΑΟ ΠΡΕΚΙ ΑΠΟ ΔΙΠΛΟ Τ
- ΗΜΙΑΞΕΥΜΕΝΟΙ ΛΙΘΟΙ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΠΕΞΣΩΝ
▼ +3.38
- ΠΛΗΘΟΙ ΣΕ ΟΜΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΛΑΜΠΑ-ΠΕΞΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΜΠΥΛΟΤΗΤΑΣ
▼ +3.49
- ΑΠΟΛΗΝ ΜΕ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΤΑΞΙΑ ΑΠΟ ΠΛΗΘΟΥΣ
▼ +1.25
- ΕΠΙΚΑΛΥΨΗ ΜΕ ΚΕΡΑΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΔΙΑΠΛΑΤΥΣΗ ▼ -1.43 (ΠΛΗΘΟΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΙ ΠΛΗΘΟΙ)
- ΠΡΕΚΙ ΑΠΟ ΔΙΠΛΟ Τ ΚΑΙ ΣΧΙΣΤΟΠΛΑΚΕΣ ΘΥΡΑ ΕΙΣΟΔΟΥ
▼ -1.09
- ΔΙΑΠΛΑΤΥΣΗ ΤΟΙΧΟΥ ΣΤΗ ΣΤΑΘΜΗ ΤΟΥ ΗΜΙΥΠΟΓΕΙΟΥ
▼ -0.00

ΕΝΑΠΟΜΕΙΝΑΝ ΚΟΜΜΑΤΙ ΣΟΣΑ
 ΠΛΗΘΟΙ ΣΕ ΠΡΟΕΞΟΧΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΝΙΖΑΣ ΤΩΝ ΟΥΕΩΝ
 ΜΙΚΡΟΧΛΟΡΙΑΔΑ
 ΠΛΗΘΟΙ ΣΕ ΠΡΟΕΞΟΧΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΑΕΤΩΜΑΤΟΣ ΠΑΝΟ ΑΠΟ ΤΗ ΘΥΡΑ ΕΙΣΟΔΟΥ
 ΑΠΟΛΗΝ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙΜΑΚΑΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
 ΟΡΙΟ ΜΕΤΑΥ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΦΑΣΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ
 ΣΕΝΑΖ ΑΠΟ ΣΤΑΘΜΗ

ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΟ ΓΕΙΩΣ ΣΤΗ ΣΤΑΘΜΗ ΤΟΥ ΠΑΤΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΦΟΥ
 ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ
 ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑΘΜΗΣ ΔΙΑΠΛΑΤΥΣΗΣ ΤΟΙΧΟΥ (ΒΑΡΟΣ ΛΟΓΩ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΛΙΣΗΣ ΟΔΟΥ ΠΑΡΕΝΔΗΣΟΣ)
 ΘΥΡΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΠΡΟΣ ΥΠΟΓΕΙΟ
 ΦΡΑΓΜΕΝΗ ΘΥΡΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΠΡΟΣ ΟΡΟΦΟ ΜΕ ΛΑΜΑΡΙΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΚΕΛΑ

3

4

5

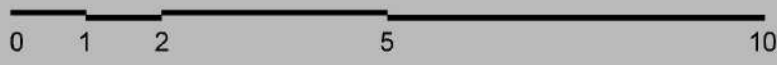
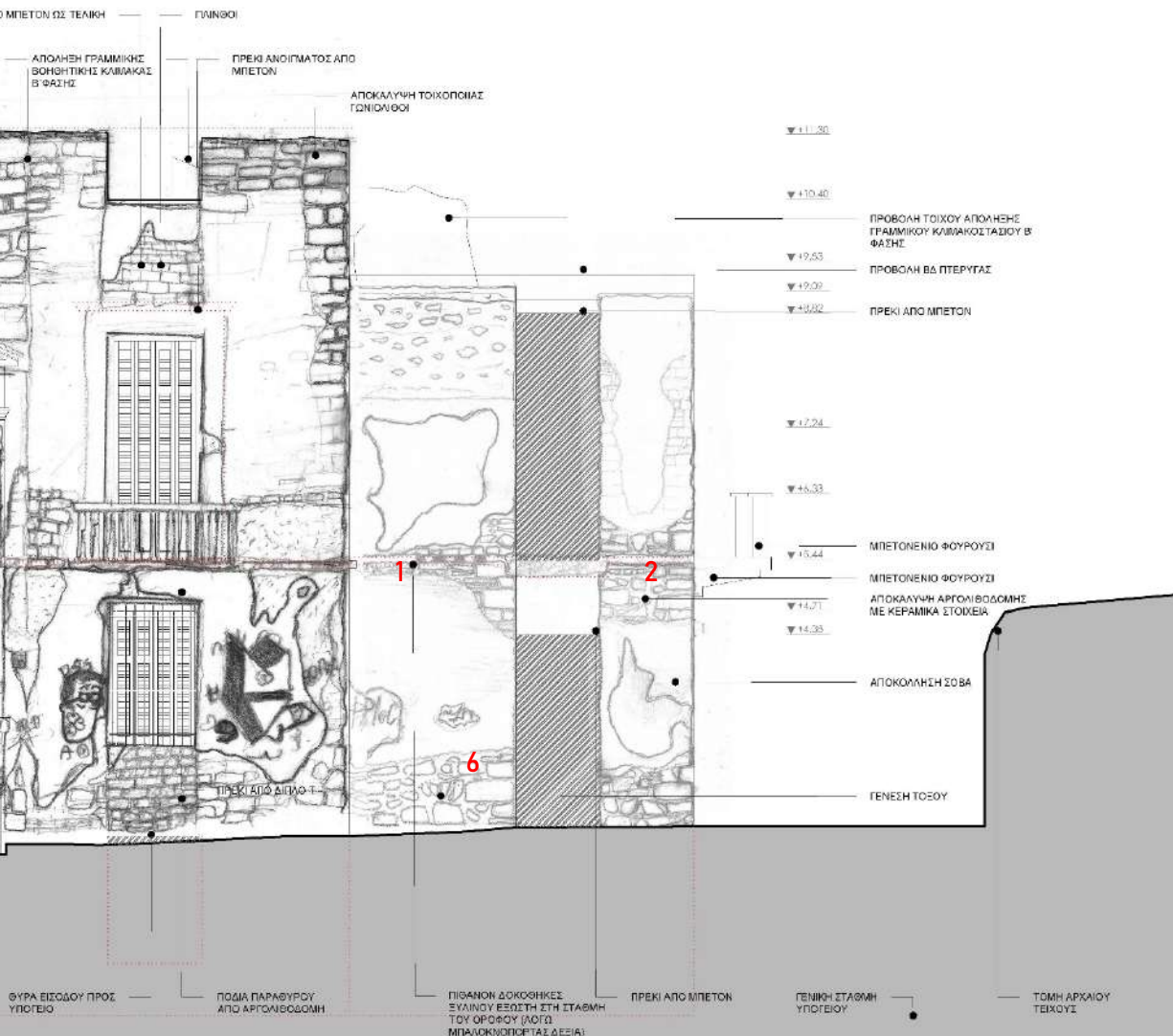
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Α' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2019-2021

ΣΤΑΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ & ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

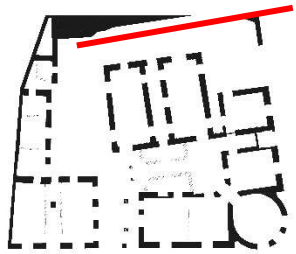
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ 02

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Α. ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ**
- ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΩΡΟΥ (ΔΙΑΦ. ΠΛΑΝΟΥ ΤΩ ΧΩΡΟΥ)
 - ΣΤΑΘΜΕΣ ΚΑΤΟΦΕΩΝ (ΠΛΑΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΕΙΧΝΟΥΣ ΠΑΡΩΝ ΟΡΑ. ΔΟΡΩΔΕΚΑΤΟΣ)
 - ΣΤΑΘΜΕΣ ΑΝΟΦΕΩΝ (ΥΠΟΔΕΙΧΝΟΥΣ ΠΡΟΒΛΑΛΟΜΕΝΟΥ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΙΧΟΚΑΤΩΣ)
 - ΣΤΑΘΜΕΣ ΤΟΜΩΝ (ΔΕΙΧΝΟΥΣ ΤΟΜΗ ΜΕΣΟΡΡΕΦΗΣ)
 - ΥΛΙΚΑ ΔΑΠΕΔΟΥ-ΟΡΟΦΗΣ (ΤΕΙΧΗ ΠΕΡΙΛΕΞΕΙΣ ΔΑΠΕΔΟΥ ΤΕΙΧΗ ΠΕΡΙΛΕΞΕΙΣ ΟΡΟΦΗΣ)
 - ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΩΝ (ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΣΟΚΑΜΑΚΟΣΤΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΝΙΟΚΑΤΩΣ ΤΕΙΧΜΑΤΩΣ)

- Β. ΥΛΙΚΑ**
- ΣΥΜΠΑΓΗ ΤΟΥΒΛΑ 'ΑΤΛΑΝΤΟΣ'
 - ΔΙΑΤΡΗΤΑ ΤΟΥΒΛΑ
 - ΥΓΡΑΣΙΑ
 - ΟΠΛ. ΣΚΥΡΩΜΑ
 - ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΣΑΚΡΙΒΩΘΕΙ
 - ΞΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΜΟΣΑΪΚΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΥΓΡΑΣΙΑ
 - ΡΗΓΜΑΤΩΣΗ
 - ΒΛΑΣΤΗΞΗ
 - ΠΡΟΒΟΛΗ ΑΛΛΟΥ ΧΩΡΟΥ - ΟΠΗ
 - ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ, ΔΡΟΜΟΥ & ΟΜΩΡΩΝ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ

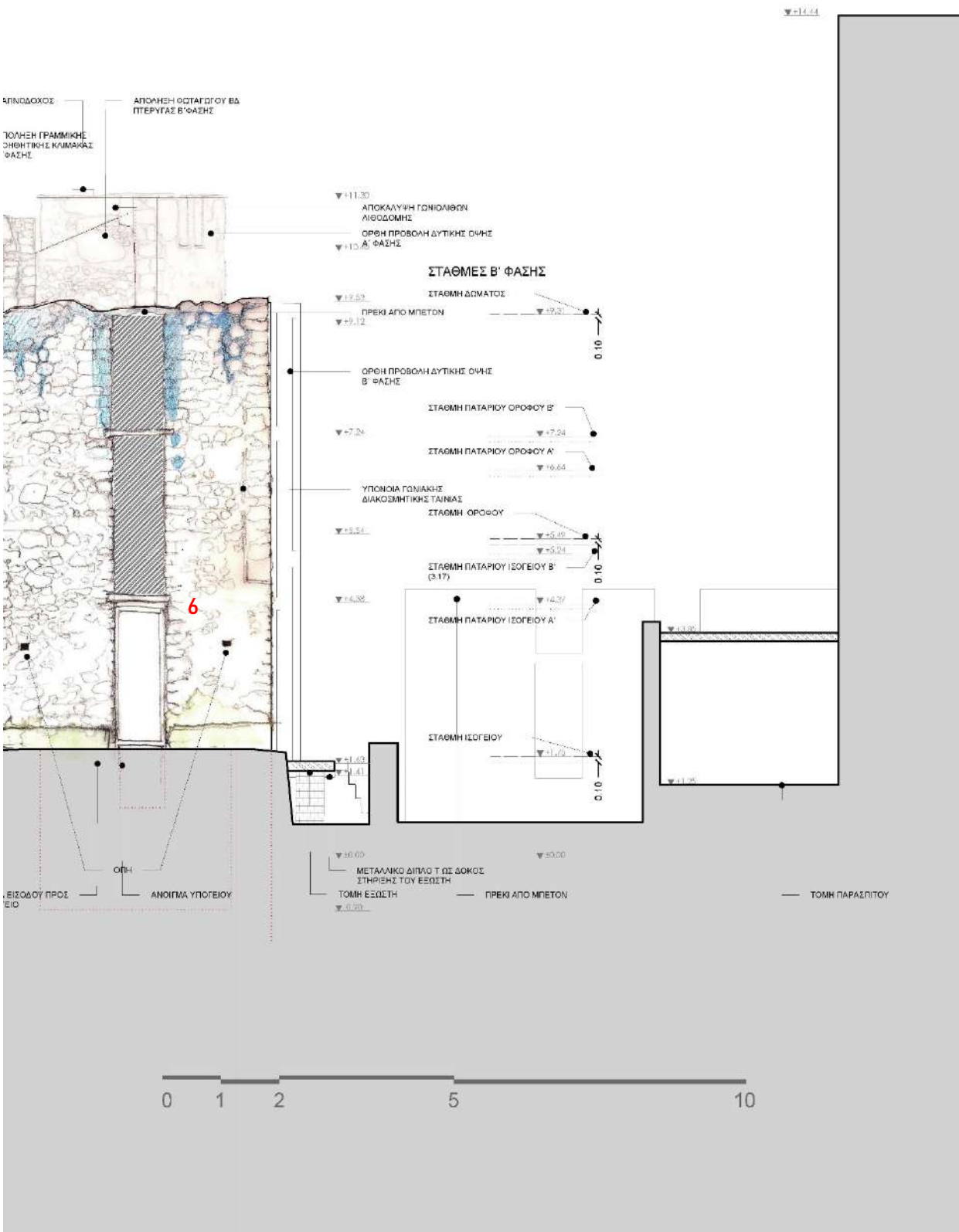
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Α' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟ ΕΤΟΣ 2019-2021

ΣΤΑΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ & ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ
ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ 03

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- A. ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ**
- ΛΥΣΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΩΡΟΥ** 301 (ΜΕΛ. 39 ΣΤΑΘΜΕΣ ΕΙΔ. ΧΩΡΟΣ)
- ΣΤΑΘΜΕΣ ΚΑΤΩΦΕΩΝ** 45.00, 46.00 ΣΤΑΘΜΗ ΤΟΥ ΟΥ ΔΑΠΕΔΟΥ ΣΤΑΘΜΗ ΟΥ ΒΑ. ΣΥΓΧΡΑΜΜΑΤΟΣ
- ΣΤΑΘΜΕΣ ΑΝΟΦΕΩΝ** 3.00 ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΕΙΔ. ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΟ ΙΣΟΒΑΛΟ ΔΑΠΕΔΟ
- ΣΤΑΘΜΕΣ ΤΟΜΩΝ** 14.00
- ΥΛΙΚΑ ΔΑΠΕΔΟΥ-ΟΡΟΦΗΣ** ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣ ΕΙΔ. ΜΕΛΩΣΤΕΡΑ ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΔΑΠΕΔΟΥ ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΟΡΟΦΗΣ
- ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΩΝ** ΚΑ ΜΕΛΩΣΤΕΡΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΥΠΟΔΟΜΗ ΕΙΔ. ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΟ ΙΣΟΒΑΛΟ ΔΑΠΕΔΟ

- B. ΥΛΙΚΑ**
- ΣΥΜΒΙΒΗ ΤΟΥΒΛΑ 'ΑΤΛΑΝΤΟΣ'
 - ΔΙΑΤΡΗΤΑ ΤΟΥΒΛΑ
 - ΥΓΡΑΣΙΑ
 - ΟΠΛ. ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
 - ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΞΑΚΡΙΒΩΘΕΙ
 - ΕΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΜΟΣΑΪΚΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΥΓΡΑΣΙΑ
 - ΡΗΓΜΑΤΩΣΗ
 - ΒΛΑΣΤΗΣΗ
 - ΠΡΟΒΟΛΗ ΑΛΛΟΥ ΧΩΡΟΥ - ΟΠΗ
 - ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ, ΔΡΟΜΟΥ & ΟΜΟΡΩΝ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ

Βόρεια όψη 1

Βόρεια όψη 2

Βόρεια όψη 3

Βόρεια όψη 4

Βόρεια όψη 5

Βόρεια όψη 6

Δυτική όψη 1

Δυτική όψη 2

Δυτική όψη 3

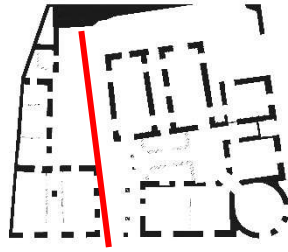
Δυτική όψη 4

Δυτική όψη 5

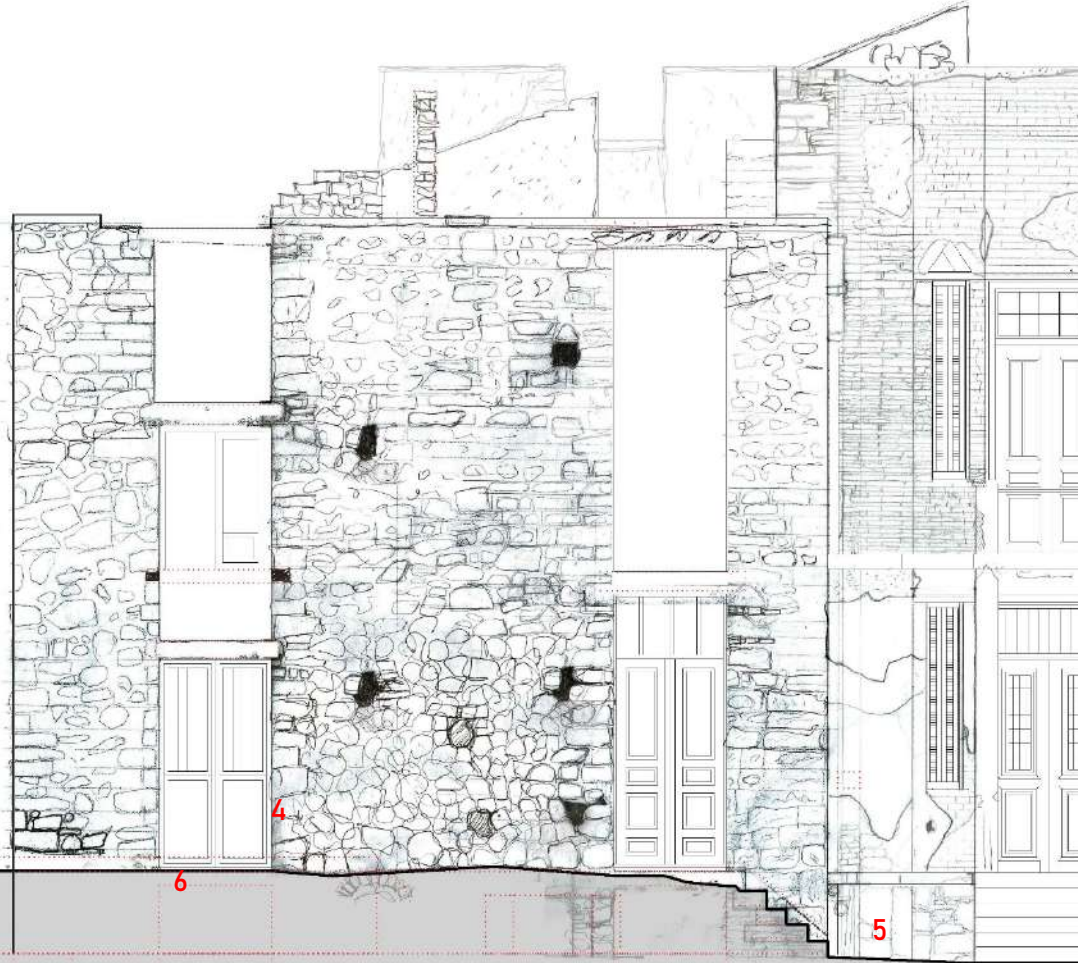

Δυτική όψη 6

ΣΤΑΘΜΕΣ Β' ΦΑΣΗΣ

ΣΤΑΘΜΗ ΔΩΜΑΤΟΣ	▼+9.31	▼+9.31
ΣΤΑΘΜΗ ΠΑΤΑΡΙΟΥ ΟΡΟΦΟΥ Β'	▼+7.24	▼+7.24
ΣΤΑΘΜΗ ΠΑΤΑΡΙΟΥ ΟΡΟΦΟΥ Α'	▼+6.64	▼+6.64
ΣΤΑΘΜΗ ΟΡΟΦΟΥ	▼+3.49	▼+5.49
ΣΤΑΘΜΗ ΠΑΤΑΡΙΟΥ ΙΣΟΓΕΙΟΥ Β'	▼+5.24	▼+5.24
ΣΤΑΘΜΗ ΠΑΤΑΡΙΟΥ ΙΣΟΓΕΙΟΥ Α'	▼+4.37	▼+4.37
ΣΤΑΘΜΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ	▼+1.75	▼+1.75
	▼+0.00	▼+0.00
ΣΤΑΘΜΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ	▼-0.96	▼-0.89

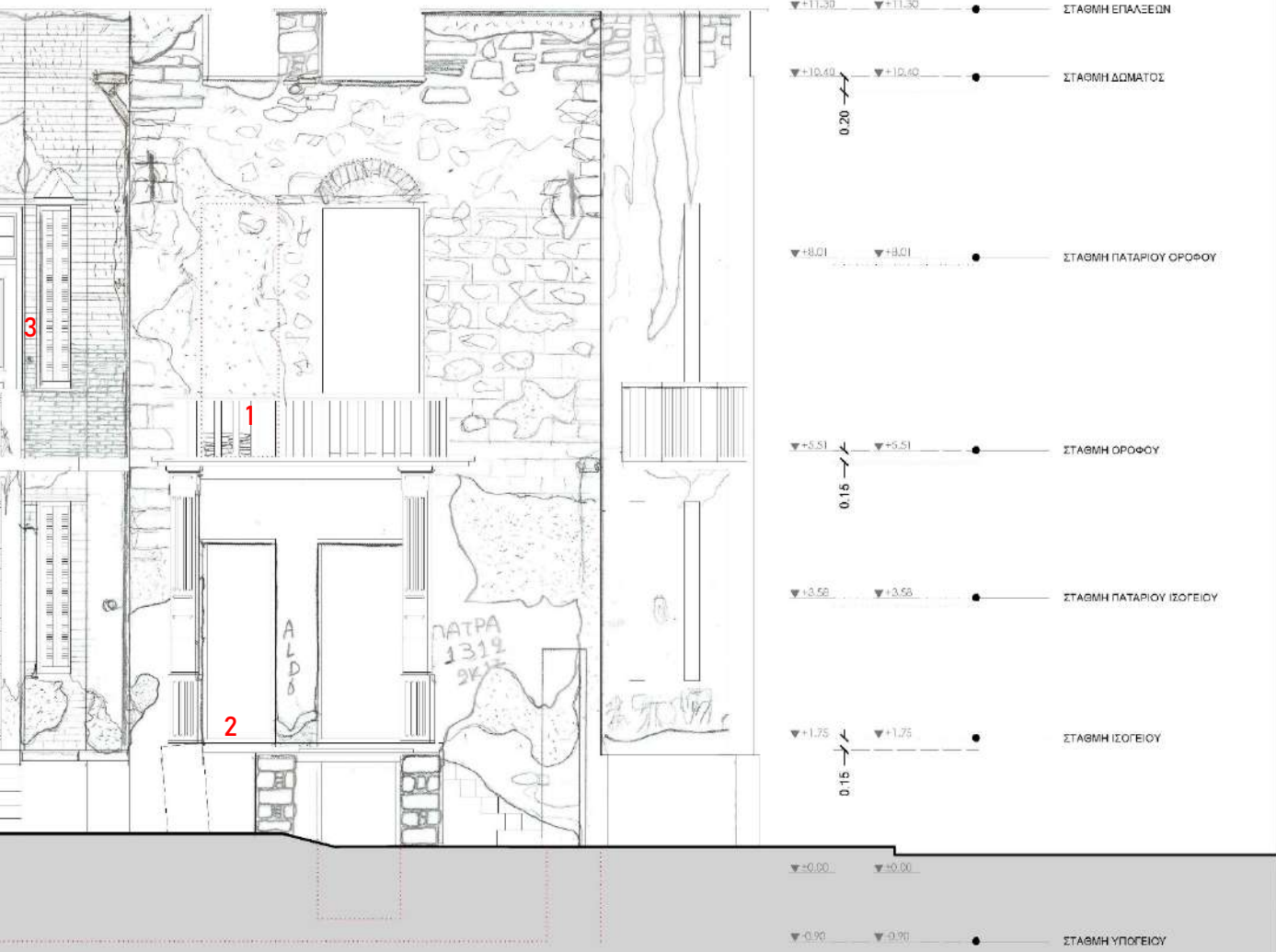

6

5

- Β. ΥΛΙΚΑ**
- ΣΥΜΠΛΗΓΗ ΤΟΥΒΛΑ Ή ΑΤΑΛΑ
 - ΔΙΑΤΡΗΤΑ ΤΟΥΒΛΑ
 - ΛΙΘΟΔΟΜΗ
 - ΟΠΛ. ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
 - ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΞ.
 - ΕΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΜΟΣΑΙΚΟ ΔΑΠΕΔΟ
 - ΥΓΡΑΣΙΑ
 - ΡΗΓΜΑΤΩΣΗ
 - ΒΛΑΣΤΗΣΗ
 - ΠΡΟΒΟΛΗ ΑΛΛΟΥ ΧΩΡΟΥ
 - ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ, ΔΡΟΜΟΥ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ

ΣΤΑΘΜΕΣ Α' ΦΑΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΝ

ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΩΝ

Α' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2019-2020

ΚΛΙΜΑΚΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

ΣΑΛΙΜΠ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΚΑΡΑΛΗΜΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

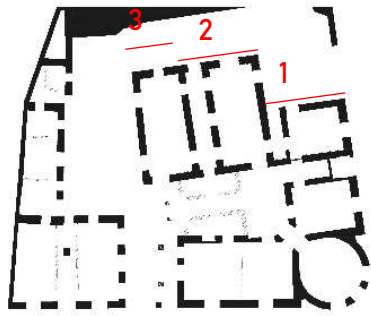
Βορειοανατολική άποψη της οικίας Καλλισπέρη

Γενικά, το συμπέρασμα που εξάγουμε από τις όψεις της οικίας Καλλισπέρη όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μέχρι στιγμής είναι πως γίνεται η προσπάθεια ανάμιξης μορφολογικών στοιχείων από διαφορετικές περιόδους και αυτό είναι αντιληπτό και από το δρόμο.

Η πιο χαρακτηριστική εικόνα που φαίνεται αυτό είναι η παραπάνω, όπου βλέπουμε ένα ενιαίο και συγκροτημένο "σκηικό" από τη μία και μια εντελώς διαφορετική ασυνεχή κατάσταση από πίσω. Στο σημείο αυτό βρίσκεται η ένωση των δύο κόσμων.

Βορεια άποψη της οικίας Καλλισπέρη, επεξεργασία εικόνων για την παραγωγή δυσδιάστατης απεικόνισης

Η βόρεια όψη, η οποία αποτελείται εξ'ολοκλήρου από το κτίριο της Β'φάσης, χωρίζεται σε 3 κάθετες διακριτές ζώνες, οι οποίες θα λέγαμε ότι ανταποκρίνονται στη συνθετική λειτουργία της κάτοψης:

1. Η πρώτη είναι η συνδετική μεταξύ ανατολικής και κύριας όψης επί της Παρθενώνος. Παρατηρούμε υπολείμματα σοβά, άρα μαζί με το κομμάτι της ανατολικής όψης ήταν σοβατισμένα. Η κατασκευαστική της ανάλυση φαίνεται παρακάτω σε σκίτσο. Στο μεγαλύτερο τμήμα της είναι αργολιθοδομή με εμπλοκή ημιλαξευμένων λίθων και κεραμικών στοιχείων. Στον όροφο επικρατεί συμμετρία, ενώ στο ισόγειο κρατιούνται οι περασιές με τη διαμόρφωση δύο θυρών με παρόμιες αναλογίες και διαστάσεις.
2. Η δεύτερη είναι το αριστερό τμήμα του κύριου τμήματος της βόρειας όψης, ή αλλιώς το κεντρικό κομμάτι όλης της βόρειας όψης. Την όψη συμπληρώνει ο εξώστης του ορόφου με τα πέντε κολωνάκια τοποθετημένα σε συμφωνία με τα ανοίγματα. Παρατηρούμε ότι η λιθοδομή είναι κυκλώπειας διαμόρφωσης και αρχικά ήταν σχεδιασμένη για να είναι εμφανής. Σημειικά έχει λάβει
3. Η τρίτη συνδέεται με μια μεταβατική λωρίδα, αυτή των παταριών, μέσω της οποίας η κίνηση καταλήγει στο δώμα.
4. Η τελευταία αποτελεί κομμάτι της αρχικής βόρειας όψης της Α'φάσης κατασκευής.

Στο συγκεκριμένο συγκρότημα κτιρίων, έχουμε μία σκηνογραφική εφαρμογή του ρυθμού της όψης, με στόχο τη διαφοροποίηση και την προβολή του κεντρικού τμήματος, ως αυτόνομη μορφή κι ενότητα. Όμως πολύ πιθανό είναι η ανορθόδοξη μορφή αυτού του κτιρίου, να οφειλόταν και στο ιδιότυπο σχήμα του οικοπέδου. -Παρόμοια περίπτωση αποτέλεσε και οικία Τσοποτού η (Τενενέ) στη δεκαετία του 1860, που βρισκόταν στις οδούς Γερανίου, Πειραιώς και Μενάνδρου. Πλέον έχει κατεδαφιστεί από το 1974¹⁴. Στην προκειμένη αρχιτεκτονική κατασκευή που μορφολογικά υπάγεται στη μεταβατική περίοδο του κλασικισμού του εικοστού αι., υπάρχει πρόθεση να δημιουργηθεί μία πιο επίσημη όψη της κεντρικής κατασκευής προς το δρόμο. Η πλαστική διάρθρωση της όψης, είναι αρκετά λιτή στην απόδοση των ρυθμολογικών της λεπτομερειών, χωρίς να λείπουν οι βασικές λεπτομέρειες που δίνουν τη συμμετρία του κλασικισμού. Το κεντρικό κυκλικό αυτό κτίριο, χαρακτηρίζεται από μία ιδιαίτερη προεξοχή, που δημιουργεί το κυκλικό σχήμα αλλά και ο κυκλικός μαρμαρινός εξώστης, που στηρίζεται σε τέσσερα ιδιότυπα φουρούσια.

Σε δύο μικρότερους εξώστες (με οριακό άνοιγμα της μπαλκονόπορτας του καθενός) που είναι τοποθετημένοι, εκατέρωθεν της κεντρικής διπλής ξύλινης αετωματικής εξώθυρας- με μεγάλο ύψος και φεγγίτη - φαίνεται ότι υπήρχαν, λιτού τύπου μπαλουστρες στα στηθαία τους. Παρόμοιες μπαλουστρες, πλαισίωναν επίσης και το μεγάλο κεντρικό κυκλικό μπαλκόνι του στρογγυλού γωνιακού κτιρίου. Με την κυκλικότητα της κεντρικής όψης, καταργείται η γεωμετρικότητα του κυβικού όγκου που ήταν απαραίτητος για την απόδοση της κλασικής αστικής αρχιτεκτονικής και η οποία εδώ πραγματοποιείται όχι με ακμή αλλά με ρευστή κυκλική μετάβαση από το ένα επίπεδο της όψης στο άλλο. Στοιχείο που δίνει το μέτρο της μεταβολής της όλης νοοτροπίας, στην αρχιτεκτονική σύνθεση- χαρακτηριστικό πλήθος κτιρίων της μεταβατικής περιόδου. Δηλαδή η διάθεση για αποδυνάμωση του στερεού σχήματος, που ενισχύεται επιπλέον με τη χρήση του πλαστικού διακόσμου. Οι παραστάδες των ανοιγμάτων, (μαρμάρινες στο κάτω μέρος), έφεραν στο τελείωμα τους κορινθιακά επίκρανα¹⁵. Οι προσμίξεις, έχουν γίνει σε λογικές δόσεις, ώστε η αισθητική μεταλλαγή να πραγματοποιείται, χωρίς να αποσυντίθεται το κλασικιστικό ιδίωμα. Επιπλέον, η συγκεκριμένη μορφή θα λέγαμε ότι παραπέμπει και σε κάποια γοτθικά εκλεκτικιστικά στοιχεία, αυτά της πυργοειδούς διαμόρφωσης.

Στην αθηναϊκή αρχιτεκτονική συνυπήρχαν ποικίλες εκδοχές αυτή την περίοδο του ίδιου τύπου για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Δεν είναι σπάνιο συνθετικό σχήμα το συγκεκριμένο κυκλικό- ιδιαίτερα στις αρχές του 20ου αιώνα για παράδειγμα η πολυκατοικία Πεσματζόγλου Βασιλίσσης Σοφίας και Ηρώδου Αττικού¹⁶

Αυτή την περίοδο στον ανώτερο όροφο, αναπτυσσόταν η κύρια ρυθμολογική διακόσμηση όπως και στην οικία Καλλισπέρη. Η αστική κατοικία της Αθήνας πλέον είχε συνθετότερο τύπο και αυξημένο κτιριακό όγκο, καθώς η διάταξη ήταν ημιτριώρωφη με μειωμένο ακάλυπτο

¹⁴ Αρχείο Κ.Μπίρη, Ανορθόδοξη λύση άρθρωσης των κτιριακών όγκων

¹⁵ Αθηναϊκή αρχιτεκτονική 1875- 1925. Μάνος Μπίρης. Εκδόσεις Μέλισσα, κεφάλαιο «Ευδιάκριτες μεταβατικές τάσεις»

¹⁶ Αθηναϊκή αρχιτεκτονική 1875- 1925. Μάνος Μπίρης. Εκδόσεις Μέλισσα

χώρο. Κατά συνέπεια είχε υποβαθμισμένη αυλή και ανεξάρτητες εισόδους ,που οδηγούσαν στα αντίστοιχα κλιμακοστάσια .Επίσης είχαν πλέον αντικατασταθεί οι ημιυπαίθριοι χώροι με εσωτερικούς προθαλάμους η με hall όπως στην περίπτωση μας .Υπήρχε και τυποποίηση ή προκατασκευή στα οικοδομικά αλλά και στα μορφολογικά στοιχεία ,ενω τέλος εφαρμοζόταν πλέον ο επίπλαστος ζωγραφικός διάκοσμος στις οικίες . Το σύστημα τοιχοποιίας που εφαρμόστηκε σε αυτή την περίπτωση ,στο εξωτερικό της οικίας Καλλισπέρη, ήταν αυτό της ισόδομης , όπου η δόμηση στους τοίχους είχε γίνει με ισοϋψείς και ισομεγέθεις λίθους- κατά σειρές -και έτσι τα σημεία εφαρμογής των δύο υποκειμένων ,βρίσκονταν στο μέσο της υπερκείμενης .Στο ημιυπόγειο μέχρι το υπερκείμενο ισόγειο, αντιστοιχούσε η ζώνη. Η ύπαρξη του υπογείου πέραν των πρακτικών λόγων ήταν και για την κάλυψη αναγκών στέγασης ή ως αποθηκευτικός χώρος, αλλά συνήθως λειτουργούσε και ως μονωτικός παράγοντας . Με τον κατακορυφισμό, καταργούνται τα γείσα που διαχώριζαν τους ορόφους και πλέον η συγκρότηση των ανοιγμάτων γίνεται ανά άξονα σε ενότητες κατά ύψος.

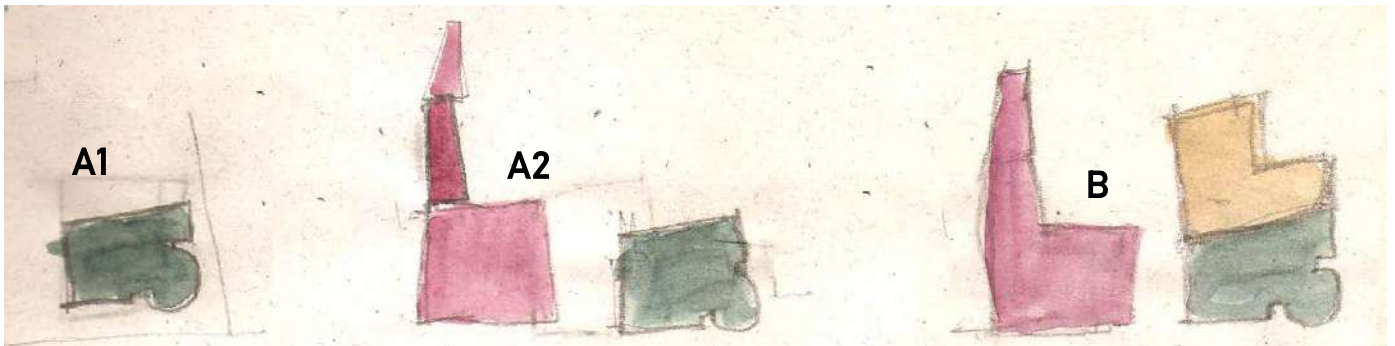
Τα παράθυρα στα ανοίγματα,πλαισιώνονταν από κουφώματα,σπαστά, τετραπλά- γαλλικού τύπου - όπως μπορέσαμε να διακρίνουμε απ'όσα διασώζονται (και δεν έχουν σαπίσει), από την έκθεση στις καιρικές συνθήκες αλλά και από έλλειψη συντήρησης. Του άνω ορόφου - περισσότερο ταλαιπωρημένα,- κάποια ακουμπούν σε ψευδοστηθαία με μπαλούστρες απλού τύπου που κοσμούν με περισσότερο αυστηρό αλλά και κομψό ύφος την όψη του κτιρίου, και είναι χαρακτηριστικά της όψιμης περιόδου. Όσο για τα ξύλινα κουφώματα του ισογείου ορόφου, καθώς και του ημιυπόγειου, αν και διατηρούνται ελαφρώς καλύτερα αφού προστατεύονται από την ύπαρξη εξώστη, κι αυτά διακρίνονται από κομψή απλότητα, έχουν μαρμάρινη ποδιά (που παίζει το ρόλο του πλαισίου)και είναι χωνευτά ώστε να προστατεύονται στο μέτρο του δυνατού. Δεν ήταν υποχρεωτικό να υπάρχουν γείσα γι αυτά. Οι παραστάδες εκατέρωθεν των παραθύρων, λιτές κι αυτές, καταλήγουν σε κορινθιακού τύπου κιονόκρανα. Οι πόρτες, ακολουθούν κι αυτές τη λιτή γραμμή των κουφωμάτων των παραθύρων, πλην της εξωτερικής που είναι ξύλινη αλλά ενισχυμένη και ιδιαίτερη , ώστε να προστατεύει τους ιδιοκτήτες από την έκθεση σε κίνδυνο. Είναι ιδιαίτερη καθώς έχει σχεδόν διπλάσιο ύψος από το κανονικό και ο,που ουσιαστικά στο τελείωμα της μεγάλης της κανονικής, ξεκινά μια άλλη μάλλον τυφλή που ίσως εκπροσωπεί το ρόλο του φωταγωγού ώστε να προσθέτει φως στο εσωτερικό της οικίας . Επιπλέον έχει αυτοματική στέψη, κινούμενο τζαμιλίκι και περίτεχνο κιγκλίδωμα μπροστά από τα τζάμια. Δε διακρίνονται ταμπλάδες στο κάτω μέρος της πόρτας. Ορατές είναι οι παραστάδες εκατέρωθεν και ο υπερκείμενος θριγκός.

Τα ανοίγματα στην οικία Καλλισπέρη, θωρακίζονταν επιπλέον, πέραν των κουφωμάτων, με χυτοσιδηρές κατασκευές. Τα επίπλαστα στοιχεία, ήταν σχεδόν εξ' ολοκλήρου κατασκευασμένα από φθαρτό κονίαμα, έτσι υγρασία θα διέλυε σιγά-σιγά το αργιλώδες υπόστρωμα το λεγόμενο λάσπωμα αφήνοντας από κάτω μεγάλα κενά στο ασβεστοκονίαμα ή το μαρμαροκονίαμα και έτσι ο εξωτερικός σκληρός της όψης κάποια στιγμή κατέρρεε με αποτέλεσμα να χάνονται από τα σπίτια μαζί με τα εξωτερικά κονιάματα και μέρος από την καλλιτεχνική και μορφολογική υπόσταση.

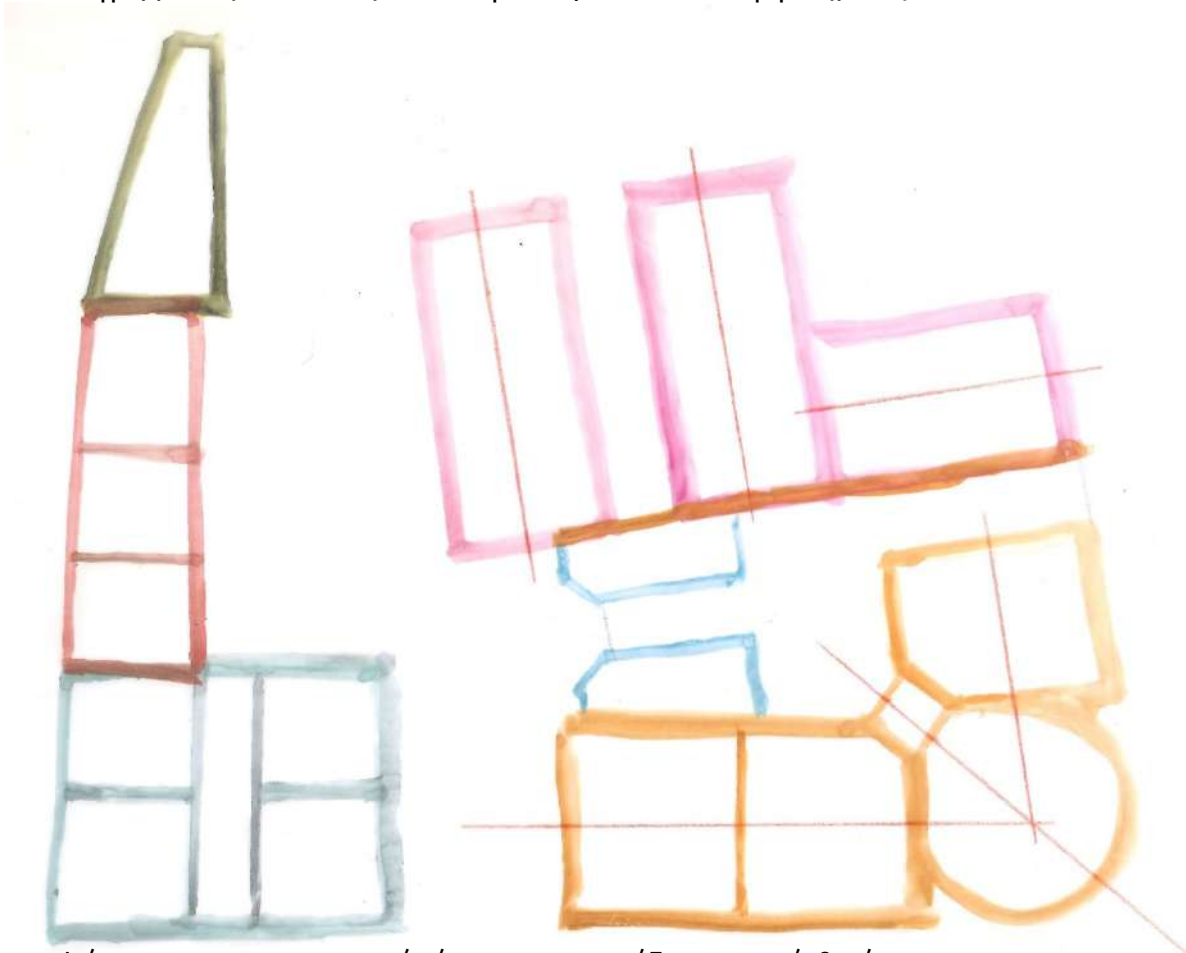
Στο εσωτερικό της οικίας Καλλισπέρη, την ύστερη περίοδο υπήρχαν ξύλινα κουφώματα όπως συνηθιζόταν καθώς και πολυάριθμα έπιπλα. Την όψιμη εποχή της αθηναϊκής αρχιτεκτονικής, είχαμε μεταβολές και στο εσωτερικό των κατοικιών αλλά και στις επενδύσεις των ως τοίχων.

Φάσεις κατασκευής

Οι φάσεις κατασκευής του είναι διακριτές:

Διαγραμματική απεικόνιση των ιστορικών φάσεων του συγκροτήματος

Διάγραμμα με τους κτιριακούς όγκους και τους άξονες της σύνθεσής τους.

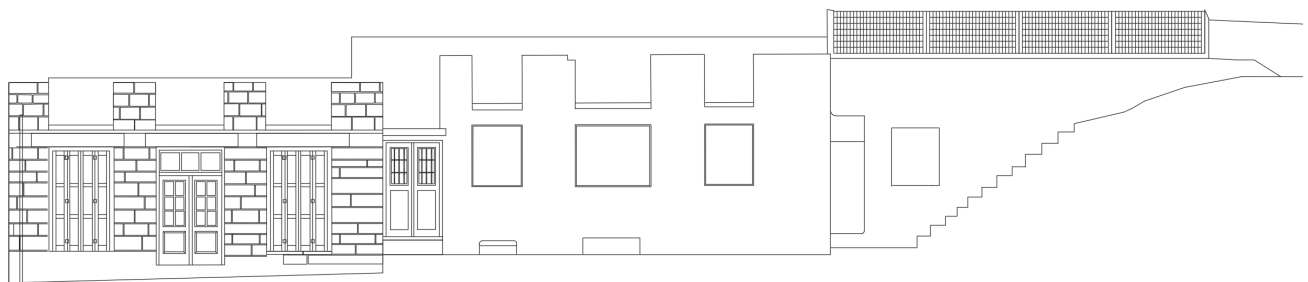
Α΄φάση – Αρχική οικία και Φάσεις Παράσπιτου

A1 _ Τριώροφη κατοικία με υπόγειο, ισόγειο και όροφο, με στοιχεία από τη νεοκλασική αρχιτεκτονική και την οχυρωματική αρχιτεκτονική.

A2 _ Στην Α΄ φάση κατασκευής έχουμε συμπεριλάβει και τα βοηθητικά κτίσματα. Αρχικά συμπεραίνουμε από τα σχέδια ότι υπήρχαν 3 φάσεις κατασκευής και στα βοηθητικά κτίσματα. Η αρχική φάση είναι το μεσαίο κομμάτι με το υπόγειο και αυτό φαίνεται από τις παρακάτω εικόνες. Αν παραλληλίσουμε την κάτοψη ισογείου με του δώματος και τις όψεις, εξαγάγουμε ότι το βόρειο και το νότιο τμήμα προστέθηκαν αργότερα σε σχέση με το κεντρικό, το οποίο βρίσκεται και σε δυσμενέστερη κατάσταση διατήρησης.

Εικόνες από την ανατολική όψη του παράσπιτου

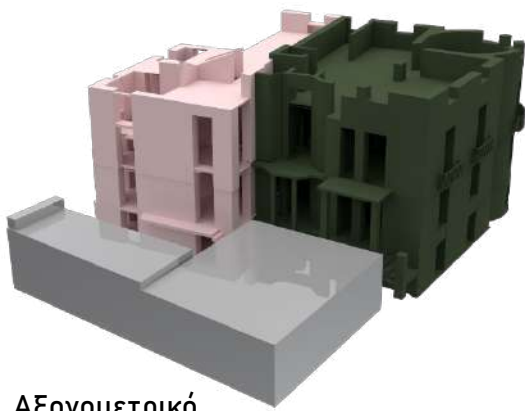
Διαγραμματική απεικόνιση ανατολικής όψης παράσπιτου

Εικόνες από τη νότια όψη του παράσπιτου

Διαγραμματική απεικόνιση νότιας όψης παράσπιτου

Αξονομετρικό
διάγραμμα των
φάσεων κατασκευής
(Α' και Β' -
Νοτιοδυτική όψη)

Σημεία στα οποία γίνεται η ένωση μεταξύ των
φάσεων του παράσπιτου

Β' φάση - Βόρεια προσθήκη

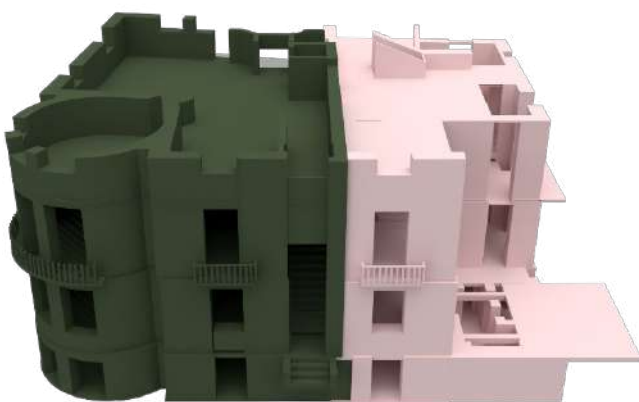
Στη Β' φάση κατασκευής ήρθε να προστεθεί το τελευταίο από τα κτίσματα του οικοπέδου. Είναι πάλι σαν το αρχικό, τριώροφο, με υπόγειο, ισόγειο και πολλαπλά πατάρια στο ισόγειο και τον όροφο. Αν το σχολιάζαμε μορφολογικά θα λέγαμε πως το ισόγειο και ο όροφος αποτελούνται από 3 μεγάλες αίθουσες, οι 2 με διάταξη βορρά νότου και η άλλη ανατολής δύσης, Είναι το κτίσμα που η Καλλισπέρη προόριζε για νηπιαγωγείο.

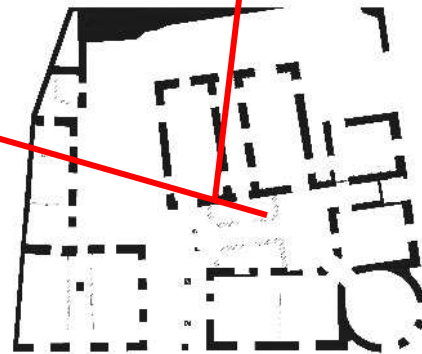

Ανατολική όψη, πάνω και αριστερά, ο αρμός μεταξύ των δύο φάσεων και κάτω το άνω μέρος της αρχικής βόρειας όψης με συμπληρωμένες τις επάλξεις με συμπαγή οπτοπλινθοδομή

Αριστερά: Αξονομετρικό διάγραμμα των φάσεων κατασκευής (Α και Β' Ανατολική όψη, διακρίνεται και το υπόγειο της Β' φάσης)

Εσωτερικές ενδείξεις των 2 φάσεων στο κλιμακοστάσιο (κάτω αριστερά στο δώμα και δεξιά στον όροφο) υπηρεσίας και στη βορειοανατολική γωνία της Α' φάσης (στις πάνω εικόνες από αριστερά προς τα δεξιά εικόνα από τον όροφο, το ισόγειο και το υπόγειο)

Πάνω: Το σενάζ που διατρέχει όλο τον αρχικό βόρειο τοίχο φαίνεται στην τομή Γ-Γ.

Αριστερά: λεπτομέρεια της αρχής του σενάζ στο χώρο 2.13.

Γ' φάση – Εσωτερικές αναδιατάξεις κι εσωτερική Επικοινωνία μεταξύ φάσεων

Η επικοινωνία μεταξύ των 2 κτιρίων γίνεται μέσω του βόρειου αρχικά τοίχου όψης της Α ΦΑΣΗΣ σε όροφο (μέσω των εξής ανοιγμάτων) και ισόγειο (μέσω των εξής ανοιγμάτων).

Η υφιστάμενη κατάσταση όμως επιτρέπει την επικοινωνία μόνο στο επίπεδο του ορόφου μέσω του ανοίγματος από την κυκλική σκάλα και μέσω του ανοίγματος που συνδέει τους χώρους 3.10 και 3.11 στον όροφο. Τα υπόλοιπα ανοίγματα στον βόρειο τοίχο είναι μπαζωμένα ή οι πόρτες τους είναι καρφωμένες με οριζόντιες τάβλες.

Επειδή οι φάσεις κατασκευής είναι διακριτές, γίνεται πρώτα ανάλυση της Α' φάσης, ύστερα της Β' φάσης κατασκευής και τέλος του παράσπιτου (που αποτελεί μέρος της Α' φάσης κατασκευής).

Πιθανά σενάρια

Οι περιμετρικοί εξώστες από μπετόν, καθώς και η εσωτερική είσοδος με τον στηριζόμενο από υποστηλώματα εξώστη στη δυτική όψη ανήκουν στη Β' φάση κατασκευής. Υπάρχει η πιθανότητα ύπαρξης αρχικά εξωστών ξύλινων ή και μεταλλικών, διότι υποθέτουμε πως σε μεταγενέστερη φάση της Α', δεν αλλοιώθηκαν τα ανοίγματα και η σημερινή τους μορφή ήταν και η αρχικά σχεδιασμένη.

Δ' φάση - Παθολογία & Σήμερα

Τα προβλήματα του κτιρίου οφείλονται σε εγγενείς κατασκευαστικές αδυναμίες αλλά και σε εξωγενείς παράγοντες.

Η τρωτότητα της κατασκευής των φερουσών τοιχοποιιών εξαρτάται από παράγοντες που σχετίζονται:

1. με την εξ αρχής κατασκευή της τοιχοποιίας όπως: ι) η κακή ποιότητα των υλικών δόμησης ιι) η κακή ποιότητα του κτισίματος, ιιι) η κακή σύλληψη και κακός αρχικός σχεδιασμός, ιιιι) η απουσία της συντήρησης, ιιιιι) προσθήκη κατ' επέκταση και καθ' ύψος στοιχείων χωρίς μελέτη,
2. με το χρόνο όπως: ι) την φυσική γήρανση των υλικών με την ταυτόχρονη χαλάρωση των δεσμών και της συνάφειας, ιι) με την συσσώρευση βλαβών από δράσεις στην διάρκεια της ζωής της κατασκευής, ιιι) από ατελείς και λανθασμένες επεμβάσεις
3. λόγω περιβαλλοντικών συνθηκών όπως : ι) η ατμοσφαιρική ρύπανση, ιι) η αιολική διάβρωση, ιιι) διάβρωση λόγω βροχής, ιιιι) δράσεις υγρασίας στο εσωτερικό της τοιχοποιίας.]

4. οι βασικότεροι όλων όμως των παραγόντων είναι ι) η καθίζηση του εδάφους θεμελίωσης και ιι) ο σεισμός¹⁷.

5. Έλλειψη διαφραγμάτων – διαζωμάτων.

Ένας βασικός παράγοντας για την εξασφάλιση της επιτυχημένης απόκρισης της κατασκευής έναντι κυρίως του σεισμού είναι η ύπαρξη οριζοντίων διαφραγμάτων. Η διαφραγματική λειτουργία της κατασκευής επιτυγχάνεται με την εξασφάλιση δύσκαμπτων οριζοντίων στοιχείων, όπως είναι τα πατώματα ή το δώμα. Τα πατώματα στις φέρουσες λιθοδομές είναι κατά κύριο λόγο ξύλινα, εύκαμπτα μη επιτρέποντας την ισότροπη διαφραγματική λειτουργία και την διανομή της σεισμικής ενέργειας ομοιόμορφα στις υποκείμενες τοιχοποιίες. Για αυτό το λόγο προτιμάται στο επίπεδο των δαπέδων περιμετρικά στους τοίχους η κατασκευή διαζωμάτων. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η ύπαρξη διαφραγματικής λειτουργίας η οποία εξασφαλίζει ίση μετακίνηση σε όλο το επίπεδο του ορόφου, κάτι που μειώνει την ένταση στην κατασκευή επειδή οι εντάσεις στους κάθετους τοίχους μεταφέρονται μέσω των δαπέδων αντί των σημείων σύνδεσης μεταξύ των τοίχων.

Επιπλέον, η ύπαρξη διαφράγματος δεν επιτρέπει την καμπτική παραμόρφωση του τοίχου ως προβόλου.

Η βόρεια όψη έχει αισθητά τα περισσότερα προβλήματα σε σχέση με όλες τις άλλες πλευρές. Η Β' φάση αποτελείται από οριζόντια στοιχεία από οπλισμένο σκυρόδεμα και κατακόρυφο Φ.Ο. από λιθοδομή. Η ασυνέχεια των δύο υλικών και η διάταξη μεγάλων ανοιγμάτων και στις 3 στάθμες του κτιρίου εντείνει τα φαινόμενα αστοχίας (κατάρρευση πλάκας δώματος, βλ. κάτοψη δωματίων).

Τα προαναφερθέντα προβλήματα του φέροντος οργανισμού, έφεραν το κτίριο σε κατάσταση σχεδόν ετοιμορροπίας και συνεχίζουν να το απειλούν έως σήμερα.

Καταλήγοντας, λοιπόν, κρίνεται ως απαραίτητη και άμεση η **επέμβαση Στερέωσης και Αποκατάστασης**, για την διάσωση των μνημειακών αξιών αλλά και της ακεραιότητας του κτιρίου, και το πέρασμα στην νέα του φάση.

¹⁷ Μίλτων Δημοσθένους, 2009

Λειτουργική διάρθρωση

Η οικία οργανώνεται καθ' ύψος σε τρία επίπεδα ακολουθώντας την παρακάτω διάταξη:

Όροφος

Φωτογραφική τεκμηρίωση των χώρων του ορόφου στο κομμάτι της Α΄ φάσης κατασκευής.

Φωτογραφική
τεκμηρίωση
των χώρων
του ορόφου
στο κομμάτι
της Β' φάσης
κατασκευής.

_Λειτουργική διάρθρωση

Ο όροφος έχει εμβαδόν περίπου 335.00 m². Μετά την είσοδο από την οδό Παρθενώνος οδηγούμαστε στο κεντρικό τμήμα όπου υπάρχει ένα μεγάλο Χωλ εισόδου, στο βάθος του οποίου δεσπόζει η επιβλητική κυκλική αίθουσα. Μια τέτοια τοποθέτηση του χωλ στον άξονα συμμετρίας του κτιρίου συνδέεται με πρόθεση μνημειακής έκφρασης σε νεοκλασικά αστικά μέγαρα. Επίσης στη ΒΑ πλευρά του ορόφου βρίσκεται το δωμάτιο με το τζάκι (χειμερινό ή χειμωνιάτικο) και οι θύρες που οδηγούν στο μεγάλο σαλόνι δεξιώσεων και χορών (χώρος 3.05 και 3.06) . Η είσοδος στη βίλα γίνεται από τη ΒΑ πλευρά του χωλ. Στο κομμάτι της Β' φάσης υπάρχει ο κύριος χώρος με τη γραμμική σκάλα (3.11) καθώς και ο 3.12 που επικοινωνούν μεταξύ τους. Ν πλευρά βρίσκεται η τραπεζαρία που αργότερα χρησίμευσε και σαν σαλόνι καθημερινής χρήσης.

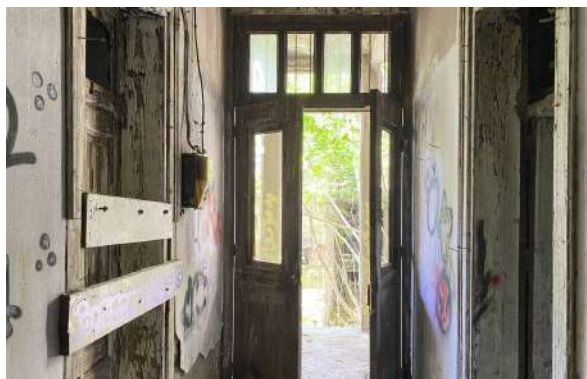
_Κίνηση - είσοδος

Η βασική είσοδος πραγματοποιείται από την οδό Παρθενώνος, δηλαδή από την ανατολική όψη. Στο μέσο της πλευράς βρίσκεται η θύρα η οποία σε οδηγεί κατευθείαν με τη γραμμική κλίμακα στον όροφο και από εκεί στο χώρο 3.10, στην καρδιά δηλαδή της κάτοψης. Στο σημείο αυτό (το κέντρο του δωματίου και ΝΑ κοιτώντας) και κεντρικά του άξονα συμμετρίας (το δείχνω στο σκίτσο) οδηγείται στο χώρο 3.03, ο οποίος είναι ένας τετράγωνης κάτοψης δωμάτιο. Από εκεί ακολουθείς είτε τη συνέχεια του άξονα συμμετρίας και οδηγείται στο χαρακτηριστικό δωμάτιο του πιάνου, δηλαδή το 3.04, είτε την κάθετη στον άξονα ευθεία με τα δωμάτια 3.02 και 3.05.

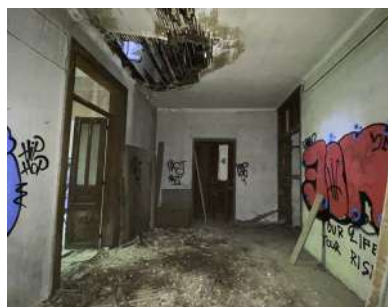
Η δευτερεύουσα είσοδος στον όροφο της οικίας πραγματοποιείται από την κυκλική σκάλα δίπλα στο χώρο 3.09, δηλαδή την κουζίνα της οικίας (είτε 2.09 του ισογείου). Εκεί συναντάς την πόρτα η οποία μπορεί να σε οδηγήσει κατευθείαν στο χώρο 3.11 πριν φτάσεις ακόμη στη στάθμη του ορόφου (διάνοιξη στην Α ή στη Β φάση;;;). Ο χώρος 3.08 αποτελεί το κέντρο για τη συμμετρία που ορίζουν αυτός και οι χώροι 3.09 μαζί με τη σκάλα και ο χώρος 3.07 (τριμερής κάτοψη), ενώ ο ιδιαίτερος εξώστης πάνω από τη βασική είσοδο της δυτικής όψης του ισογείου, συμπληρώνει τη γεωμετρία.

Πάνω από την Τρίτη είσοδο ο χώρος 3.06 ο οποίος επικοινωνεί με τον 3.07 εσωτερικά αλλά και με τον 3.05 μέσω ξύλινου πανέλου κάτω από τσατμαδότοιχο, έχει δικό του εξώστη.

Ισόγειο

Φωτογραφική τεκμηρίωση των χώρων του ισόγειου στο κομμάτι της Α΄φάσης κατασκευής.

Φωτογραφική
τεκμηρίωση
των χώρων
του ισογείου
στο κομμάτι
της Β' φάσης
κατασκευής.

Για την είσοδο στο ισόγειο υπάρχουν οι εξής επιλογές:

- Από την αυλή μέσω της δυτικής όψης στο χώρο 2.08 ή στο χώρο 2.06.

Εδώ η λειτουργική διάταξη είναι η ίδια με του ισογείου πλην της δυνατότητας εισόδου και στο χώρο 2.06 απευθείας και του κρυφού χώρου 2.01 που βρίσκεται κάτω από τη γραμμική σκάλα στον όροφο (χώρος 3.01)

- Από την αυλή μέσω των ανοιγμάτων της βόρειας όψης που οδηγούν στους χώρους 2.14, 2.11, 2.12 και 2.13.

Το **ισόγειο**, όπως και ο όροφος έχει εμβαδόν περίπου 335.00 m². Στο κεντρικό τμήμα υπάρχει ένα μεγάλο Χωλ εισόδου, στο βάθος του οποίου δεσπόζει η επιβλητική κυκλική αίθουσα του πιάνου. Επιπλέον, υπάρχουν τα τρία υπνοδωμάτια της οικογενείας (χώροι 2.02, 2.05 και 2.06) με τα μπουντουάρ τους και ένα λουτρό (2.07), το οποίο έχει υποστεί τροποποίηση από την αρχική του λειτουργία, πιθανόν όταν η οικία εκτέλεσε χρέη πανδοχείου. Επίσης, στο τμήμα που γίνεται η είσοδος από την αυλή υπάρχει μια μικρή κυκλική σκάλα υπηρεσίας που επικοινωνεί με όλους τους ορόφους και ο χώρος 3.07 και δίπλα στην είσοδο υπάρχει το λουτρό ξένων.

Το κομμάτι της Β' φάσης περιέχει το δωμάτιο που αποτελείται από τους χώρους 2.15, 2.16 και 2.17, το μεγαλοπρεπή με διπλό ύψος δωμάτιο 2.11 και το διάδρομο ανάμεσά τους .

Υπόγειο

Για την είσοδο στο υπόγειο υπάρχουν οι εξής επιλογές:

- Στη δυτική πλευρά και κάτω από το χώρο 2.06 του ισογείου, δηλαδή στο χώρο 1.01
- Στην ανατολική όψη δεξιά την πόρτας εισόδου μέσω της σκάλας που οδηγεί στο χώρο 1.15
- Μέσω της κυκλικής σκάλας

Το υπόγειο, έχει εμβαδόν περίπου 368.00 m².

Στην είσοδο στην ΝΔ γωνία υπάρχουν οι δύο πιθανόν βασικές αποθήκες της οικίας. Κεντρικά (1.05) συναντάμε ένα κελάρι με πολλά βαρέλια και μπουκάλια από κρασί και λάδι.

Οι χώροι 1.03, 1.04 και 1.06 αποτελούν μεταβατικούς χώρους από την Α στη Β φάση μέσω του διαδρόμου που αυτά δημιουργούν. Πρόκειται για βοηθητικούς αποθηκευτικούς χώρους της κατοικίας. Εσωτερική κλίμακα η οποία δε σώζεται πλέον (χώρος 1.06), επέτρεπε την κατακόρυφη επικοινωνία του υπογείου με τον υπερκείμενο χώρο (2.09).

Οι χώροι 1.16, 1.17 και 1.18 μπόρεσαν να σχηματισθούν στην κάτοψη βάσει φωτογραφιών και όχι επιτόπιας μέτρησης, διότι η μοναδική είσοδος σε αυτά γίνεται από το χώρο 1.05 στο χώρο 1.17 μέσω πόρτας η οποία είναι κλειδωμένη και καρφωμένη.

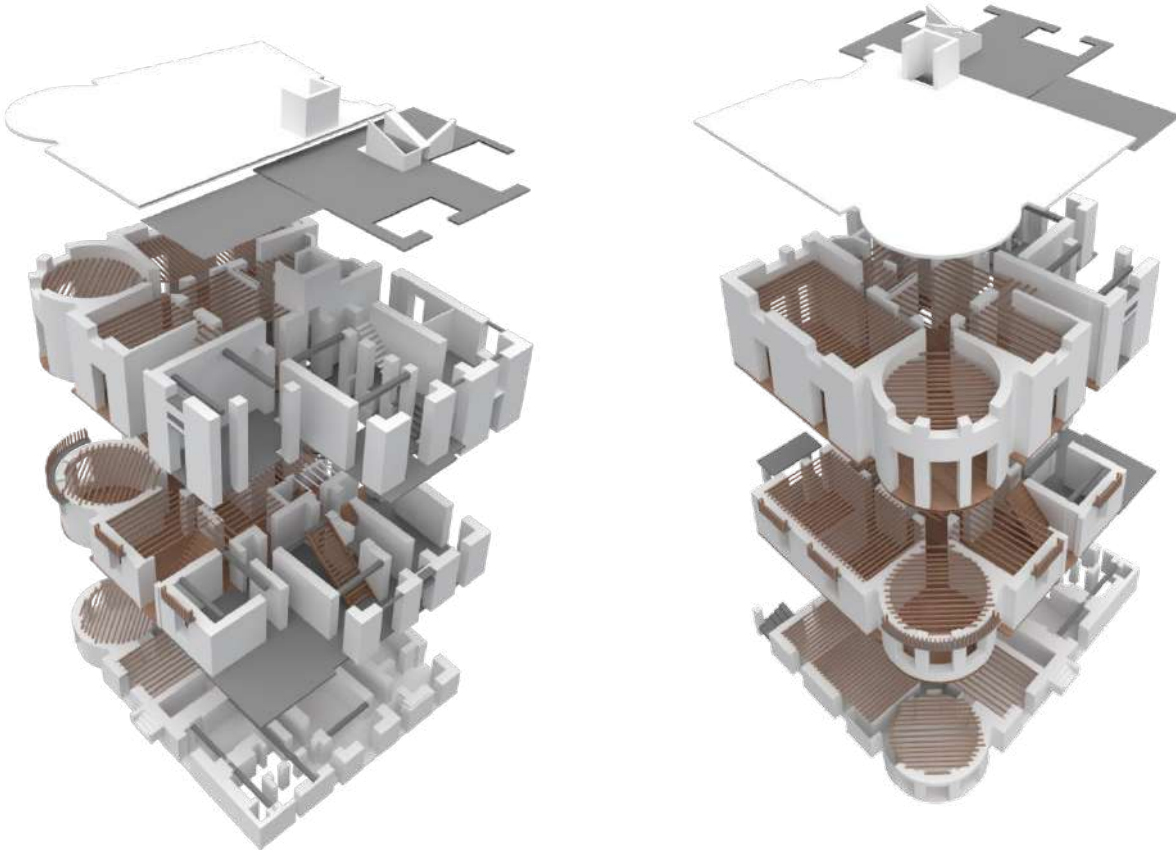
Είναι ενδιαφέρον ότι ενώ στο ισόγειο και τον όροφο οι χώροι 1.02 και 1.18 επικοινωνούν, στο υπόγειο δε συμβαίνει κάτι αντίστοιχο.

Συνεχίζοντας την πορεία προς τους χώρους του υπογείου της Β' φάσης, έχουμε το χώρο 1.11 ο οποίος έχει σκάλα με καταπακτή που επικοινωνεί με τον αντίστοιχο χώρο 2.11 του ισόγειου και έχει τμήμα στρωματογραφίας στη ΝΑ γωνία του

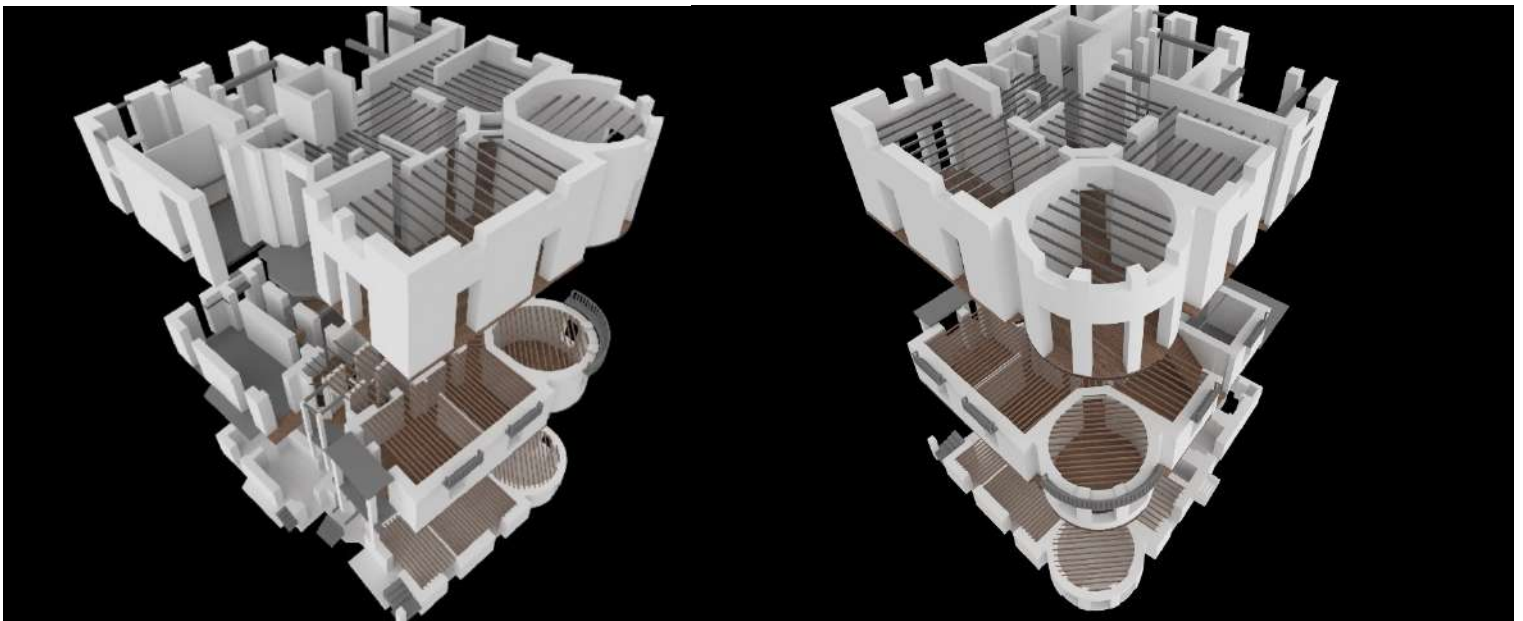
Επιπλέον σημαντικό μορφολογικό στοιχείο αποτελεί ο υπερυψωμένος χώρος 1.09 ανάμεσα στους 1.08 και 1.10. Οι χώροι 1.09 και 1.08 χωρίζονται με ξυλόπηκτο τοίχο (τσατμαδότοιχο) και επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω θύρας. Πιθανόν η υψομετρική διαφορά να οφείλεται στον υπόγειο αγωγό που διατρέχει όλα τα δωμάτια της Β φάσης του υπογείου.

Εν κατακλείδι, η οικία Καλλισπέρη ως προς την λειτουργική διάταξη υιοθετεί σε κάποιο βαθμό χαρακτηριστικά στοιχεία της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής του αστικού μεγάρου της μέσης περιόδου, αποκλίνοντας παράλληλα από τους αυστηρούς κανόνες των προτύπων. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής που συναντάμε στο κτίριο είναι η υιοθέτηση, τόσο στο επίπεδο του ισόγειου όσο και σε αυτό του ορόφου και του υπογείου της **τριμερούς κάτοψης και γενικά του άξονα συμμετρίας**. Πρόκειται για στοιχείο που χαρακτηρίζει στην πλειοψηφία τους, τα κτίρια των νεοκλασικών κατοικιών του τέλους της Οθωνικής καθώς και αυτά της μέσης περιόδου. Η εσωτερική διάρθρωση των χώρων οργανώνεται γύρω από τους **κύριους άξονες επικοινωνίας, με τις πλαϊνές αίθουσες να διατάσσονται περιμετρικά** του κεντρικού προθαλάμου ή του χωλ. Αίσθηση προκαλεί η τοποθέτηση πολλαπλών κλιμακοστασίων, με αποτέλεσμα να ενισχύεται το μνημειώδες ύψος. Για τους χώρους υγιεινής μπορούμε να πούμε ότι σε μεταγενέστερη φάση τοποθετούνται εντός του κτιρίου, δεξιά της εισόδου στο ισόγειο.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Αξονομετρικό τρισδιάστατο διάγραμμα πατωμάτων μαζί με την πλάκα του δώματος.
Αριστερά ΒΑ γωνία και δεξιά ΝΑ γωνία.

Αξονομετρικό τρισδιάστατο διάγραμμα πατωμάτων.
Αριστερά ΝΔ γωνία και δεξιά ΝΑ γωνία.

Οριζόντια φέροντα στοιχεία κτιρίου

Πατώματα

Α΄φάση

Το κύριο οριζόντιο φέρον στοιχείο στο κτίριο της Α΄φάσης είναι το ενδιάμεσο πάτωμα, όπου με μόνη τη χρήση του ξύλου επιτυγχάνεται η κάλυψη των εσωτερικών ανοιγμάτων της κατασκευής. Κατά την επιτόπια έρευνα διερευνήθηκαν τα πατώματα του ορόφου και του ισογείου.

Γενικά, οι ξύλινες δοκοί (**πατόξυλα**) τοποθετούνται παράλληλα στις μικρές πλευρές των χώρων που γεφυρώνουν, σε κοντινές μεταξύ τους αποστάσεις της τάξεως από 0,30 έως 0,45m, ώστε το πλάτος της επιφάνειας που φορτίζει το κάθε δοκάρι να είναι μικρό. Η διάταξη αυτή επιτρέπει στις δοκούς να έχουν το μικρότερο δυνατό άνοιγμα και επομένως να συμπεριφέρονται καλύτερα σε κάμψη, καθώς θα αναπτύσσεται μικρότερη καμπτική ροπή, άρα και μικρότερες ορθές τάσεις. Οι διατομές τους κατά μέση τιμή είναι 100x100mm Πρόκειται για δοκούς πελεκητής ξυλείας.

Οι δοκοί διήκουν κατά τη μικρή διάσταση των χώρων και κατά συνέπεια μεταφέρουν τα κατακόρυφα φορτία μόνο στο ζεύγος των επιμήκων υποκείμενων τοιχοποιιών. Συνεπώς, το πάτωμα εμφανίζει σημαντική διαφραγματική λειτουργία εξαιτίας της έδρασης των δοκών σε πολλές διαφορετικές κατευθύνσεις. (βλ. κάτοψη φορέα πατωμάτων ισογείου). Το βάρος τους είναι σχετικά μικρό και δεν ασκούν οριζόντιες ωθήσεις υπό τα κατακόρυφα φορτία επί των φερουσών τοιχοποιιών.

Άνω σανίδωμα (πατώματος):

Το άνω σανίδωμα διαφέρει από χώρο σε χώρο. Συναντάμε τις ακόλουθες 4 περιπτώσεις. Μονό πέτσωμα, διπλό πέτσωμα, μονό πέτσωμα με επικάλυψη τσιμέντου και διπλό πέτσωμα με τσιμεντόπλακες.

Στην περίπτωση του μονού πετσώματος πάνω από τις ξύλινες δοκούς και κάθετα σε αυτές, καρφώνονται οι τελικές σανίδες του πατώματος, πάχους 3cm και πλάτους 9cm. Η μεταξύ τους συνένωση είναι συνήθως μετωπική στις επίμηκες πλευρές και “ραμποτέ” ένωση των επιμήκων πλευρών.

Στους χώρους 3.01 και 2.08 συναντάμε διπλό πέτσωμα.

Στους υγρούς χώρους (2.07, 2.09 και 3.09) η τελική επικάλυψη είναι τσιμέντο πάνω από μονό σανίδωμα.

Στους χώρους 3.09 και 3.08 η τελική επικάλυψη είναι πλακόστρωση και τοποθετούνται τσιμεντοπλακίδια διαστάσεων 20X20 εκ.

Κάτω σανίδωμα (οροφής):

Για την εξασφάλιση οριζοντιότητας στο επίπεδο της οροφής τοποθετούνται ξύλινες σφήνες μεταξύ σανίδων και δοκού.

Στα ταβάνια του ισογείου και του ημιυπογείου καρφώνονται μπαγδατόπηχες κάθετα στα καδρόνια, σε πυκνές αποστάσεις μεταξύ τους και τελικώς επιχρίονται με δύο στρώσεις κονιάματος: μία παχιά στρώση ασβεστοκονιάματος με άχυρο και μία τελική λεπτόκοκκη επικάλυψη, η οποία βάφεται.

Λεπτομέρειες ξύλινου πατώματος. Αριστερά: μέτρηση πατόξυλου στο χώρο 2.06.
Δεξιά: ταβάνι χώρου 2.10 και κάτω 1.05

Λεπτομέρειες ξύλινου πατώματος.

Αριστερά: σύνδεση δαπέδων χώρου 2.10 (ξύλινο) και 2.04 (πατημένο χώμα).

Δεξιά: δάπεδο χώρου 2.05, βαμμένες σανίδες με λαδομπογιά, μεταγενέστερη παρέμβαση

Β'φάση

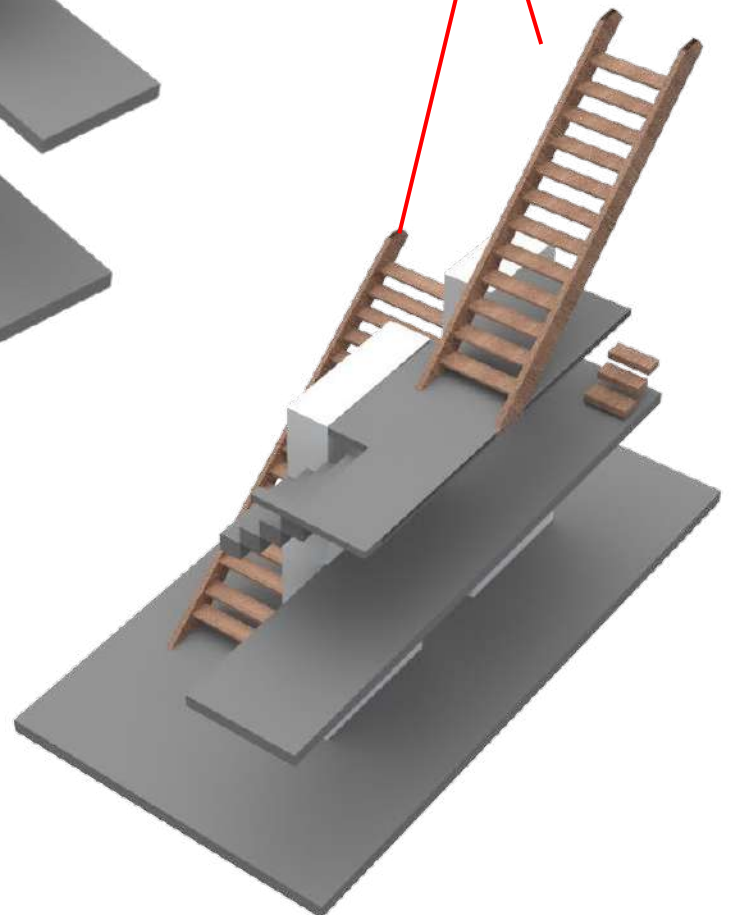
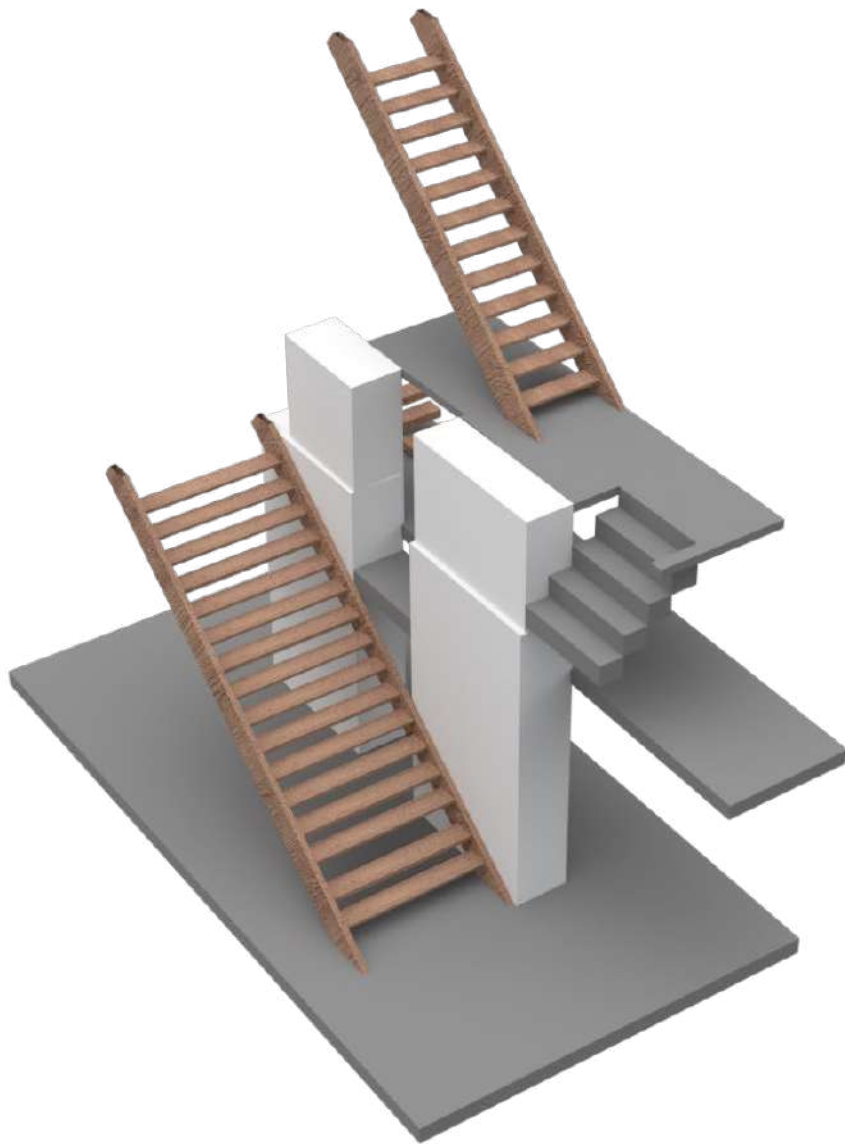
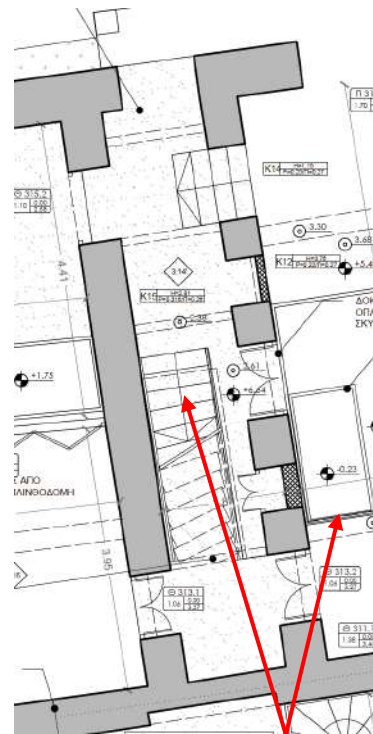
Το κύριο οριζόντιο φέρον στοιχείο στο κτίριο της Β'φάσης είναι η πλάκα από οπλισμένο σκυρόδεμα με δοκούς από οπλισμένο σκυρόδεμα 30 X 30 ή μεταλλικές δοκούς 10 εκ.

Τα δοκάρια γεφυρώνουν το άνοιγμα από τοίχο σε τοίχο και δεν ανήκουν σε κανονικό κάρναβο, δηλαδή η κάτοψη ανα τις στάθμες διαφέρει και δεν έρχονται σε περασιά. (βλ. κάτοψη φορέα πατωμάτων ισογείου και ορόφου) .

Αριστερά: Φέρον οριζόντιο σύστημα Β'φάσης.

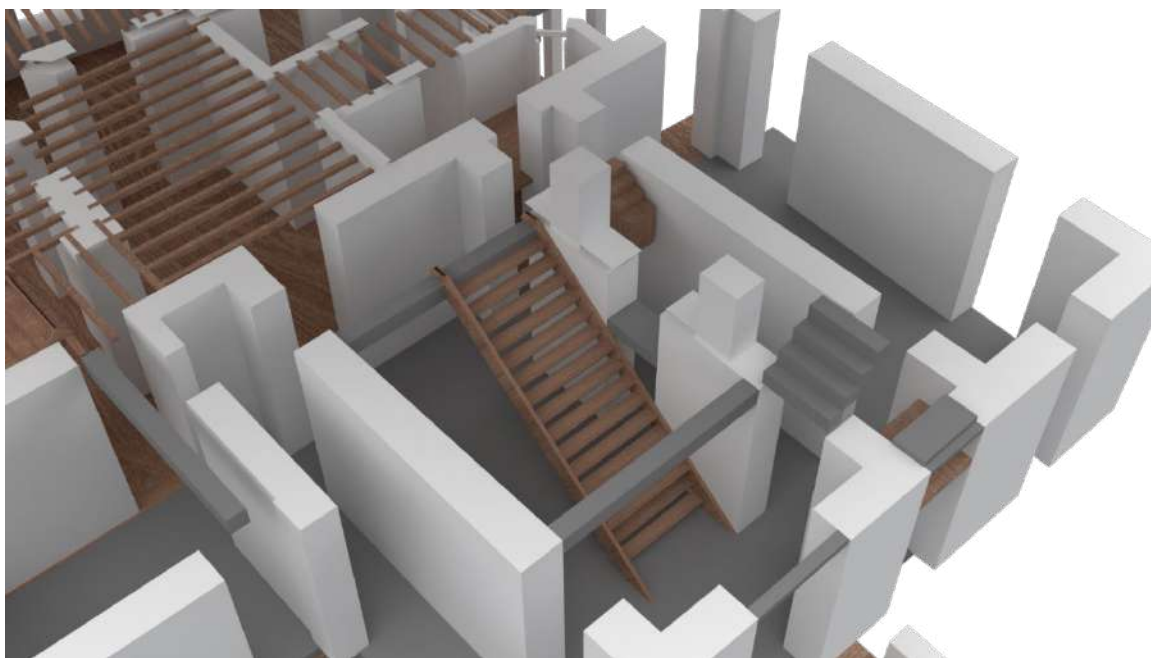
Δεξιά: τομή στην πλάκα του χώρου 2.12. Διακρίνεται το πάχος του μωσαϊκού δαπέδου και αυτό της πλάκας οπλισμένου σκυροδέματος.

Πατάρια Β' φάσης κατασκευής
Χώροι 2.11, 2.14 και 3.14
Αναπαράσταση αποκατεστημένης μορφής.
Άποψη ΒΑ (αριστερά) και ΒΔ (δεξιά)

Αξονομετρικό τρισδιάστατο διάγραμμα πατωμάτων ορόφου
Ανατολική πλευρά.

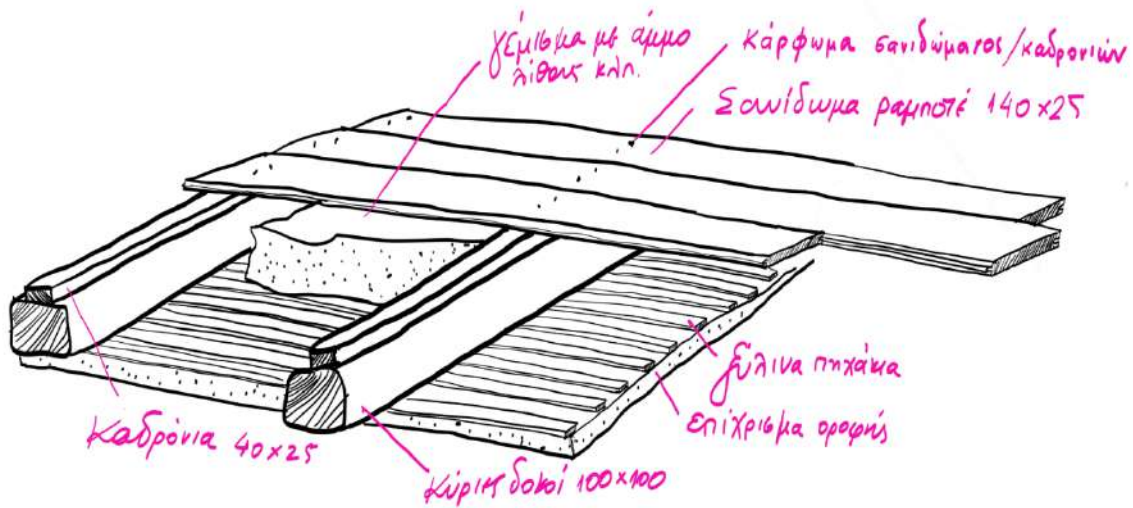
Αξονομετρικό τρισδιάστατο διάγραμμα πατωμάτων ορόφου.
Άποψη από τη Β' φάση

Δάπεδα

Ξύλινα με μονό πέτωμα (Α' φάση)

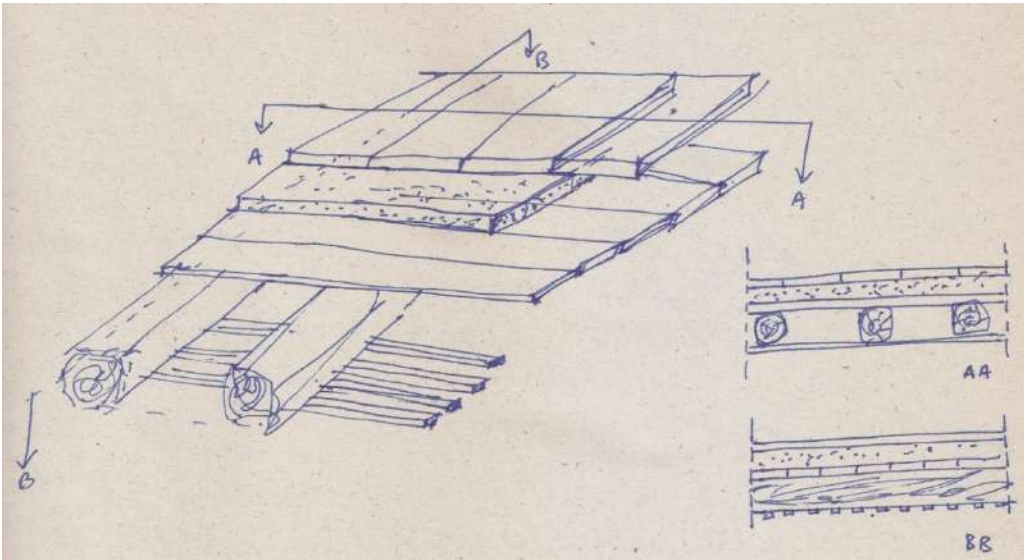

Αριστερά: δάπεδο χώρου 3.05 και 3.10 – συνάντηση διαφορετικών κατευθύνσεων (βλ. κάτοψη φορέα πατωμάτων ορόφου). Δεξιά: Πάχος σανίδας και μέτρηση στο σοβατεπί, χώρος 3.06

Κατασκευαστική λεπτομέρεια ξύλινου πατώματος με μονό πέτωμα της Α' φάσης.

Ξύλινα με διπλό πέτσωμα (Α' φάση)

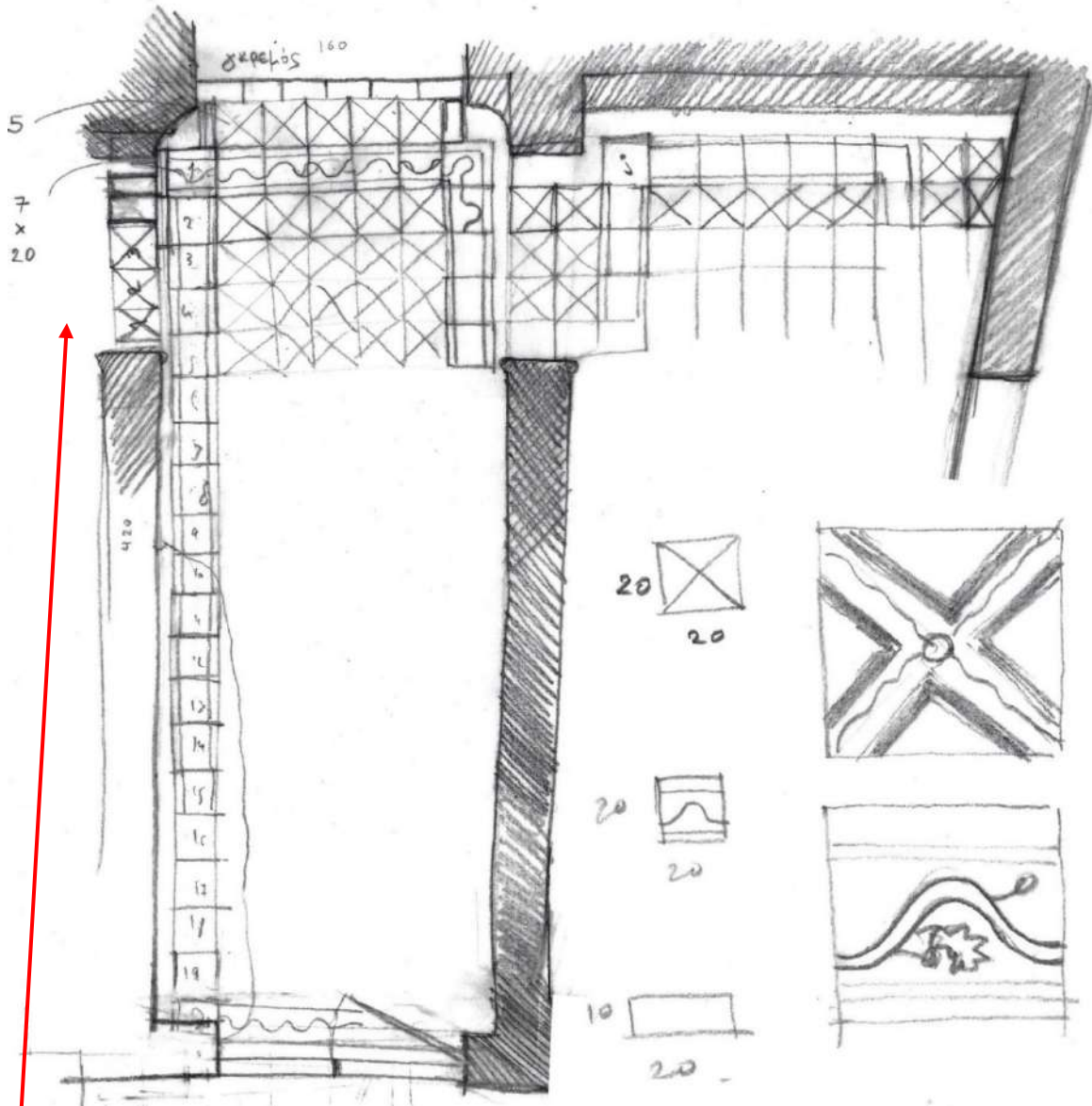

Κατασκευαστική λεπτομέρεια παραλλαγής ξύλινου πατώματος της Α' φάσης με διπλό πέτσωμα και ενδιάμεσα κονίαμα (χώρος 2.09)

Ξύλινο με επικάλυψη τσιμέντου (Α' φάση)

Ξύλινα μετσιμεντόπλακες (Α΄φάση)

Σκίτσο αποτύπωσης δαπέδου χώρων 3.08 (αριστερά) και 3.07 (δεξιά)

Αριστερά: λεπτομέρεια δαπέδου χώρου 3.08, Μέση: διαστάσεις πλακακιού, Δεξιά: χώρος 3.08

Μωσαϊκό (Β' φάση)

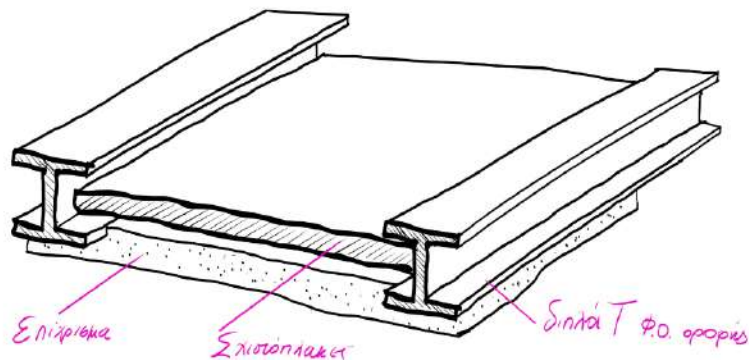
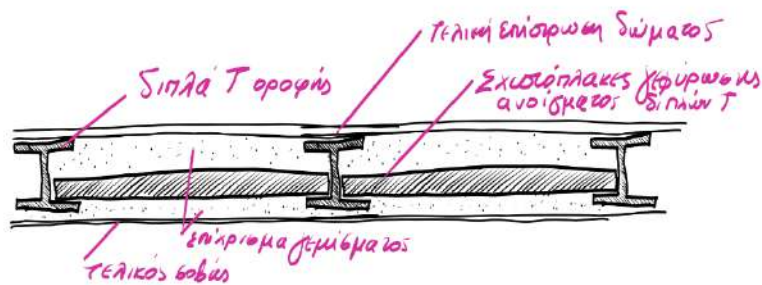

Μωσαϊκό δάπεδο χώρου 2.15. Φωτογραφία μετά την έγχυση νερού για χρωματική αναγνώριση

Το μωσαϊκό δάπεδο συναντάται στους ισόγειους χώρους της Β' φάσης κατασκευής. Στην τριλογία των χώρων 2.15, 2.16 και 2.17 η κατάστασή του είναι εξαιρετική.

Η χρωματική ανάλυση των σκύρων δείχνει την ύπαρξη τόνων σε κίτρινη ώχρα, σκούρο χονδροκόκκινο με ανάμιξη λευκών και μαύρων κόκκων σε φόντο τσιμέντου.

Δώμα Α' φάσης - πλάκα από μεταλλικές διατομές διπλού Τ και σχιστόπλακες

Αριστερά: Δώμα - σκάλα σύνδεσης των 2 δωματίων - πάχος διατομής και πλάκας 20 εκ.
Δεξιά: Άποψη από το δώμα
Κάτω: Χώρος 3.09 - πάχος διατομής 2,5 εκ.

Δώμα Β' φάσης - πλάκα από οπλισμένο σκυρόδεμα

Κατακόρυφα Στοιχεία Κτιρίου

Φέρουσα Τοιχοποιία

Οι περιμετρικοί τοίχοι του κτιρίου καθώς και οι περισσότεροι εσωτερικοί διαχωριστικοί τοίχοι στο ισόγειο και τον όροφο είναι φέροντες και κατασκευασμένοι από αργολιθοδομή. Τα πάχη των περιμετρικών τοίχων δε διαφοροποιούνται καθ' ύψος στο ισόγειο και τον όροφο. Παρατηρείται μια αύξηση κατά 5 εκατοστά στο υπόγειο.

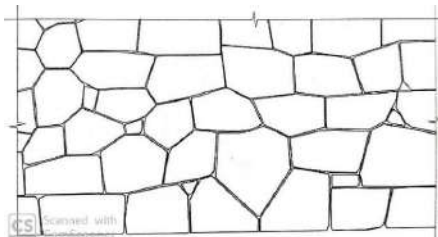
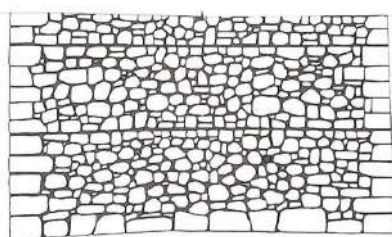
Όλοι οι φέροντες τοίχοι είναι κατασκευασμένοι από τρίστρωτη τοιχοποιία με ποικίλους ακανόνιστους αργούς λίθους με συνδετικό υλικό και επενδυμένοι με επίχρισμα από ασβέστη με άχυρο. Ημιλάξευτοι λίθοι χρησιμοποιήθηκαν μονάχα ως ακρογωνιαίοι λίθοι στις γωνίες του κτιρίου καθώς και στις παραστάδες των θυρών και των υπερθύρων.

Τα λιθοσώματα αποτελούνται από πωρόλιθο ή κροκαλοπαγή πετρώματα ή φυσικούς αργούς λίθους, κατά κανόνα ασβεστόλιθους, ποικίλου μεγέθους και ποιότητας. Τα μικρά κενά της τοιχοποιίας πληρώνονταν με κεραμίδι και βότσαλα που αποτελούσε ιδιαίτερο τρόπο δόμησης αυτής της περιόδου.

Η σύνδεση των λίθων επιτυγχάνεται με ένα ασβεστοκονίαμα αποτελούμενο από ασβέστη, νερό, άμμο σε συγκεκριμένες αναλογίες. Τα κονιάματα που χρησιμοποιούσαν στο χτίσιμο ή το αρμολόγημα ήταν ισχυρά. Η χρωματολάσπη ανακατευόταν με λίγο ασβέστη και έδινε το ασβεστοκονίαμα. Κάποιες φορές στο ασβεστοκονίαμα έβαζαν τριμμένο κεραμίδι και ασπράδια αυγού και έφτιαχναν το «κουρασάνι», ένα πολύ ισχυρό κονίαμα. Σε ορισμένες περιοχές του κτιρίου που έγιναν μεταγενέστερα τοπικές επισκευές παρατηρείται εφαρμογή τσιμεντοκονιάματος. Στην παρακάτω εικόνα (φαίνεται η συμπλήρωση με τσιμεντοκονίαμα

χώρος 1.01 βόρεια πλευρά

Οι τύποι αργολιθοδομής που συναντούμε στην οικία Καλλισπέρη: ακανόνιστη και Κυκλώπειας διαμόρφωσης

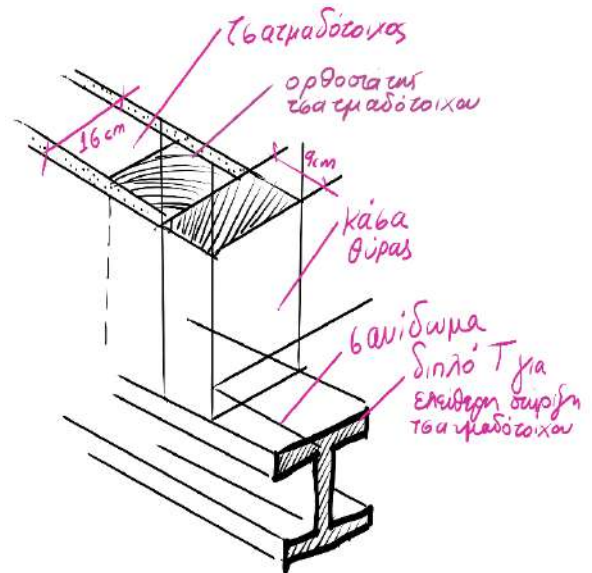
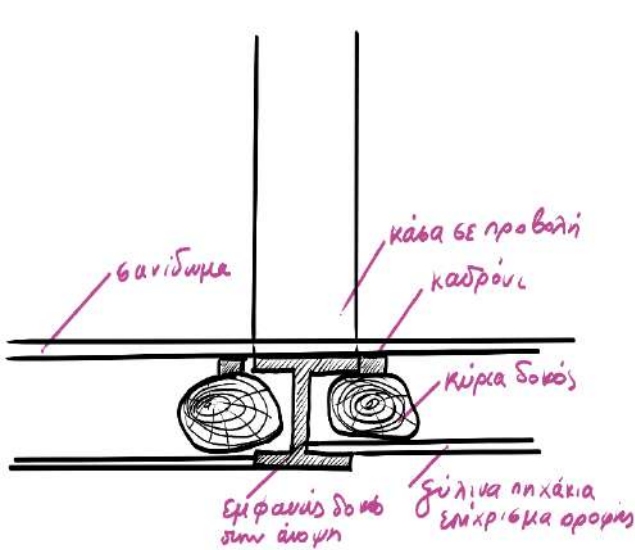
Λόγω της ύπαρξης των διαφορετικών στρώσεων στην τοιχοποιία καθίσταται δύσκολος ο καθορισμός των μηχανικών χαρακτηριστικών της, αφού η συνεισφορά κάθε στρώσης στην συνολική φέρουσα ικανότητα του τοίχου εξαρτάται από πολλούς παράγοντες.

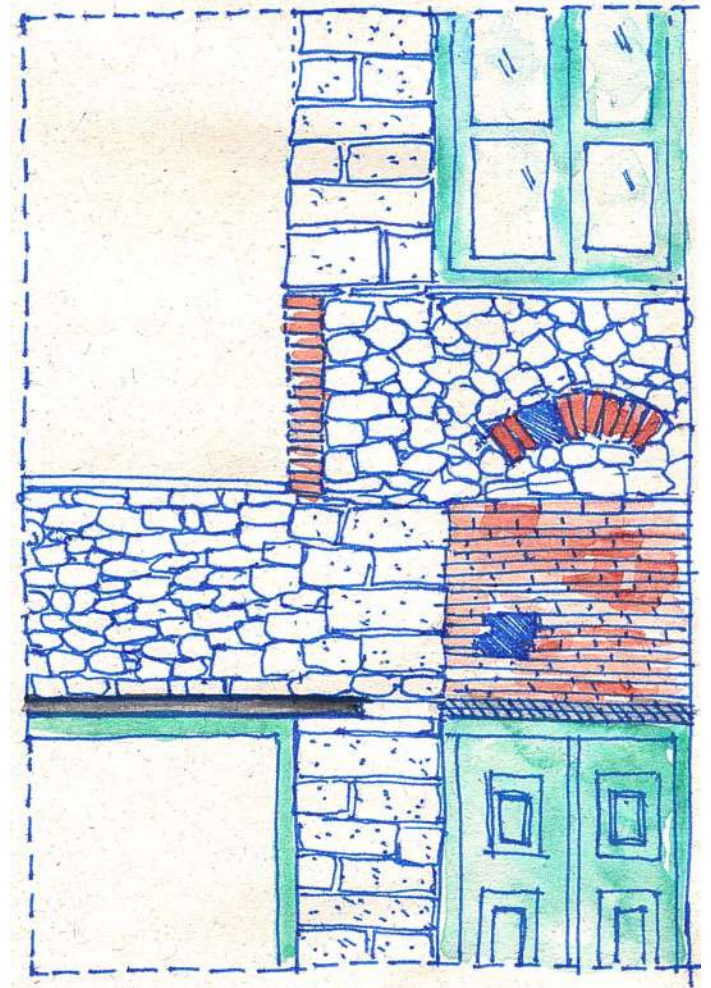
Εσωτερική βορειοανατολική γωνία: κροκαλοπαγές πέτρωμα, πωρόλιθος και ασβεστόλιθος και συμπλήρωση με κεραμικά στοιχεία

Από αριστερά προς τα δεξιά κροκαλοπαγές πέτρωμα, πλίνθοι, πωρόλιθος

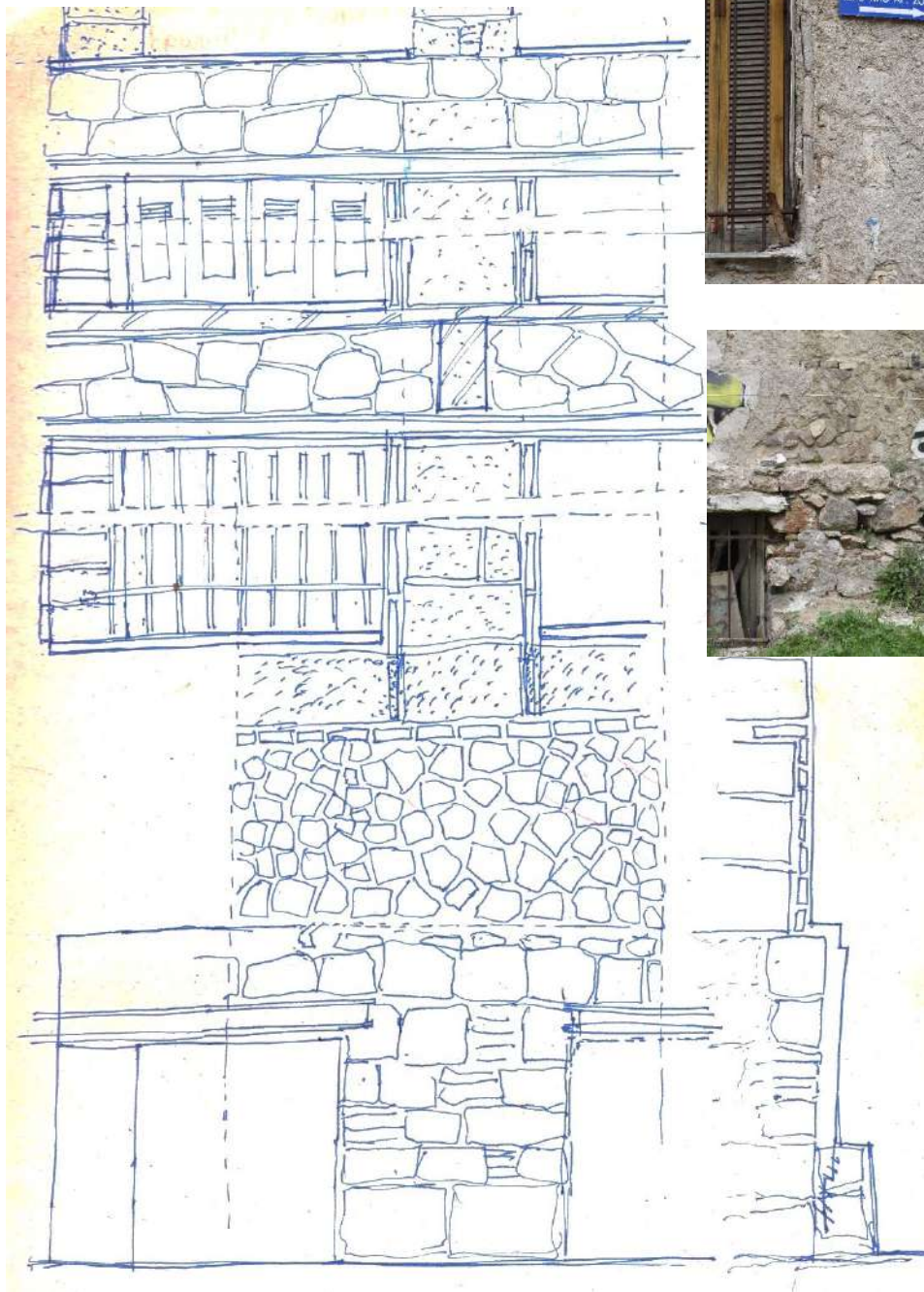

Έδραση τοίχου σε μεταλλική δοκό διπλού T στο χώρο 2.05

Εξωτερική βορειοανατολική γωνία: κατασκευαστική δομή της λιθοδομής: αργολιθοδομή, ημιλαξευτή λιθοδομή και συμπαγή τούβλα σε πλήρωση ανωφλιού εξώπορτας, εσωτερική παρειά λαμπά ανοίγματος ορόφου και τόξο στην ποδιά του παραθύρου.

Πύργος: κατασκευαστική δομή της λιθοδομής: πεσοί από πωρόλιθο, αργολιθοδομή, ημιλαξευτή λιθοδομή και και συμπαγή τούβλα σε λαμπάδες ανοιγμάτων ισογείου και ορόφου. Συμπληρώσεις με θραυσμένα κεραμικά στοιχεία στη στάθμη της ποδιάς των ανοιγμάτων ισογείου και πάνω από το βάθρο του ημιυπογείου Πρέκια ανοιγμάτων από διπλά μεταλλικά T και τομή εξώστη και φουρουσιού από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Τόξα στην τοιχοποιία στη στάθμη του δαπέδου

Τόξο στη στάθμη του ισογείου (+1,75) εσωτερικά του χώρου 2.11 στην ανατολική πλευρά

Το ίδιο τόξο με αριστερά στην εξωτερική παρειά του τοίχου

Τόξο κάτω από τον εξώστη οπλισμένου σκυροδέματος σε κατακόρυφο άξονα του αποχετευτικού αγωγού στη δυτική όψη (βλ. δυτική όψη)

Τόξο πάνω από τον αποχετευτικό αγωγό στο υπόγειο, χώρος 1.07, δυτική πλευρά (βλ. κάτοψη υπογείου)

Τόξο στο δεξί τμήμα της βόρεια όψης της Β' φάσης στη στάθμη του ισογείου (βλ. βόρεια όψη)

Τόξο στο δεξί τμήμα της βόρεια όψης της Β' φάσης στην ποδιά του παραθύρου (βλ. βόρεια όψη)

Τόξα στην τοιχοποιία στη στάθμη των υπερθύρων των ανοιγμάτων

Συμπεραίνουμε πως τα υπέρθυρα των ανοιγμάτων στον όροφο έχουν όλα διαμορφωμένο τόξο από συμπαγή τούβλα.

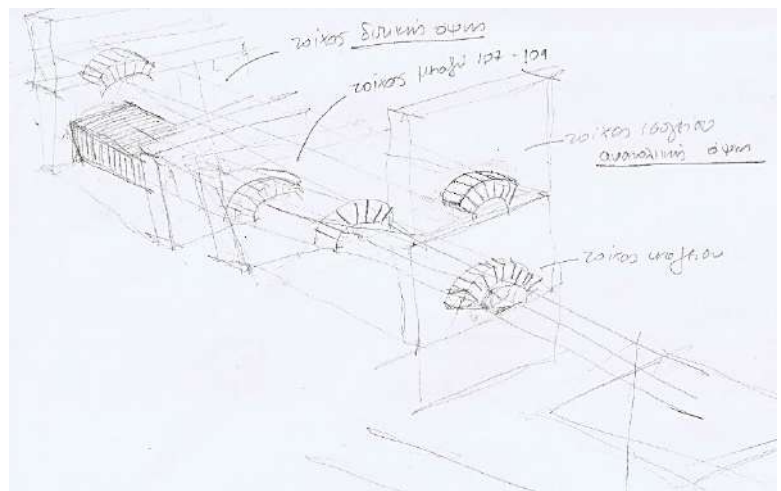
Τόξο στη δυτική στάθμη στη μπαλκονόπορτα του χώρου 3.06

Τόξο στο υπέρθυρο της κεντρικής μπαλκονόπορτας στον πύργο στον όροφο

Τόξο στο υπέρθυρο της δεξιάς μπαλκονόπορτας στη νότια όψη στον όροφο

Συμπαγής οπτοπλινθοδομή

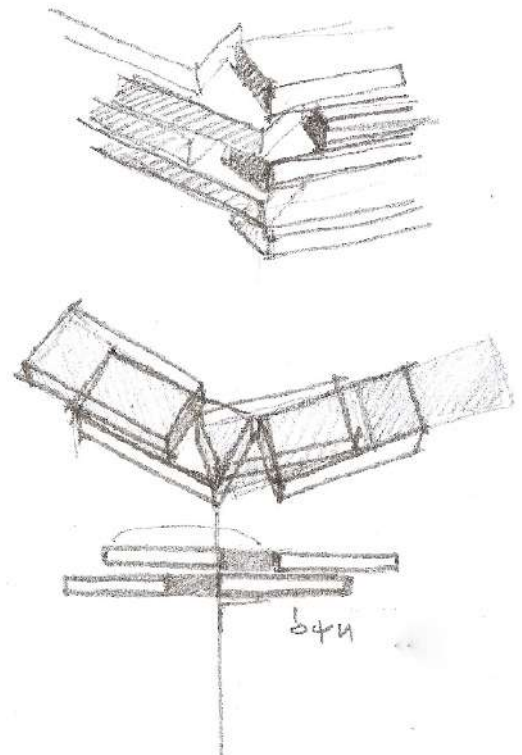
Στην κάτοψη παρατηρούμε πως όλη η ενότητα της δυτικής εισόδου αποτελείται από τοίχους από συμπαγή οπτοπλινθοδομή. Οι διαστάσεις των οπτόπλινθων είναι 24x11x3.5 cm και το κονίαμα μεταξύ των οπτόπλινθων ανέρχεται στα 1.5-2.5 cm.

Δυτική όψη, εξώστης ορόφου

Λεπτομέρεια οπτοπλινθοδομής στη σύνδεση.
Αμβλεία γωνία

Τσατμαδότοιχοι

Ξυλόπηκτοι μη φέροντες-διαχωριστικοί τοίχοι (τσατμάδες) εντοπίζονται στο εσωτερικό του κτιρίου. Πιο συγκεκριμένα μεταξύ των χώρων 1.08 και 1.09 στο υπόγειο, και των χώρων 3.05 και 3.06 στον όροφο και ίσως και μεταξύ των 2.05 και 2.06 στο ισόγειο. Τα κενά ανάμεσα στους ορθοστάτες και τα οριζόντια στοιχεία γεμίζονται με λίθους, οπτόπλινθους και κονίαμα. Η τελική επιφάνεια των τοίχων, διαμορφώνεται με επίχρισμα οπλισμένο με κομμάτια άχυρο η τρίχες αιγών, που εφαρμόζεται απευθείας πάνω στην Ξυλόπηκτη κατασκευή.

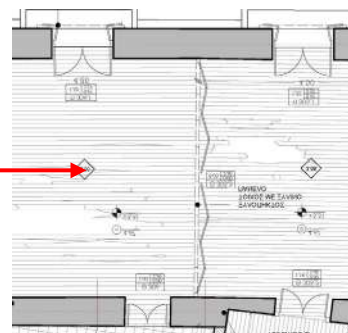
Στον τσατμά του υπογείου τμήμα του επιχρίσματος έχει αποκολληθεί με αποκάλυψη τμήματος της δομής του. Οι ορθοστάτες είναι διατομής 60x60mm ανά 400 mm. Στους υπόλοιπους τσατμαδότοιχους δεν πραγματοποιήθηκαν διερευνητικές τομές.

Ερμάριο μεταξύ
χώρων 2.11 και 2.14

Οι τσατμαδότοιχοι και η θέση τους στην κάτοψη

Θεμελίωση

Από την επιτόπια επίσκεψη και αποτύπωση του κτιρίου κατέστη δυνατή η αναγνώριση του τύπου της θεμελίωσης αλλά δυστυχώς όχι το βάθος της θεμελίωσης. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίστηκε σε όλο το υπόγειο του κτιρίου εμφανής από την εξωτερική όψη διαπλάτυνση της τοιχοποιίας κατά 0,15 m. Σημειώνεται ότι σε παρόμοιες κατασκευές από φέρουσα τοιχοποιία αποτελεί συνήθη τρόπο θεμελίωσης ο τοίχος του θεμελίου να παρουσιάζει μια διαπλάτυνση και να συνεχίζει σε βάθος περίπου 1 m, αναλόγως το έδαφος θεμελίωσης.

Χώρος 1.05

Νότια όψη σημείο αρχής πύργου

Συμπληρωματικά δομικά στοιχεία

Κλίμακες εσωτερικές

Αναπόσπαστο μορφολογικό και λειτουργικό στοιχείο των τυπικών διώροφων ή τριώροφων κτιρίων της νεοκλασικής περιόδου, αποτελούν οι εσωτερικές ξύλινες κλίμακες, οι οποίες επιτρέπουν την πρόσβαση και επικοινωνία μεταξύ των ορόφων. Στο κομμάτι της Β' φάσης υφίστανται για την κατάβαση στο υπόγειο καταπακτές είτε ως συνέχεια της σκάλας (χώρος 2.11) είτε ξέχωρες (χώροι 2.12, 2.16). Στην υπό μελέτη οικία Καλλισπέρη συναντάμε τις παρακάτω κλίμακες.

Σκάλα υπηρεσίας (τετράγωνη με σφηνοειδή πατήματα)

Η κυκλική κλίμακα με τετράγωνη κάτοψη στην είσοδο από τη δυτική όψη οδηγεί από το υπόγειο στο ισόγειο, τον όροφο και τελικά καταλήγει στο δώμα.

Σημειωτέον ότι είναι η μόνη σκάλα που επικοινωνεί με όλες τις στάθμες της οικίας - όπως επίσης με το πατάρι ανάμεσα στο ισόγειο και τον όροφο αλλά και με την κουζίνα στον όροφο. Αυτή η κτιριολογική οργάνωση φανερώνει την βοηθητική χρήση της κλίμακας, όπως ανεφοδιασμός - επικοινωνία με αποθηκευτικούς χώρους. Επομένως είναι πιθανόν αυτή η σκάλα να ήταν σκάλα υπηρεσίας. Πρόκειται για κλίμακα κατασκευασμένη με ξύλινα πατήματα σφηνοειδή τα οποία χωνεύονται στην περιμετρική ξύλινη βαθμιδοφόρο και καρφώνονται στον κατακόρυφο ξύλινο στύλο διατομής 10 εκατοστών. Οι βαθμιδοφόροι καρφώνονται με 2 καρφιά σε κάθε πάτημα στους πέτρινους τοίχους.

Η σκάλα υπηρεσίας στη στάθμη του υπογείου είναι ελλιπής, καθώς έχει κοπεί ο ορθοστάτης, ενώ τα εκκλίνοντα σκαλοπάτια της, όπως φαίνονται στην εικόνα, σχηματίζουν γραμμικό άξονα, λόγω του ανοίγματος που συνδέει την Α' φάση με την Β' (δηλαδή το χώρο 1.06 με τον 1.11).

Η σκάλα υπηρεσίας είναι μεταγέστηρη προσθήκη του κτιρίου της Α' φάσης, αφού όπως βλέπουμε και στις εικόνες υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για αυτό και είναι οι εξής:

_Η διαμόρφωση του σκαλοπατιού ανάμεσα στο χώρο του διαδρόμου του ορόφου (3.08) και της κουζίνας (3.09).

_Η πόρτα που εμφανίζεται να ακουμπά στη βαθμιδοφόρο, που αρχικά είχε σχεδιαστεί για χώρο μεγαλύτερου ύψους.

_Τα πατάρια του ισόγειου και του ορόφου είναι χώροι οι οποίοι δεν έχουν λειτουργικό ρόλο.

Στάθμη υπογείου -
Λήψη προς τα πάνω

Στάθμη ισογείου

Στάθμη υπογείου - το
αποκομμένο γραμμικό τμήμα

Στάθμη ορόφου -
Σύνδεση με κουζίνα

Στάθμη παταριού ορόφου

Στάθμη παταριού ισογείου

Στάθμη δώματος -
Λήψη από μέσα

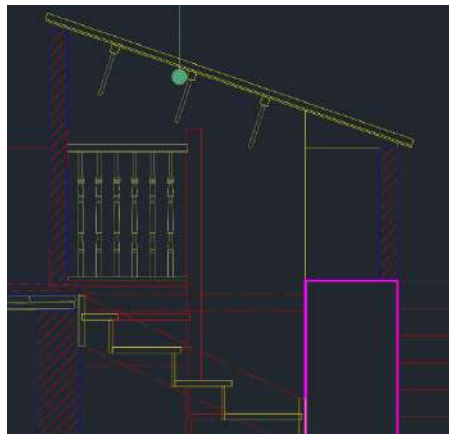
Στάθμη δώματος -
Λήψη από έξω

Στάθμη ορόφου - Λήψη
από την κουζίνα

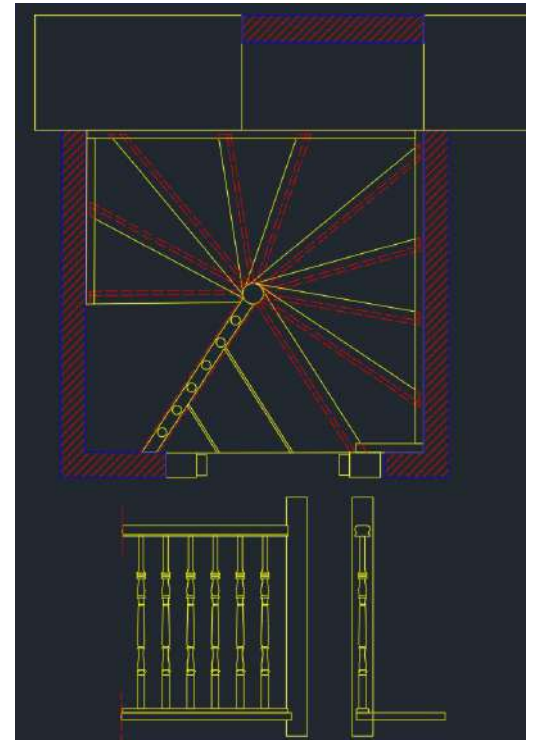
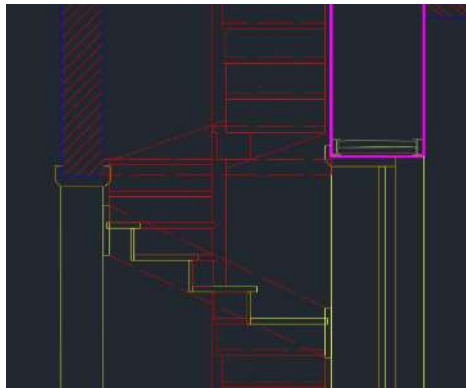
Στάθμη δώματος- Πάχος τελευταίου σκαλοπατιού

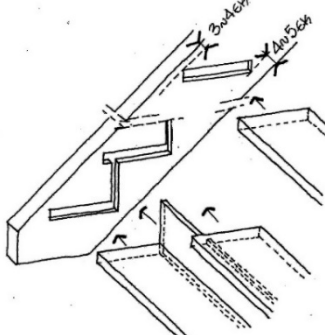
Στάθμη δώματος- Λάμα σύνδεσης ξύλινων σανίδων τελευταίου μεγάλου σκαλοπατιού

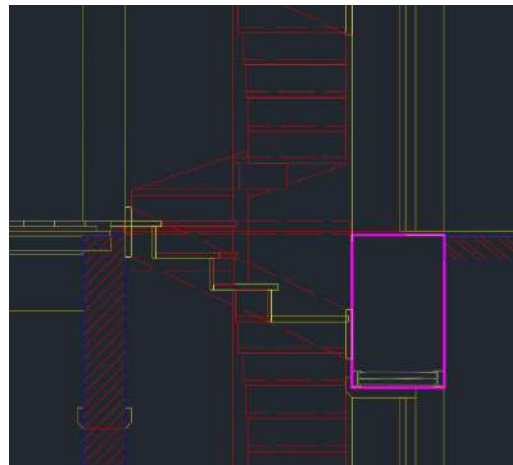
Στάθμη δώματος- Μέτρηση ορθοστάτη

Στάθμη δώματος- Λεπτομέρεια ξύλινου κιγκλιδώματος

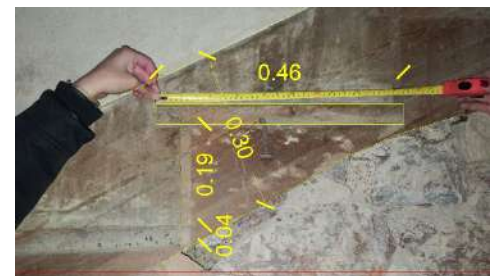
Κατασκευαστική λεπτομέρεια

Στάθμη ορόφου - σχέση με πόρτα χώρου 3.08

Τομή προς δυτική πλευρά

Στάθμη υπογείου - Μέτρηση βαθμιδοφόρου και σκαλοπατιών

Σύμφωνα με αυτόν τον τρόπο κατασκευής της σκάλας, η τοποθέτηση των σκαλοπατιών πάνω και όχι ανάμεσα στις βαθμιδοφόρους, μπορεί να αποδυναμώσει τη βαθμιδοφόρο εάν από το συνολικό της πλάτος αφαιρεθεί το πλάτος του σκαλοπατιού.

Το υπόλοιπο τμήμα της βαθμιδοφόρου που απομένει, πρέπει να έχει την ελάχιστη στατικά απαιτούμενη διατομή.

Ο συγκεκριμένος τρόπος κατασκευής είναι αντιοικονομικός (γιατί αυξάνει το πλάτος του βαθμιδοφόρου) και συνήθως εφαρμόζεται σε σκάλες με βαθμιδοφόρους μικρού μήκους, που δεν είναι προορισμένοι να δέχονται σημαντικά φορτία.

Επιπλέον, όταν τα ρίχτια ενωθούν σωστά με τα σκαλοπάτια και τις βαθμιδοφόρους αυξάνεται η ακαμψία της σκάλας και η κατανομή των φορτίων σε όλα τα φέροντα στοιχεία γίνεται με ομοιόμορφο τρόπο.

Όπου δεν είναι αυτό εφικτό π.χ. στο υπόγειο, τα πατήματα της ξύλινης κλίμακας στηρίζονται σε ξύλινες δοκούς. Επεξηγηματικά, οι δοκοί τοποθετούνται κατά το πλάτος του χώρου και εδράζονται επί της τοιχοποιίας, ενώ οι βαθμιδοφόροι στηρίζονται στις δοκούς και υποδέχονται τα πατήματα. Καθ'όλη τη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας η σκάλα αυτή αποτέλεσε τη μοναδική λύση για πρόσβαση στον όροφο και το δώμα.

Στο δώμα η σκάλα καταλήγει σε περίτεχνο τελείωμα με ξύλινο κάγκελο και κουπαστή.

Ανά κάποια διαστήματα υπάρχουν χωρίσματα που πιθανόν απομόνωναν τους ορόφους και είναι μεταγενέστερες παρεμβάσεις.

Το τμήμα που κατέληγε στο υπόγειο έχει αφαιρεθεί (σημ. ότι το κτίριο είναι ερειπωμένο, οπότε υπόκειται σε βανδαλισμούς).

Γραμμική κλίμακα κύριας εισόδου

Η γραμμική κλίμακα από την είσοδο επί της Παρθενώνος οδηγεί απευθείας από το ισόγειο στον όροφο. Πρόκειται για κλίμακα ξύλινη, η οποία αποτελείται από δεκατρία (13) πατήματα και δεκατέσσερα (14) ρίχτια. Οι χειρολισθήρες κατά πάσα πιθανότητα μπρούτζινοι έχουν κλαπεί, αφού έχουν παραμείνει μονάχα τα μπρούτζινα στηρίγματά τους στους πλαϊνούς τοίχους.

Η γραμμική κλίμακα που συνδέει τους χώρους 2.11 και 3.11. Δυστυχώς δεν έχει βρεθεί μέρος της σκάλας αυτής παρά μόνον το αποτύπωμά της στον τοίχο που βρίσκεται ανάμεσα στους χώρους 1.11 και 1.14. (εικ.) Είναι πολύ πιθανόν να έχει κλαπεί ολόκληρη. Η σκάλα συνεχίζεται γραμμικά με τη μορφή καταπακτής στο υπόγειο.

Η γραμμική ξύλινη σκάλα που συνδέει το χώρο 3.14' με τον χώρο 4.02.

Καταπακτές - Φωταγωγοί

Κλίμακες εξωτερικές

Κουφώματα Α΄φάσης

Τα ανοίγματα του κτιρίου παρουσιάζουν σε ισόγειο και όροφο τυπικές αναλογίες υψίκορμου ορθογωνίου 1:2. Το ανώφλι διαμορφώνεται με πρέκι από διπλό "T" σε όλα τα κουφώματα της Α΄φάσης (βλ. κατασκευαστική τομή)

Χαρακτηριστικά είναι τα παράθυρα της δυτικής όψης στο σημείο της εισόδου από την αυλή.

Τα κουφώματα των παραθύρων είναι δίφυλλα, ξύλινα με υαλοστάσια. Το τζαμιλίκι χωρίζεται σε επιμέρους τμήματα μικρού εμβαδού με καΐτια. Το άνω τμήμα του κουφώματος είναι σταθερός φεγγίτης, ενώ στο ένα κινητό φύλλο υπάρχει σιδερένια ασφάλεια. Μπροστά από το τζαμιλίκι στα κουφώματα του ισογείου είναι ενσωματωμένη προστατευτική σιδεριά σε μορφή εσχάρας. Οι κατακόρυφες σιδεριές διέρχονται των οριζοντίων μέσω οπών¹⁸.

Στον όροφο, οι μπαλκονόπορτες με τυποποιημένη ξυλεία μη βαμμένη, διατηρούν τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά, χωρίς όμως προστατευτική σιδεριά.

Τα σκούρα είναι και αυτά ξύλινα, γαλλικά στον όροφο και βρίσκονται μπροστά από τα τζαμιλίκια. Πάνω από κάθε κούφωμα παρατηρείται θέση για κουρτινόξυλο.

Τα κουφώματα των παραθύρων του υπογείου είναι απλοποιημένα σε σχέση με αυτά των άλλων ορόφων.

Πρέκια ανοιγμάτων

Τα πρέκια των ανοιγμάτων της Α΄φάσης διαμορφώνονται από διατομές διπλού T, ενώ της Α΄φάσης με οπλισμένο σκυρόδεμα.

¹⁸ Οι σιδεριές στα ανοίγματα, με σιδερόβεργες που έπιαναν στη λίθινη τοιχοποιία, είναι τυπικά στα παράθυρα και τις πόρτες των πλέον ευάλωτων σε ληστρικές επιδρομές ορόφων του ισογείου και ημιυπογείου.

Παράθυρα

Μπαλκονόπορτες

Θύρες

Αριστερά: Λεπτομέρειες εξώθυρας επί της οδού Παρθενώνος: Σιδεριά, Επίκρανο και αέτωμα
Δεξιά: μετωπική φωτογραφία όψης

Η θύρα εισόδου, στην ανατολική όψη, είναι η πλέον περίτεχνη δίφυλλη αυστηρή νεοκλασική και ταμπλαδωτή με στέψη αετώματος και υπερκείμενο θριγκό. Το συγκεκριμένο σχέδιο της εξώθυρας και η εφαρμογή των ξύλινων θυρόφυλλων είναι τυπικό για την αθηναϊκή αρχιτεκτονική του 19ου αι.¹⁹

Οι παραστάδες αριστερά και δεξιά είναι μόνο κατά το ήμισυ τους μαρμάρινες. Χαρακτηριστική είναι η χρήση οριζόντιου μαρμάρου προεξέχοντος των παραστάδων στο ένα μέτρο από την ποδιά της θύρας. Το ανώφλι και το αέτωμα είναι από κονίαμα. Τα επίκρανα είναι απλουστευμένης γενικής μορφής

Αποτελείται από δύο βασικά τμήματα: τα φύλλα της θύρας και το ξεχωριστό κούφωμα από πάνω που χωρίζονται μεταξύ τους με το μεσοκάσι (οριζόντια δοκός μικρής διατομής).

Το πλαίσιο των φύλλων, έχει πάχος 60 mm, και αποτελείται από δυο ολόσωμα πλαϊνά μπόια, και τέσσερις τραβέρσες που χωρίζουν τους ταμπλάδες μεταξύ τους. Το κάθετο μπινί είναι και αυτό περίτεχνο. Διακοσμητικά οριζόντια κυμάτια, γλυπτά στις άκρες πλαισιώνουν τους ταμπλάδες.

Στο πάνω μέρος του ανοίγματος της θύρας, υπάρχει μακρόστενος φεγγίτης διαστάσεων 0,45 X 1,70 m. με περίτεχνη εξωτερική σιδεριά και εσωτερικό ανοιγμένο τζάμι. Έχει συνολικές

¹⁹ Μάνος Μπίρης, Αθηναϊκή αρχιτεκτονική, εκδόσεις Μέλισσα, σελ. 133

διαστάσεις 1.65 X 5.35 m. Το κάτω μέρος έχει διαστάσεις 1,65 X 2,40 m., ενώ το πάνω 1,85 X 2,40 m.

Οι εσωτερικές πόρτες είναι δίφυλλες, με νεοκλασικές περίτεχνες κάσες με κυμάτια. Στο ισόγειο και τον όροφο είναι ταμπλαδωτές με σταθερό φεγγίτη στο άνω μέρος. Τόσο για την κατασκευή του σταθερού πλαισίου (κάσες) όσο και για το κινητό τμήμα (φύλλα) γίνεται χρήση λευκής ξυλείας.

Η τυπική δίφυλλη πόρτα έχει πέντε τραβέρσες, τρεις ταμπλάδες και ένα σταθερό τμήμα στο πάνω τμήμα με απομίμηση αρχαίας μετόπης με τρίγλυφα και σταγόνες.

Στο ένα εκ των δύο φύλλων και καθ' όλο το ύψος καρφώνεται ξύλο, μικρής ορθογωνικής διατομής περίτεχνο, που λειτουργεί ως κάλυπτρο του κατακόρυφου αρμού της θύρας στο σημείο συνάντησης των φύλλων (μπινί). Τα κασώματα είναι και αυτά περίτεχνα και κυματοειδή. Οι θύρες των καλών χώρων στο ισόγειο παραμένουν στο χρώμα του ξύλου και των δευτερευόντων βάφονται σε γήινα χρώματα (ενδέχεται η βαφή να ανήκει σε μεταγενέστερη επέμβαση και άρα αλλοίωση της αρχικής μορφής τους), ενώ στον όροφο βάφονται με σκούρο λούστρο σε χρώμα σκούρο καφέ. Μορφολογικά τεκμηριώνεται ότι δεν έχουν αντικατασταθεί. Οι τυπικές διαστάσεις των δίφυλλων θυρών του ισόγειου είναι 1,50 X 2,70m. και των μονόφυλλων είναι 1,15 X 2,70.

Διαχωριστικά πανέλα

Πανέλο ορόφου Α' φάσης

Χώρος 3.06

Χώρος 3.06

Τζάκια

Τζάκι υπογείου

Το τζάκι αυτό βρίσκεται όχι τυχαία σε δωμάτιο το οποίο εφάπτεται της οδού Παρθενώνος. Πιθανότατα να είναι κάποιο καθιστικό στο οποίο ήθελε η οικογένεια Καλλισπέρη να υπάρχει άμεση πρόσβαση από την κλίμακα στο πεζοδρόμιο δίπλα από την κύρια θύρα εισόδου.

Αποτελείται από δύο βάσεις (λαμπάδες) αριστερά και δεξιά του τζακιού σε προεξοχή από τον τοίχο, Η όψη του τζακιού είναι σοβατισμένη με ασβέστη και επιχρισμένη με τελικό γαλαζωπό χρώμα, ενώ στο βυθιζόμενο κομμάτι στον τοίχο με τελικό βαθυκόκκινο (μπορντώ) χρώμα.

Εστία

Η εστία βρίσκεται στο χώρο 3.09 και περιλαμβάνει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

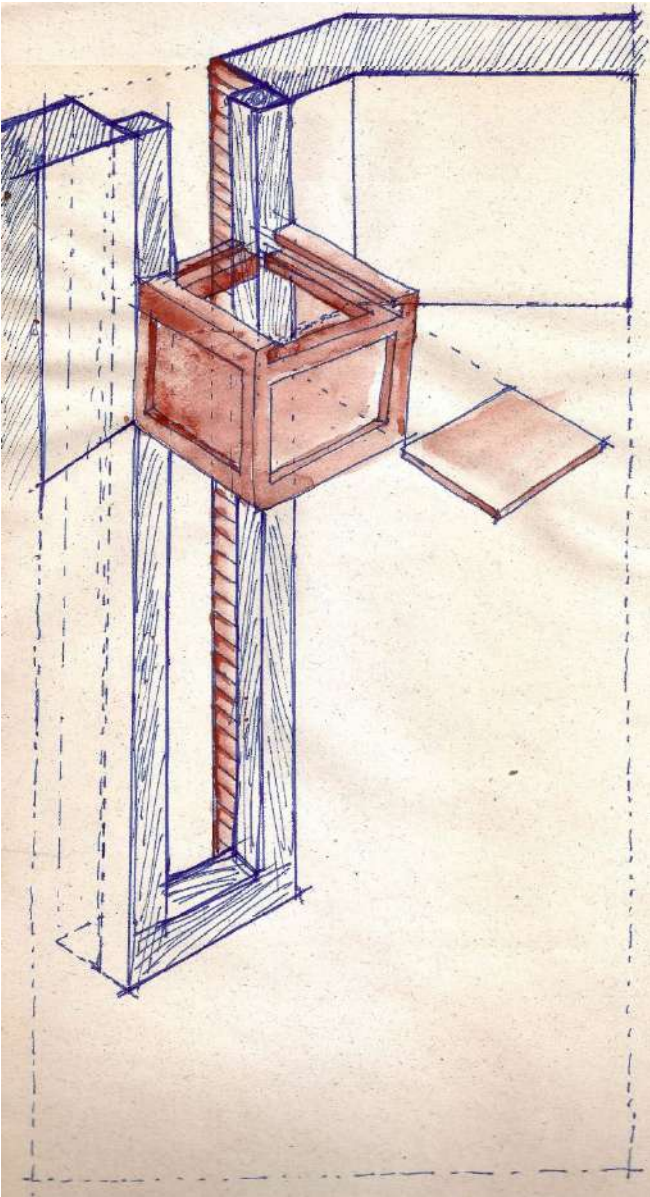
Τραπεζοειδή επένδυση καμινάδας με γείσο και κεραμικά στοιχεία. Η λίθινη πλάτη αλλά και τα κεραμικά στοιχεία επικαλύπτονται από πυρίμαχη κονία.

Η εστία αποτελείται από μια λίθινη βάση με τελική στρώση από μαλτεζόπλακες σε προεξοχή από τον τοίχο με ένθετη μια μικρή τετράγωνη εσχάρα. Η τραπεζοειδής επένδυση της καμινάδας είναι κατασκευασμένη από έναν ξύλινο φέροντα οργανισμό, ο οποίος συμπληρώνεται με κεραμικά στοιχεία και ασβεστοκονίαμα ενισχυμένο με γιδότριχα και άχυρα, ενώ η λίθινη πλάτη αλλά και τα κεραμικά στοιχεία επικαλύπτονται από πυρίμαχη κονία.

Νεροχύτες - Σκάφες

Ορθοστάτες

Ερμάρια

Γείσα

Η υποδομή για το τραβηγτό περιμετρικό γείσο που διατρέχει όλη τη νότια και ανατολική όψη και υποδηλώνει τη στάθμη της πλάκας του ορόφου

Εξώστες

Δώμα

Μαλτεζόπλακες ως επικάλυψη επάλξεων

Στέγη από λαμαρίνα στην απόληξη του κλιμακοστασίου

Καπνοδόχοι

Υδρορροές

Έπιπλα και άλλα ευρήματα

Υπογείου

Ισογείου

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ ΚΤΙΡΙΟΥ

Η αποτύπωση της παθολογίας του κτιρίου πραγματοποιήθηκε την περίοδο Ιούνιος – Δεκέμβριος 2021, με συμβατικές μεθόδους αποτύπωσης, χωρίς χρήση ενόργανων μεθόδων (καταστρεπτικών ή μη) οι οποίες κρίνονται απαραίτητες για την ολοκληρωμένη τεκμηρίωση της δομής του κτιρίου.

ΦΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ - ΣΗΜΕΡΑ

Σύμφωνα με τις επιτόπιες έρευνες, την τεκμηρίωση και την ανάλυση που προηγήθηκαν, μπορούμε να συμπεράνουμε με ασφάλεια ότι **τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του κτιρίου μας προΐδεάζουν για διαφορά κατασκευαστικών φάσεων.**

Ειδικότερα, θα λέγαμε ότι - κατά πάσα πιθανότητα- υπήρξαν 3 κύριες φάσεις, ωστόσο η τεκμηρίωση που διαθέτουμε δεν επαρκεί.

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ – ΣΤΕΡΕΩΣΗ – ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η νέα χρήση

Στις 22 Δεκεμβρίου 1937, η Σεβαστή Καλλισπέρη με χειρόγραφη διαθήκη άφησε όλη την περιουσία της υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου με σκοπό να συσταθεί **Ίδρυμα για την εκπαίδευση κοριτσιών**. Το Ίδρυμα όμως αυτό δεν έγινε ποτέ. Μετά από εγκατάλειψη δεκαετιών η περιουσία του κληροδοτήματος της Σεβαστής Καλλισπέρη περιήλθε στα Σχολικά Ταμεία Γυμνασίου-Λυκείου Θηλέων Χαλανδρίου και στη συνέχεια στον Δήμο Χαλανδρίου²⁰.

Λαμβάνοντας υπόψιν ότι διακαής πόθος και επιθυμία των αδελφών Καλλισπέρη και ιδιαίτερα της Σεβαστής, ήταν να δημιουργηθεί στο σπίτι όπου έζησαν και αγάπησαν, ένας παιδαγωγικός και φιλανθρωπικός φάρος μόρφωσης και συγκεκριμένα ίδρυμα με την επωνυμία: "Εθνικό Μορφωτήριο", αποφασίσαμε τα κάτωθι. Αυτό το ίδρυμα πρέπει για να είναι αντίστοιχο των προσδοκιών, των τέως ιδιοκτητών του, καθώς και λειτουργικό-αποδοτικό, ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες αλλά και κλασικές αξίες και αναγκες των νέων, θα πρέπει να προσφέρει πρότυπη θεωρητική αλλά και πρακτική μάθηση στους εκπαιδευόμενους. Δεν θα μπορούσαμε εξάλλου, να αποκλίνουμε κατά πολύ στις προτάσεις μας για τη χρήση του συγκεκριμένου συγκροτήματος. Στα πλαίσια αυτά λοιπόν, προτείνονται τα εξής:

Ο χώρος της οικίας Καλλισπέρη θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για την ίδρυση ενός πρότυπου καλλιτεχνικού δημοτικού σχολείου με ονομασία «KAPSA: Kallisperi Preliminary School of Athens», το οποίο θα στελεχώνεται από εκπαιδευτικούς μουσικούς ψυχολόγους γυμναστές ανθρώπους από τον χώρο της τέχνης καθώς και εξειδικευμένους επιστήμονες.

Πρωταρχικός σκοπός του ιδρύματος θα είναι ο εφοδιασμός των παιδιών με όλες τις απαραίτητες γνώσεις που διδάσκονται στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η φυσική αγωγή και η προώθηση ενός υγιεινού τρόπου ζωής καθώς και η ενασχόληση με τέχνες όπως η μουσική ο χορός το θέατρο, αλλά και η απόκτηση εμπειρικών γνώσεων μέσα από εργαστήρια σχετικά με το περιβάλλον τη φύση ακόμα και τις καθημερινές δουλειές ενός νοικοκυριού.

Εκτός από τον εφοδιασμό με γνώσεις βασική επιδίωξη θα είναι και η απόκτηση Παιδείας των παιδιών και η επιμόρφωση τους με αξίες, ιδανικά, πρότυπα, η προώθηση του διαλόγου και

20

<https://www.archaiologia.gr/blog/2012/12/18/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%AD%CE%BF-%CE%BC%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%B7-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%80%CE%AD%CF%81/>

των σωστών τρόπων συμπεριφοράς του αλληλοσεβασμού και του δημοκρατικού χαρακτήρα. Άλλη επιδίωξη του σχολείου θα είναι η ανάδειξη των κλίσεων και των ταλέντων των παιδιών για τη μετέπειτα επιτυχημένη πορεία τους στο γυμνάσιο στα μαθήματα του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού.

Βασικό θα είναι το σχολείο να διαδραματίσει το ρόλο ενός καθοδηγητικού παράγοντα στον κόσμο της γνώσης και της παιδείας των μαθητών και να τους δημιουργήσει το αίσθημα ασφάλειας υπευθυνότητας αλλά και ευχαρίστησης μέσα από τη λειτουργία ολιγομελών τμημάτων έτσι ώστε η σχέση καθηγητή μαθητή να μην είναι απρόσωπη και κάθε ένας διδασκόμενος να φτάνει στο έπακρο των δυνατοτήτων του.

Στο πρότυπο σχολείο θα διοργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια ομιλίες εκδηλώσεις όπως φιλολογικές βραδιές θεατρικές παραστάσεις παρουσιάσεις βιβλίων μουσικά κονσέρτα αναβαθμίζοντας το σε κοιτίδα πολιτισμού που θα αναβαθμίσει πολιτισμικά και θα ακτινοβολεί σε όλη την περιοχή. Η εγγύτητα του κτήματος και η αμεσότητα πρόσβασης στην Ακρόπολη είναι ένα πλεονέκτημα.

Σχέδιο από πρόταση ανάπλασης της περιοχής με τη δημιουργία πάρκου μεταξύ της οικίας Πρόκλου και Καλλισπέρη.

Στόχοι και κριτήρια επεμβάσεων σε μνημεία- διατηρητέα κτίρια

Οι επεμβάσεις που προτείνονται στοχεύουν στη διατήρηση, ανάδειξη και τη διαρκή προστασία των κτηρίων του συγκροτήματος, καθώς και στην ανάδειξη του περιβάλλοντος χώρου, που είναι ζωτικής σημασίας για τον χαρακτήρα του. Όσον αφορά στα κτήρια, στόχος είναι η αντιμετώπιση των στατικών και οικοδομικών προβλημάτων και λαμβάνοντας υπ' όψιν το σημείο στο οποίο βρίσκεται, την απόδοση νέας χρήσης συμβατής με το χαρακτήρα του υποστατικού. Οι προτεινόμενες επεμβάσεις θα ακολουθήσουν τις αρχές που απορρέουν από το Χάρτη της Βενετίας και τις άλλες διεθνείς συμβάσεις που διέπουν τις αναστηλώσεις και αποκαταστάσεις των μνημείων. Οι βασικές αρχές που ορίζουν το πλαίσιο των προτάσεων είναι:

1. Ο σεβασμός των ιστορικών φάσεων.
2. Η διατήρηση της αυθεντικότητας
3. Η διακριτική διαφοροποίηση των επεμβάσεων από τα αυθεντικά τμήματα
4. Το αναστρέψιμο - στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό- των επεμβάσεων.
5. Η χρήση του ίδιου δομοστατικού συστήματος, παραδοσιακών υλικών και τρόπων δόμησης και όπου αυτοί κριθούν ανεπαρκείς η εφαρμογή σύγχρονων μεν δοκιμασμένων δε μεθόδων και υλικών.
6. Η ένταξη συμβατών και ήπιων χρήσεων οι οποίες δεν επιφέρουν αλλοίωση στο μορφολογικό και δομοστατικό χαρακτήρα του κτηρίου.

Ο λόγος που επιλέχτηκαν αυτές οι νέες χρήσεις είναι γιατί πέραν του ότι είναι ήπιες, ο τουρισμός σε συνδυασμό με τις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές χρήσεις αποτελούν σημαντικούς παράγοντες ανάπτυξης που θα επιτρέψουν την βιωσιμότητα της επανάχρησης και της συντήρησης. Η λεπτομερής διαμόρφωση του κτήματος δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης. Ακολουθεί σχέδιο με το προτεινόμενο κτιριολογικό πρόγραμμα.

Προεργασίες – Οργάνωση εργοταξίου

Για τις ανάγκες της υλοποίησης των επεμβάσεων στερέωσης απαιτείται η αντίστοιχη οργάνωση του εργοταξίου. Πιο συγκεκριμένα θα απαιτηθεί:

1. Πρόβλεψη εγκατάστασης ικριωμάτων στο εξωτερικό και στο εσωτερικό του κτιρίου.
2. Εγκατάσταση παροχής εργοταξιακού ηλεκτρικού ρεύματος.
3. Διαμόρφωση χώρου για την απόθεση των στοιχείων που θα αφαιρεθούν από το κτίριο (ξύλινα σανιδώματα δαπέδων, οροφές, σκάλες, κιγκλιδώματα, πόμολα, στροφείς, κλειδαριές, μεταλλικά στοιχεία, τμήματα φέροντος και μη οργανισμού από σπλισμένο

σκυρόδεμα κλπ), με σκοπό τον καθαρισμό και την συντήρησή τους, προκειμένου να επανενταχθούν στο κτίριο.

4. Καθορισμός χώρου προσωρινής απόθεσης μπάζων και άλλων άχρηστων υλικών.
5. Εγκατάσταση χώρων υγιεινής
6. Εγκατάσταση εργοταξιακών οικίσκων (γραφείο, αποθήκη εργαλείων - μηχανημάτων, κλπ)

Χαρακτηριστικές μεταγενέστερες επεμβάσεις στο συγκρότημα της οικίας Καλλισπέρη

Η οικία έχει πολλά μορφολογικά χαρακτηριστικά που το καθιστούν απολύτως αξιοποιήσιμο. Οι επεμβάσεις που προτείνεται να πραγματοποιηθούν στο κτίριο αποσκοπούν στην διατήρηση των τυπολογικών και μορφολογικών στοιχείων του κτιρίου, στην επαναφορά στοιχείων προηγούμενων ιστορικών φάσεων και καθαίρεση των ευδιάκριτων μεταγενέστερων επεμβάσεων (βλ. εικόνες παρακάτω), ώστε να καταστεί λειτουργικό και να ενταχθεί αρμονικά στον σύγχρονο ιστό της πόλης των Αθηνών.

Ο σχεδιασμός των τύπων επεμβάσεων πρέπει να βασίζεται στην εκτίμηση της συνολικής συμπεριφοράς του κτιρίου και τον εντοπισμό των αδυναμιών του (όπως η μη επάρκεια της φέρουσας ικανότητας ή δυσκαμψίας ή πλαστιμότητάς του, οι εγγενείς του γεωμετρικές αδυναμίες, κ.α.).

Η αποκατάσταση του κτιρίου από φέρουσα τοιχοποιία αφορά στην ενίσχυση των επιμέρους λιθοδομών του και στην βελτίωση της σύνδεσης μεταξύ τους. Η καλή συμπεριφορά του συνόλου μιας κατασκευής εξαρτάται από την ικανότητα παραλαβής των κατακόρυφων φορτίων (μόνιμων και κινητών) αλλά κυρίως από την ικανότητα παραλαβής και μεταφοράς

των οριζόντιων φορτίων που ασκούνται στην κατασκευή (σεισμικές διεγέρσεις, φορτία ανέμου) στα κατακόρυφα φέροντα στοιχεία.

Αναλυτικά, οι προτάσεις στερέωσης του κτιρίου που περιγράφονται στις επόμενες ενότητες:

- ΥΠΟΓΕΙΟ - ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

Αποχωμάτωση, ανάκτηση των χώρων, περιμετρικό όρυγμα (εσωτερικά και εξωτερικά) για ενίσχυση της θεμελίωσης, υδροπροστασία, drainage - ίσως ενίσχυση των θεμελίων μέχρι τη στάθμη του περιβάλλοντος εδάφους με τοιχίο σκυροδέματος.

- ΤΟΙΧΟΠΟΙΗΣ

Εξυγίανση: "Γδύσιμο", λιθοσυρραφές ρωγμών, βαθύ αρμολόγημα μέσα κ έξω, συμβατά ενέματα (μάλλον θηραϊκο-κονιάματος), εσωτερικά ινοπλισμένα επιχρίσματα, εξωτερικά επίχριση με πατητό επίχρισμα, επαναφορά στην αρχική μορφή (τραβηχτά, κορνίζες, κτλ)

- ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (πρέκια, κτλ)

εξυγίανση (καθαρισμός, αναστολή οξειδωσης, αντικατάσταση των ανεπανόρθωτα βλαμμένων)

- ΠΑΤΩΜΑΤΑ (ξύλινα)

Εξυγίανση δοκοθηκών, ενίσχυση υγιών υφιστάμενων δοκών με δίδυμες πλευρικές δοκούς σύνθετης ξυλείας, αντικατάσταση των ανεπανόρθωτα βλαμμένων με νέες, διαφραγματοποίηση με διπλό κόντρα πλακέ (πάνω και κάτω, δηλ. σε δάπεδο και υποκείμενη οροφή). Τελικό δάπεδο και οροφή όμοια με τα αρχικά.

- ΔΩΜΑ

Αποκάλυψη φέρουσας κατασκευής (μεταλλικές δοκοί γεφυρωμένες με σχιστόπλακες), συντήρηση δοκών (αναστολή οξειδωσης), ίσως χρειαστεί μείωση φορτίων από τις πλάκες, ενδεχομένως με προσθήκη περιλιτομπετόν ή άλλου ελαφρού, υδροπροστασία, ρύσεις, κλπ

- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ

μάλλον γενική ανακατασκευή λόγω προχωρημένης φθοράς.

- ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ

Αντικατάσταση των κουφωμάτων με νέα, νεοκλασικού ύφους, ανάλογης μορφής με τα αρχικά, υψηλών προδιαγραφών θερμομονωτικής ανταπόκρισης. Απόχρωση όμοια με την αρχική.

Κατακόρυφος Φέρων οργανισμός - τοιχοποιίες

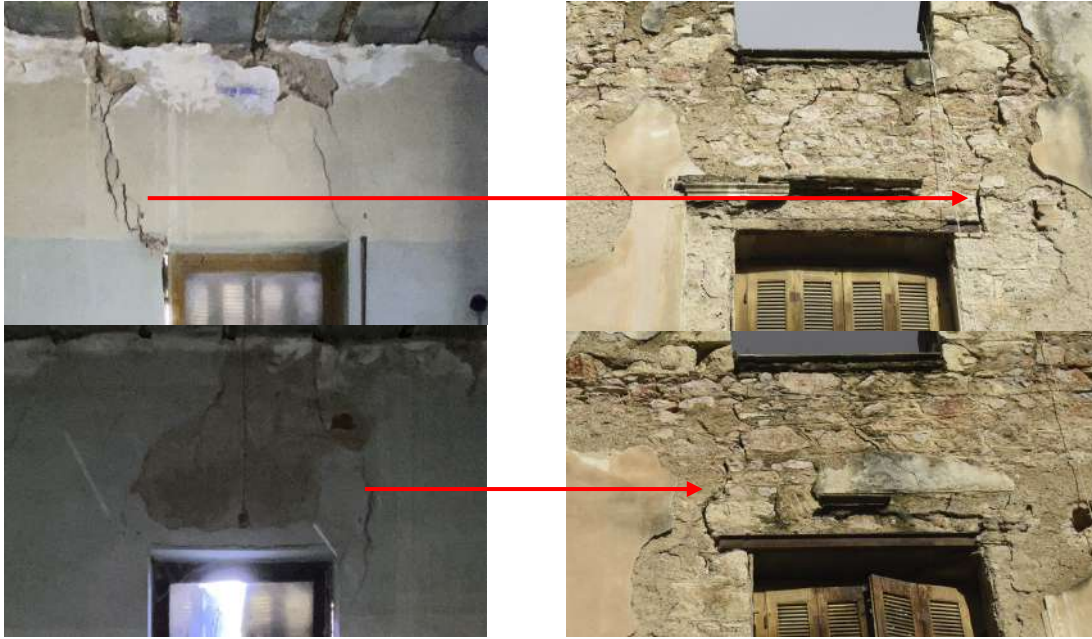
Αρχικό βήμα πριν την εκτέλεση των επεμβάσεων στερέωσης στα κατακόρυφα φέροντα στοιχεία του κτιρίου αποτελεί η καθαίρεση του υφιστάμενου επιχρίσματος και κονιάματος στο εξωτερικό του κτιρίου, διαδικασία που πραγματοποιείται με μηχανικά μέσα, αλλά και με την χρήση νερού ή αέρα υπό πίεση ή ακόμα και αμμοβολή. Μετά την ολοκλήρωση της αποκάλυψης της τοιχοποιίας θα πρέπει να γίνει λεπτομερής αποτύπωση των λιθοδομών και να επανεκτιμηθεί η παθολογία του κτιρίου.

Συρραφή μεγάλων ρωγμών

Στο κτίριο, όπως αποτυπώθηκε τον Ιούνιο του 2021, δε διαπιστώθηκαν διαμπερείς ρωγμές στην τοιχοποιία μεγάλου εύρους, πλην αυτής στον βόρειο τοίχο της Β' φάσης που μετρήθηκε 25 mm. (προτείνεται να ανακατασκευαστεί γιατί η κατάστασή του το κρίνεται αρκετά δυσμενής) (βλ. βόρεια όψη) και των 2 ρωγμών στα πρέκια στις 2 μπαλκονόπορτες του ορόφου (δεν ήταν εφικτή η διαστασιολόγησή τους λόγω έλλειψης σταθερού πατώματος και λόγω μεγάλου ύψους (4,50 μ.).

Ρωγμή εύρους 25 εκ. στη βόρεια όψη. Πάνω στην εξωτερική και κάτω στην εσωτερική παρειά του τοίχου

Ρωγμές στη νότια όψη εσωτερικά κι εξωτερικά. Πάνω στο χώρο 2.06 και κάτω στο χώρο 2.05.

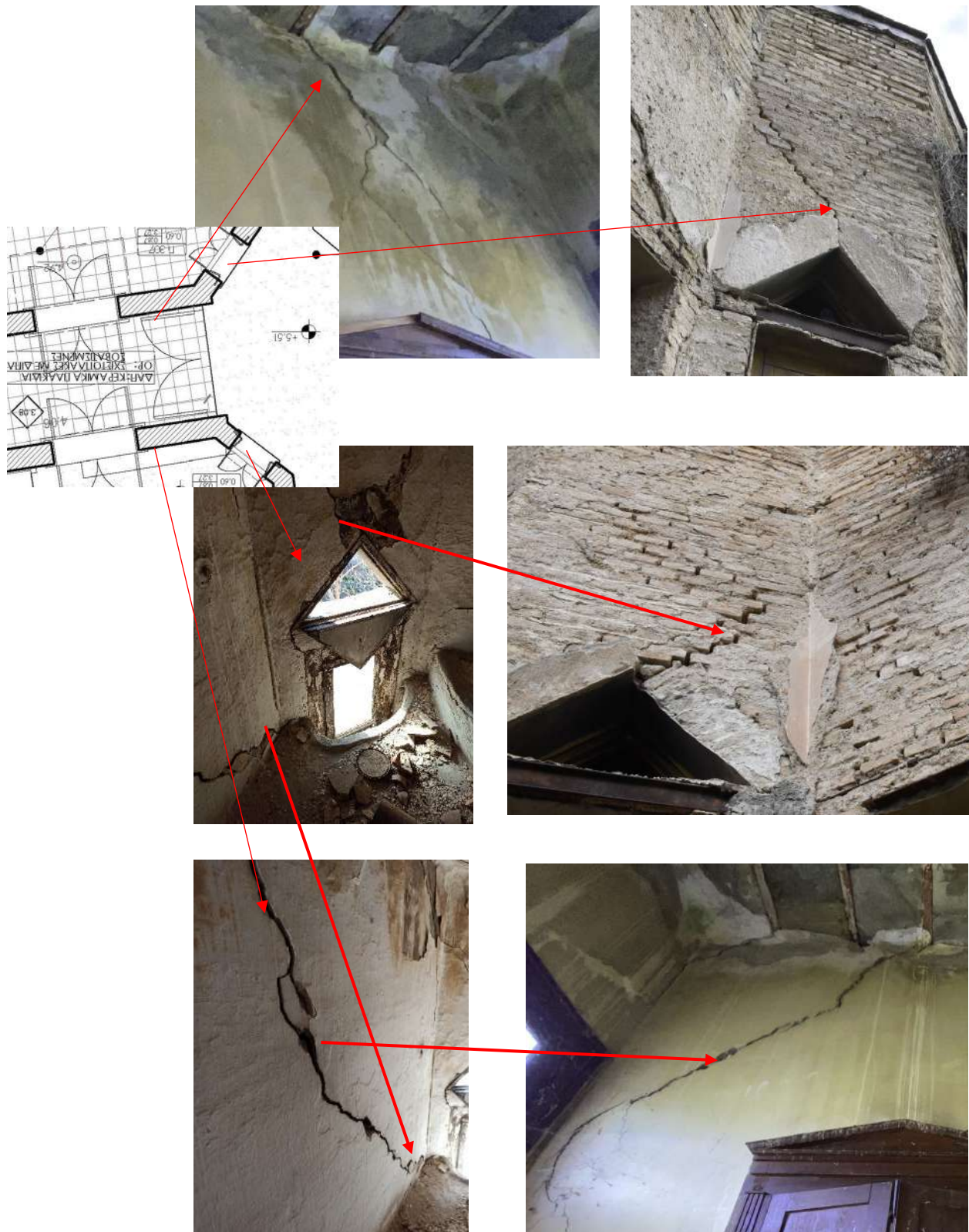
Πάνω στον πύργο στον όροφο στην ένωση με τον νότιο τοίχο και κάτω στους χώρους 2.02 και 3.02.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθούν και οι υπόλοιπες ρωγμές που παρατηρήθηκαν λόγω μειωμένου πάχους τοιχοποιίας τοπικά και δεν είναι διαμπερείς και αυτές είναι στη ροτόντα στον όροφο στο χώρο 2.04, καθώς και η κάθετη ρωγμή που διαπερνά το ισόγειο και τον όροφο που συνεχίζεται και διαγώνια μεταξύ των χώρων 2.02, 3.02 και του κλιμακοστασίου (χώρος 1.01).

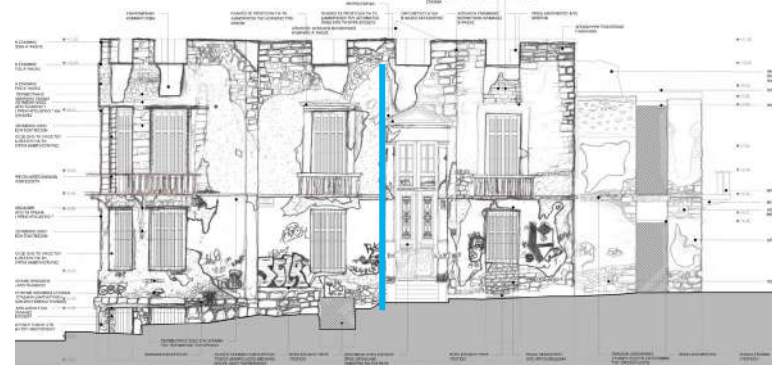
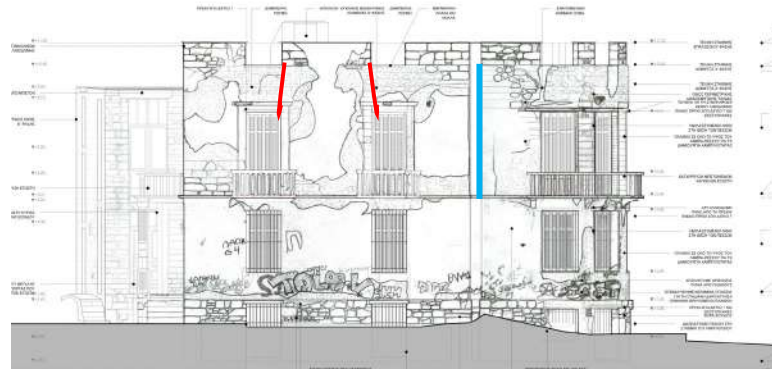
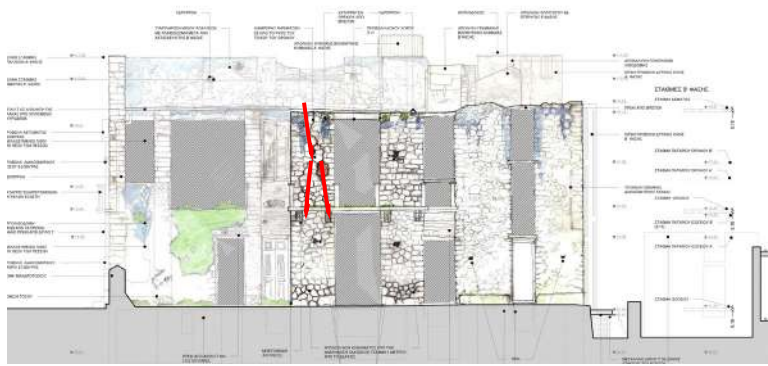
Συνήθως η αποκατάσταση τέτοιου εύρους ρωγμών που διακόπτουν την συνέχεια της τοιχοποιίας πραγματοποιείται με λιθοσυρραφή είτε με αντικατάσταση των κατεστραμμένων λιθοσωμάτων με «κλειδιά» είτε με στερέωση των δυο αποκολλημένων τμημάτων της τοιχοποιίας με μεταλλικά στοιχεία.

Σύμφωνα με την ΠΕΤΕΠ 14.02.01.01 «Καθαίρεση επιχρισμάτων» αρχικά καθαίρονται τα επιχρίσματα σε απόσταση 0,50 m εκατέρωθεν της ρωγμής και σε ολόκληρο το μήκος όλων των σημείων της ρωγμής. Στην εσωτερική παρειά του τοίχου του ορόφου του κτιρίου που εμφανίζεται η διαμπερής ρωγμή, θα καθαρευθούν τα επιχρίσματα και ύστερα από το πέρας των εργασιών αποκατάστασης του τοίχου προβλέπεται η αποκατάσταση της όψης με όμοιο επίχρισμα.

Διαμπερείς ρηγματώσεις στο τμήμα από πλινθοδομή στη δυτική είσοδο και οι θέσεις τους σε κάτοψη.

Οι ρωγμές σημειωμένες στις όψεις της οικίας. Με κόκκινο οι διαμπερείς και με γαλάζιο οι εσωτερικές.

Ύστερα από την καθαίρεση των επιχρισμάτων, θα εντοπιστούν τα σπασμένα λιθοσώματα κατά μήκος της ρωγμής και θα αντικατασταθούν ανά 0,80 - 1,00 m κατά μήκος της ρωγμής με νέα για την εξασφάλιση πρόσθετης διεπιφάνειας συρραφής. Αφαιρούνται σταδιακά όχι στο συνολικό μήκος της ρωγμής, το συνδετικό κονίαμα και οι λίθοι (όπως καθορίζεται από την ΠΕΤΕΠ 14.02.01.03 «Διεύρυνση αρμών τοιχοποιίας», ώστε να μην διαταραχθεί ο ιστός της τοιχοποιίας. Στην συνέχεια καθαρίζεται προσεκτικά και βρέχεται έως κορεσμού (χωρίς επικαθήσεις ή παρακράτηση ύδατος) η περιοχή που δημιουργείται από την αφαίρεση του λιθοσώματος με νερό από το δίκτυο ύδρευσης (δεν απαιτείται υψηλή πίεση).

Τοποθετούνται τα ακροφύσια εισόδου και ελέγχου - εξαερισμού του ενέματος στην περίμετρο της περιοχής τα οποία θα επιτρέπουν την ελεύθερη ροή του ενέματος μετά την τοποθέτηση των λίθων (σωληνίσκος με βαλβίδα). Τοποθετείται κολυμβητά το νέο υγιές λιθόσωμα ή κατασκευάζεται ο τεχνητός λίθος από έγχυτο γαρμπιλόδεμα ή πολυμερικό κονίαμα, με τον οπλισμό που προβλέπεται από την μελέτη. Τοποθετούνται και στερεώνονται οι πόροι εισόδου και ελέγχου ενέματος κατά μήκος της ρωγμής. Σφραγίζεται η ρωγμή σε όλο το μήκος της και στην συνέχεια ακολουθεί η εκτέλεση των ενεμάτων.

Η εφαρμογή ενεμάτων στην τοιχοποιία αποτελεί μια μη αναστρέψιμη επέμβαση, σημαντική ωστόσο για την αύξηση της θλιπτικής αντοχής και συνοχής της τοιχοποιίας. Γι' αυτό απαιτείται ολιστικός και ορθολογικός σχεδιασμός του ενέματος και του τρόπου εφαρμογής

του στις τοιχοποιίες. Η τεχνική αυτή εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που το εύρος των ρωγμών της τοιχοποιίας δεν υπερβαίνει τα 10 mm.

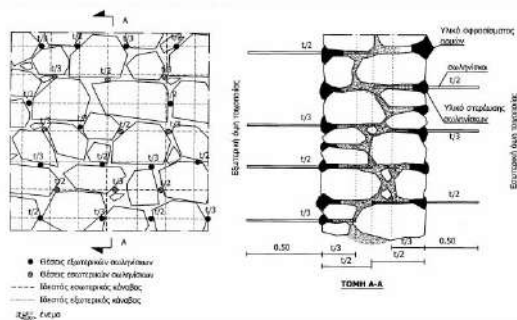
Η επιλογή της κατάλληλης σύνθεσης και των επιθυμητών ιδιοτήτων του ενέματος βασίζεται στα μηχανικά χαρακτηριστικά των υλικών δομής του κτιρίου καθώς και στον ρόλο που καλείται να παίξει στη μάζα της λιθοδομής. Η σύνθεση και η κατηγορία του ενέματος που θα επιλεγεί θα πρέπει να είναι συμβατή με τα υφιστάμενα υλικά, ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή συνάφεια και συνεργασία των επιμέρους στοιχείων της λιθοδομής.

Η σειρά προσθήκης των συνθετικών στοιχείων είναι:

1. Νερό και Ρευστοποιητής
2. Άσβεστος σε σκόνη
3. Ποζολάνη
4. Τσιμέντο

Η αποκάλυψη της κατάστασης της τοιχοποιίας ύστερα από την αφαίρεση των επιχρισμάτων στο εξωτερικό του κτιρίου θα καθορίσει τις θέσεις που θα τοποθετηθούν οι σωληνίσκοι ενέματος σ' όλες τις επιφάνειες των τοιχοποιιών. Στο εσωτερικό του κτιρίου θα πρέπει να γίνει πιο προσεκτικός σχεδιασμός των θέσεων τοποθέτησης των σωληνίσκων λόγω του ζωγραφικού διακόσμου στον όροφο. Έτσι θα οριστεί ένας κάρναβος των θέσεων των σωληνίσκων εφαρμογής ενέματος σε κάθε τοίχο του κτιρίου (εσωτερική και εξωτερική παρειά), ώστε κατά την εφαρμογή ενεμάτων να σημειωθούν οι θέσεις που έχουν γεμίσει με ένεμα. Ύστερα από την τοποθέτηση των σωληνίσκων, θα καλυφθεί το κενό των αρμών με σφραγιστικό υλικό.

Αποκατάσταση τοιχοποιίας με εφαρμογή ενεμάτων

Η αποτελεσματικότητα της επέμβασης με ενέματα πρέπει να ελέγχεται επίσης μετά από την ολοκλήρωση των εργασιών μέσω καταλλήλων μη καταστρεπτικών τεχνικών (όπως ηχητική και υπερηχητική μέθοδος, τα ραντάρ και η μέθοδος της ηλεκτρικής ειδικής αντίστασης) σε συνδυασμό, εφόσον επιτρέπεται, με μικρο-καταστρεπτικές τεχνικές.

Αρμολόγημα

Ύστερα από την ολοκλήρωση των επεμβάσεων αποκατάστασης της φέρουσας ικανότητας των τοιχοποιιών θα πραγματοποιηθεί επιφανειακό αρμολόγημα για την πλήρωση των αρμών και συνεπώς την προστασία του εσωτερικού της τοιχοποιίας από περιβαλλοντικές δράσεις καθώς και για την αισθητική αποκατάσταση των όψεων του κτιρίου.

Το βαθύ αρμολόγημα δεν προβλέπεται στην περίπτωση του κτιρίου, αφού λόγω του μεγάλου πάχους των τοιχοποιιών του κτιρίου (75 cm) δεν αναμένεται να βελτιώσει την αντοχή της τοιχοποιίας. Βελτίωση αντοχής με εφαρμογή της συγκεκριμένης τεχνικής αναμένεται μόνο σε τοιχοποιίες σχετικώς μικρού πάχους (μέχρι 40 cm) (Βιντζηλαίου 2001).

Η πλήρωση των αρμών της τοιχοποιίας προϋποθέτει αρχικά την διαβροχή της τοιχοποιίας, αφού ήδη έχουν προηγηθεί για τις ανάγκες των προηγούμενων επεμβάσεων η καθαίρεση των επιχρισμάτων στο εξωτερικό του κτιρίου. Στον διευρυμένο αρμό εισάγεται το κονίαμα σε δύο τουλάχιστον στρώσεις. Η διαμόρφωση της τελικής στρώσης πλήρωσης του αρμού και της επιφάνειάς της θα πρέπει να προβλέπεται από την μελέτη εφαρμογής («πρόσωπο» με την τοιχοποιία, εισέχουσα, εξέχουσα, κλπ.).

Οριζόντιος Φέρων οργανισμός Α΄φάσης

Αποκατάσταση πατωμάτων υπογείου

Η κατασκευή του δαπέδου του υπογείου με χρήση στοιχείων σκυροδέματος γίνεται με στόχο τη φραγή της ανερχόμενης υγρασίας από το έδαφος. Γι' αυτό το λόγο στην κατώτερη στάθμη δημιουργούνται στρώσεις διαβαθμισμένου αδρανούς υλικού. Ακολουθούν στρώσεις προκατασκευασμένων πλακών σκυροδέματος, στεγανοποίηση, ελαφρά οπλισμένο σκυρόδεμα και η τελική επίστρωση από βιομηχανικό δάπεδο / τσιμεντοκονία .

Αποκατάσταση πατωμάτων ισογείου και ορόφου

Όσον αφορά στην αποκατάσταση των πατωμάτων του ορόφου (και του ισογείου) γίνεται με στόχο την επίτευξη της διαφραγματικής τους λειτουργίας και της σύνδεσής τους με την περιμετρική τοιχοποιία. Μετά την αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης και των αντοχών του φορέα (βέλος κάμψης, στατική επάρκεια, περιοχές έδρασης δοκών) ενισχύονται οι δοκοί όπου κρίνεται αναγκαίο.

Πιο συγκεκριμένα, οι κύριες δοκοί του πατώματος στους χώρους όπου κρίνεται κατάλληλο θα διατηρηθούν στην θέση τους (αφού αρχικά ελεγχθεί η αντοχή τους, ποσοστό υγρασίας, πιθανές φθορές, κα.) και θα συμπληρωθούν με νέα τμήματα ή θα αποξηλωθούν ολοσχερώς και θα αποκατασταθούν από νέες αυτές που βρίσκονται σε δυσμενή κατάσταση.

Αποκατάσταση πλάκας δώματος Α΄φάσης

Στην περίπτωση της πλάκας από διπλά Τ και σχιστόπλακες:

1.αν οι διατομές έχουν απομειωθεί από τη σκουριά, τότε θέλουν αποκατάσταση. Αυτό προϋποθέτει αποξήλωση σταδιακή του δώματος και ανακατασκευή του. Σε πρώτη φάση αποξηλώνεται η πρώτη στρώση της τελικής επίστρωσης και μετά το επίχρισμα μεταξύ των διπλών Τ, μετά αφαιρείται η μία

σειρά σχιστοπλακών και μετά αποσυναρμολογούνται οι διπλές διατομές T και συναρμολογούνται οι νέες.

2.αν δεν έχει αλλάξει το πάχος των διατομών, μπορούν με ενεργή καθοδική προστασία με επιβαλλόμενο ρεύμα να παραμείνουν στη θέση τους. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται προστασία από την διάβρωση ενώ παράλληλα αποτρέπεται και ο σχηματισμός ανθρακικών αποθέσεων (καθαλατώσεων).

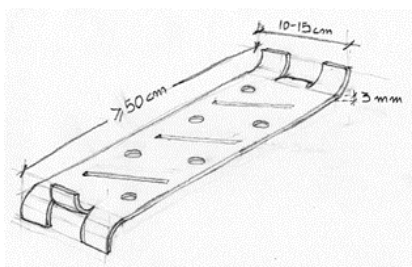
Οι σιδηροδοκοί στο δώμα της Α΄φάσης διήκουν κατά τη μία διάσταση του χώρου, τα κατακόρυφα φορτία μεταφέρονται μόνον στις δύο επιμήκεις υποκείμενες τοιχοποιίες που εδράζονται οι σιδηροδοκοί και άρα το πάτωμα εμφανίζει σημαντική διαφοροποίηση της διαφραγματικής λειτουργίας ανά κατεύθυνση. Επιπλέον εμφανίζεται έντονη ανισοτροπία δυσκαμψίας εντός του επιπέδου τους λόγω μικροολισθήσεων μεταξύ επιπέδων των σχιστόλιθων και σιδηροδοκών.²¹

Σε τελικό στάδιο απαιτείται καθαρισμός και μόνωση με σωστές ρύσεις για να μη μαζεύει νερά το δώμα.

Αποκατάσταση συμπαγούς οπτοπλινθοδομής

Αν υπάρχουν κενά και ρηγματώσεις είναι απαραίτητη η ενεμάτωση.

Αυτό που ευθύνεται για την εξωτερική ρηγμάτωση είναι η υποχώρηση των υπέρθυρων των τριγωνικών φεγγιτών. Για την αντιμετώπισή του τοποθετείται ένα στιβαρό χαλύβδινο συγκολλητό πλαίσιο μέσα στο τρίγωνο που θα εμποδίσει την περαιτέρω παραμόρφωση. Η προκλειθείσα ρωγμή συρράφεται με ράβδους ανοξείδωτου χάλυβα που θα μπουν μέσα στους αρμούς και ύστερα αρμολογείται όλη επιφάνεια του τοίχου. Η προτεινόμενη λύση φαίνεται στο σκίτσο παρακάτω και χρησιμοποιήθηκε στην αποκατάσταση της Μονής Δαφνίου.

Οι ράβδοι θα έχουν σπείρωμα και οι οπές θα πληρωθούν με ένεμα υψηλής συνάφειας (όπως πχ γίνεται στα αγκύρια τύπου hilti). Επίσης, οι ράβδοι θα πρέπει να τοποθετηθούν και από μέσα και απ' έξω στην τοιχοποιία μιας και η ρωγμή είναι διαμπερής. Το πλήθος των ράβδων που θα χρησιμοποιηθούν είναι τέτοιο, ούτως ώστε να αποκατασταθεί η συνέχεια και τα μηχανικά χαρακτηριστικά της λιθοδομής.

²¹ Μιλτιάδου Ανδρονίκη Φεζάν, Σημειώσεις για τα ειδικά θέματα δομικής μηχανικής, διδακτικό έτος 2020 – 2021

Η εσωτερική ρωγμή μπορεί να είναι από σεισμό, μπορεί να είναι και από υποχώρηση της θεμελίωσης του τοίχου.

Το κονίαμα αποκατάστασης προτείνεται να είναι υδραυλικής ασβέστου και όχι με πολύ τσιμέντο ή ρητίνες

Οριζόντιος Φέρων Οργανισμός Β' φάσης και εξώστες Α' και Β' φάσης

Οι λόγοι που συνετέλεσαν στην έως τώρα παθολογία του σκυροδέματος είναι οι εξής:

1. Μη επαρκής οπλισμός. Τα τσέρκια ή αλλιώς οι συνδετήρες παλαιότερα λανθασμένα θεωρούνταν «μοντάζ» και πίστευαν ότι ο σκοπός τους ήταν για να συγκρατούν στη θέση του τον οπλισμό και όχι για να παραλαμβάνουν φορτία.
2. Το φαινόμενο της ενανθράκωσης που προκλήθηκε από το ελάχιστο πάχος επικάλυψης με την επακόλουθη οξειδωση των οπλισμών, τη διόγκωση και τελικά την απολέπισή τους.
3. Η σύσταση και η ποιότητα των αδρανών. Παρατηρείται ότι τα σκύρα που έχουν χρησιμοποιηθεί είναι μικτά, αφού είναι κατά ένα ποσοστό θραυστά και κατά το υπόλοιπο βότσαλα μετρίου μεγέθους.

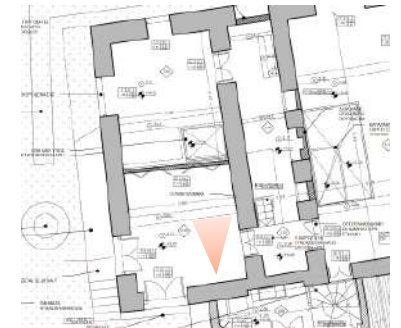
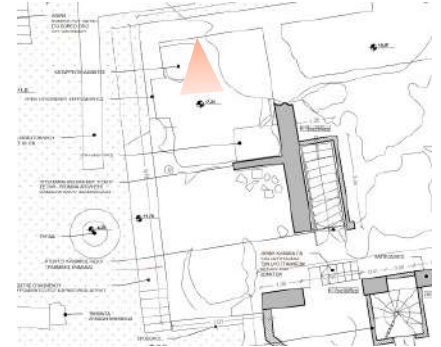
Σε περίπτωση που θέλουμε να αντικαταστήσουμε τον οπλισμό της πλάκας απαιτείται εργαστηριακός έλεγχος του οπλισμού και του σκυροδέματος με λήψη πυρήνων και έλεγχο θλίψης. Όμως απαιτείται άμεση υποστήλωση με σκαλωσιά πρώτα σε όλο το μήκος της δοκού και ύστερα στην πλάκα.

Οι εργασίες που ακολουθούνται για την επισκευή και αποκατάσταση ενανθρακωμένου σκυροδέματος είναι οι ακόλουθες:

1. Απομάκρυνση τμημάτων ενανθρακωμένου σκυροδέματος και σαθρών στοιχείων σε όλη την έκταση της επέμβασης.
2. Επιμελής καθαρισμός επιφάνειας
3. Εμποτισμός με αναστολέα διάβρωσης χάλυβα οπλισμένου σκυροδέματος.
4. Δημιουργία γέφυρας πρόσφυσης και επιπλέον προστασία από τη διάβρωση του οπλισμού
5. Αντικατάσταση αφαιρεθέντος τμήματος σκυροδέματος με τσιμεντοειδή θιξοτροπικά κονιάματα που χρησιμοποιούνται για στρώσεις πάχους 0,3-3cm. Για μεγαλύτερο πάχος στρώσης εφαρμόζεται επάλειψη σε δεύτερη στρώση αφού η 1η στρώση κονιάματος έχει ωριμάσει.

Λόγω υψηλού κόστους και χρόνου έρευνας, αλλά και υλοποίησης, κρίνεται άσκοπη η αντικατάσταση του οπλισμού. Συμπερασματικά και για τους λόγους που αναφέρονται παραπάνω, επιλέγεται η ανακατασκευή των στοιχείων από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Παθολογία Φ.Ο. Β'φάσης κατασκευής

Παθολογία Φ.Ο. Β'φάσης κατασκευής

Ταβάνι χώρου 2.16 και 2.17 χώρος φωταγωγού- εμφάνιση οπλισμών

Ταβάνι χώρου 2.16'

Δοκός μεταξύ χώρου 2.15 και 2.16 χώρος φωταγωγού -χαμηλή ποιότητα σκυροδέματος

Συντήρηση κουφωμάτων

Διατηρούνται και συντηρούνται όλα τα σωζόμενα ξύλινα κουφώματα (εσώφυλλα, θυρόφυλλα), καθώς και κάθε αυθεντικό σωζόμενο ξύλινο διακοσμητικό στοιχείο (ερμάρια, ράφια, κτλ).

Τα ξύλινα πλαίσια των κουφωμάτων ενισχύονται με αφανείς, διακριτικές γωνιακές διατομές αλουμινίου, οι οποίες στερεώνονται στον τοίχο με καρφιά ή βλήτρα, σε σημεία όπου η σταθερότητα του κονιάματος το επιτρέπει. Οι πλευρές του πλαισίου μετρώνται και κόβονται επί τόπου, αναλόγα με την μορφή του ανοίγματος και το σημείο στο οποίο θα τοποθετηθεί. Τα κενά μεταξύ του πλαισίου και της τοιχοποιίας σφραγίζονται με ακρυλικό στόκο εξωτερικής χρήσεως. Κατόπιν, με ασβεστοτσιμεντοκονίαμα λευκού τσιμέντου με πρόσμιξη κόλλας πλακιδίων καλύπτεται περιμετρικά το τελάρο αλουμινίου, εσωτερικά και εξωτερικά, ώστε να καταστεί αφανές και να προβάλλεται μόνο τμήμα του αρχικού ξύλινου πλαισίου.

Τα τζαμιλίκια αντικαθίστανται από νέα ξύλινα κουφώματα, όμοια με τα υφιστάμενα, αλλά με διπλούς υαλοπίνακες, κατά τα σύγχρονα πρότυπα περί ενεργειακής απόδοσης κτιρίων.

Ηλεκτρική εγκατάσταση

Όδευση ηλεκτρικών καλωδίων γίνεται μέσω, των ξύλινων πατωμάτων και των κατώτερων πατωμάτων του κτιρίου, εντός προστατευτικών σωλήνων. Οι καλωδιώσεις διανέμονται στους επιμέρους λειτουργικούς χώρους εμφανώς, μέσα σε ορειχάλκινους σωλήνες Φ20, οι οποίοι ειλικρινώς και χωρίς να βλάπτουν τους τοίχους τερματίζουν είτε σε πρίζα, είτε σε διακόπτες.

Ένταξη δικτύων (νέοι χώροι WC)

Η ένταξη των χώρων WC στο κτίριο προβλέπεται σε χώρους της Β' φάσης κατασκευής με μόνη εξαίρεση τον χώρο υγιεινής για ΑΜΕΑ που βρίσκεται κάτω από τη γραμμική σκάλα της εισόδου επί Παρθενώνος, προκειμένου να αποφευχθεί η διατάραξη της υφιστάμενης κτιριολογικής διαρρύθμισης της ανωδομής. Τα δάπεδα των χώρων του υπογείου διαμορφώνονται, με βιομηχανικό δάπεδο για την προστασία από ανερχόμενη υγρασία.

Συντήρηση οροφών

Όλες οι οροφές αφαιρούνται και προς διευκόλυνση της αποκατάστασης των πατωμάτων. Μεταξύ των δοκών (αφού έχουν αποκατασταθεί πλήρως) τοποθετείται μονωτική στρώση πετροβάμβακα, ύστερα οι μπαγδατόπηχες και μετά πεταχτό κονίαμα και σοβάτισμα σε χρώμα λευκότροπο.

Το δώμα αφαιρείται και επανακατασκευάζεται με τον ίδιο τρόπο σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η συντήρηση των διπλών μεταλλικών Τ.

Αποκατάσταση εξωτερικών όψεων – τραβηχτά κονιάματα

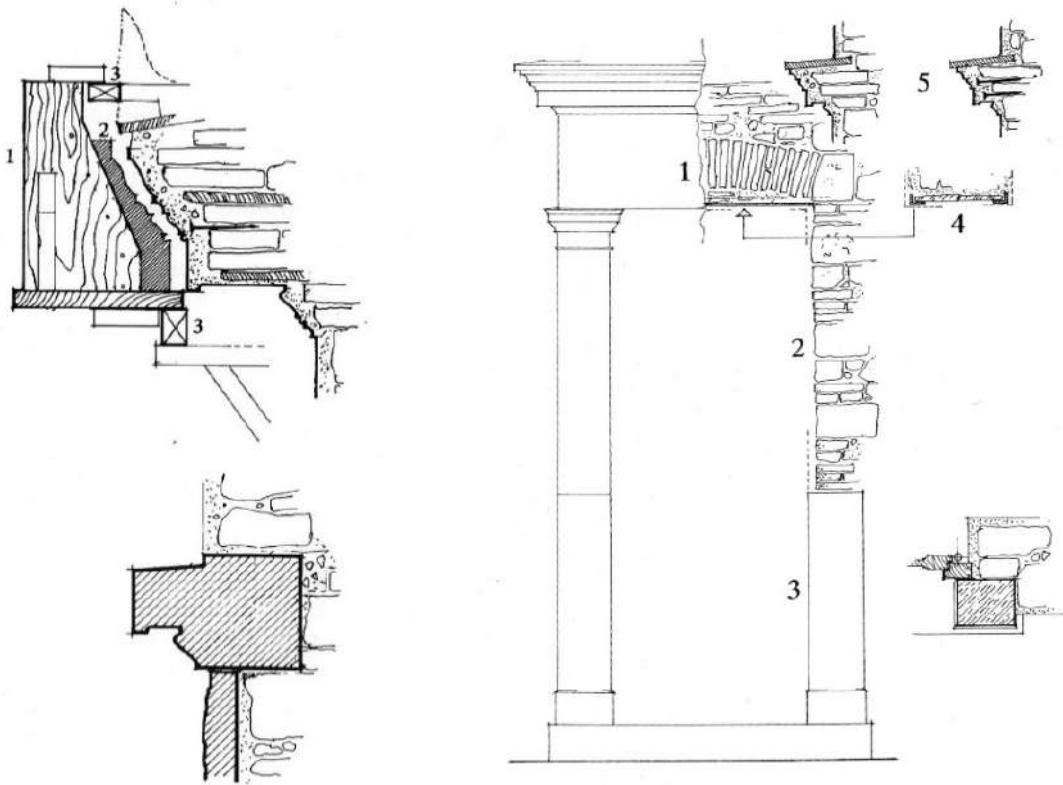
Όπως αναλύθηκε προηγουμένως, τα κονιάματα που καλύπτουν όλη την εξωτερική επιφάνεια του κτιρίου της Α΄φάσης θα καθαρευθούν προσεκτικά. Τα παλαιά συνδετικά κονιάματα μεταξύ των λιθοσωμάτων θα αποξεσθούν προσεκτικά και θα αποπλυθούν με νερό υπό πίεση, όπου είναι εφικτό, σε βάθος έως 5cm. Όλες οι πλευρές της καθαρισμένης τοιχοποιίας θα δεχθούν βαθύ αρμολόγημα.

Το αρμολόγημα γίνεται πατητό με το μυστρί, με “κοφτές” άκρες, μετά από κατασκευή δειγμάτων και έγκρισή τους από την επίβλεψη. Το αρμολόγημα θα συνδυαστεί με τις εργασίες σφράγισης για τα ενέματα και τοποθέτησης σωληνίσκων, καθώς και με σφήνωση μικρών λίθων όπου το εύρος των αρμών το απαιτεί.

Το εξωτερικό επίχρισμα θα γίνει μετά το πέρας των εργασιών στερέωσης και αποκατάστασης των τοιχοποιιών. Προτείνεται λευκό ινοπλισμένο κονίαμα, με βάση το λευκό τσιμέντο υψηλής αντοχής, ενισχυμένο με πολυμερή συστατικά αδρανή επιλεγμένης κοκκομετρίας, ίνες και ειδικά πρόσθετα για την πρόσφυση στις επιφάνειες της λιθοδομής.

Ιδιαίτερη επιμέλεια θα δοθεί στην απόδοση των κορνιζωμάτων, του γείσου και της διακοσμητικής πλαισίωσης της εξώθυρας επί Παρθενώνος στην Α΄φάση, τα οποία θα διαμορφωθούν πιστά κατά την αρχική τους μορφή, σύμφωνα με την υπάρχουσα τεκμηρίωση και ανάλυση της προηγηθείσας Αποτύπωσης. Οι κορνίζες, ως νεοκλασικίζοντα στοιχεία των όψεων του κτιρίου, θα κατασκευαστούν σύμφωνα με τα σχετικά σχέδια σε προεξοχή κατά 4cm.

Επιπλέον, η βάση του ημιυπογείου θα χαραχθεί κατά το ισόδομο σύστημα, εν είδει ορθομαρμάρωσης, όπως διαπιστώθηκε κατά την Αποτύπωση.

Τρόπος εφαρμογής τραβηχτών κονιαμάτων και τρόπος κατασκευής διακοσμητική εξώθυρα

Πηγή: Μπίρης Μάνος, Αθηναϊκή αρχιτεκτονική, εκδόσεις Μέλισσα, 2003

Αποκατάσταση επιχρισμάτων και διατήρησή τους

Ο εσωτερικός διάκοσμος της οικίας Καλλισπέρη όσον αφορά στα επιχρίσματα είναι ιδιαίτερα απλοϊκός. Επομένως, προβλέπεται η καθαίρεση όλων των επιχρισμάτων για το εξωτερικό αλλά και το εσωτερικό όλης της οικίας για τις ανάγκες των εργασιών αποκατάστασης της αντοχής των τοιχοποιιών.

Κατά την αποκατάσταση θα χρησιμοποιηθεί επίχρισμα ίδιας μορφής και σύστασης με το αρχικό. Η ποσότητα, η σύνθεση και το είδος των υλικών θα υποδειχθούν ύστερα από τις ερευνητικές εργασίες που πρόκειται πραγματοποιηθούν πριν την έναρξη των εργασιών αποκατάστασης. Ακολουθεί χρωματική διερεύνηση με χρώματα λαδιού σε φυσικές και μόνον αποχρώσεις, δηλαδή κίτρινη ώχρα, χονδροκόκκινο (*rouse anglais*), ωμή και ψημμένη σιέννα, βερμιγιόν, μπλε κοβαλτίου και σουλτραμαρίν, με μοναδική ανάμιξή τους το λευκό τιτανίου ή το μαύρο του ελεφαντόδοντου (*ivory black*).

Στα δωμάτια της Α' φάσης παρατηρούνται αποχρώσεις σε ώχρα και σιένα πιο ήπιες, ενώ στις Β' φάσης είναι λίγο πιο έντονες και εμφανίζεται το μπλε.

Η ίδια λογική ακολουθείται και στους εξωτερικούς χώρους.

Χρωματική διερεύνηση εσωτερικών επιχρισμάτων

Χρωματική διερεύνηση εσωτερικών επιχρισμάτων

Στην εικόνα εμφανίζονται από πάνω προς τα κάτω τα εξής δωμάτια (ακολουθεί και το γράμμα της πλευράς):

Α' φάσης:

2.10 Δ

2.08 Β

2.04 ΒΔ

Β' φάσης:

2.11 Δ

2.15 Α

3.15 Α

3.15 Δ

3.11 Δ

Χρωματική διερεύνηση εξωτερικών επιχρισμάτων

Νότια όψη - είσοδος από την αυλόπορτα

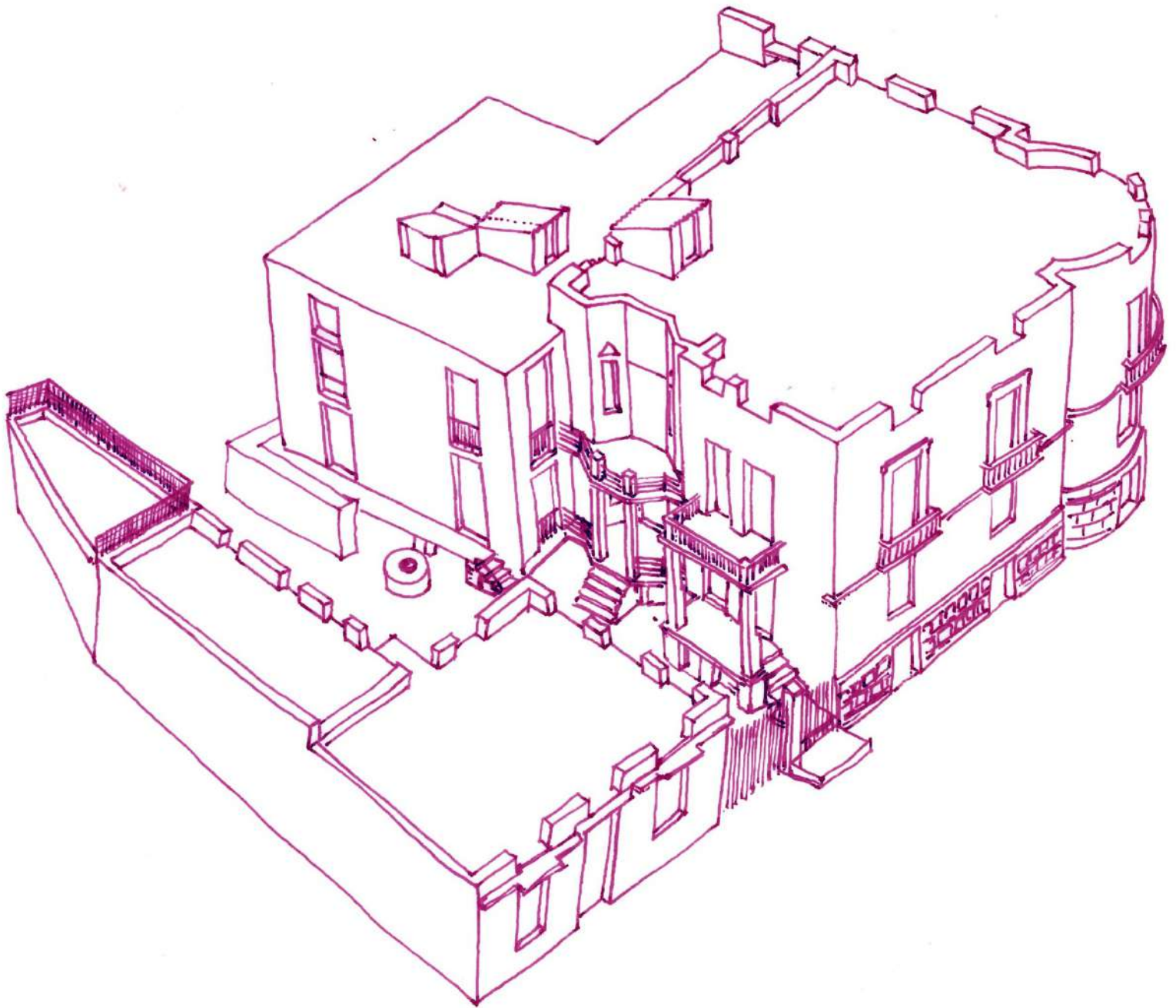
Προοπτικό σκίτσο πρότασης με επεξεργασία των χρωμάτων της όψης

Προοπτικό σκίτσο πρότασης με επεξεργασία των χρωμάτων της όψης του πύργου (αριστερά) και της ανατολικής όψης (δεξιά).

Συνολική πρόταση

Προοπτικό σκίτσο μορφολογικής πρότασης αποκατάστασης - διατήρηση αποτυπωθείσας ογκοπλασίας

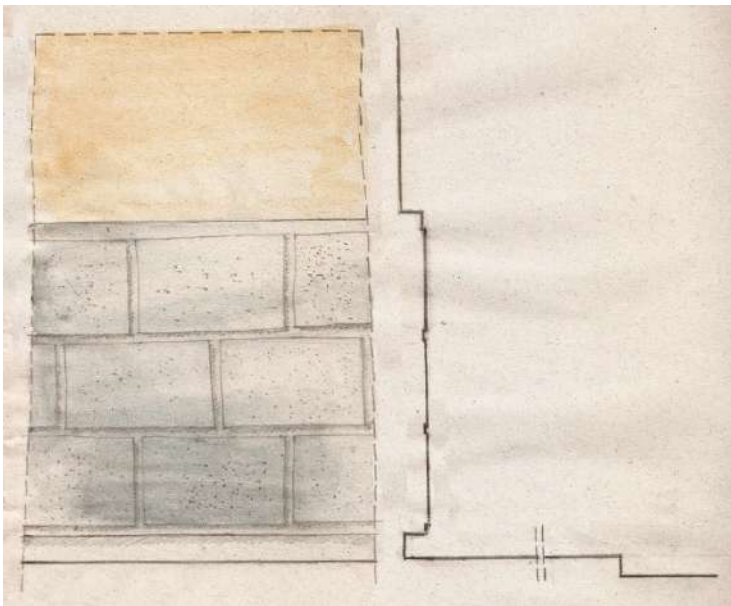
Τελική απόδοση υφής και χρώματος της όψης του τμήματος της Α΄φάσης

Ιδέα για τη μορφή του ανελκυστήρα

Πρόταση αντικατάστασης υδρορορών με νέες χάλκινες

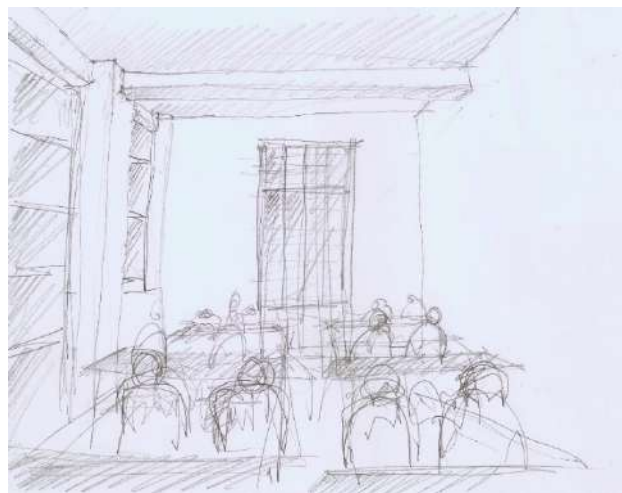

Τελική απόδοση υφής και χρώματος της βάσης στο τμήμα της Α΄φάσης

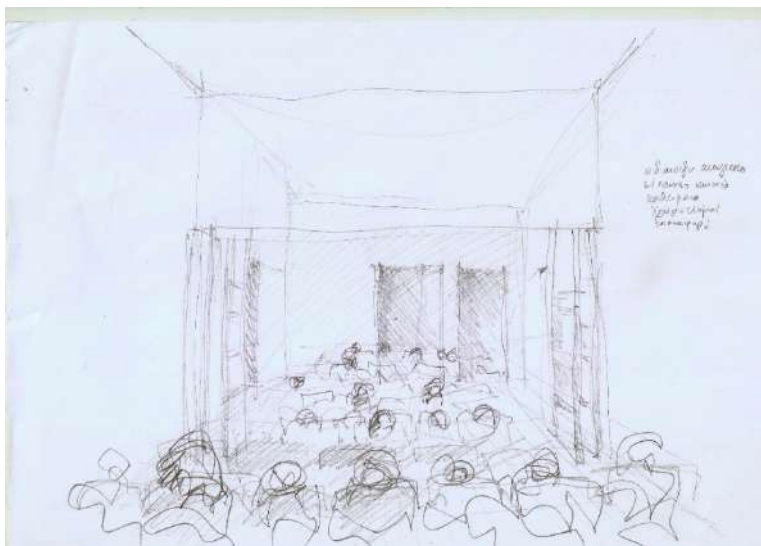
Η πρόταση της λύσης έλαβε υπόψιν την ένταξη των χώρων και των προσβάσεων για ΑΜΕΑ και την επάρκεια σε υποδομές, εγκαταστάσεις και βοηθητικούς χώρους.

Παρακάτω παρουσιάζονται τμήματα της νέας σύνθεσης με το χώρο των παραστάσεων, τη σκηνή και τα καθίσματα των θεατών και μία αίθουσα διδασκαλίας στη βόρεια πτέρυγα του σχολείου.

Εσωτερικές απόψεις από τη νέα χρήση

Σκίτσα πριν και μετά την αποκατάσταση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αθηναϊκή αρχιτεκτονική 1875- 1925. Μάνος Μπίρης. Εκδόσεις Μέλισσα.
2. Αποτίμηση και πρόταση επεμβάσεων σε ιστορικό λιθόδημο κτήριο στην περιοχή 'Πάλος' της νήσου Αστυπάλαιας». Διπλωματική εργασία 2012. ΔΕΛΜΑΔΩΡΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΝΗ. Βιντζηλαίου Ε. (επιβλέπουσα καθηγήτρια).
3. ΚΑΔΕΤ,2019
4. ΠΕΤΕΠ 14.02.04.00 «Εφαρμογή ενεμάτων αποκατάστασης της τοιχοποιίας»
5. ΠΕΤΕΠ 14.02.01.03 «Διεύρυνση αρμών τοιχοποιίας»
6. ΠΕΤΕΠ 14.02.01.01 «Καθαίρεση επιχρισμάτων»
7. Μιλτιάδου Ανδρονίκη, «Μεθοδολογία εκπόνησης των μελετών στερέωσης και αποκατάστασης του Φ. Ο. των μνημείων»
8. Μιλτιάδου Ανδρονίκη Φεζάν, Σημειώσεις για τα ειδικά θέματα δομικής μηχανικής του Ε.Μ.Π., διδακτικό έτος 2020 – 2021
9. Φυσικοί Λίθοι. ΕΜΠ Πολιτικοί Μηχανικοί. Ε. Βιντζηλαίου (Συντονιστής), Ε. Βουγιούκας, Ε. Μπαδογιάννης.
10. Μαργαρίτη Μαρίνα, Διπλωματική εργασία, «διαχείριση τεχνικών έργων επισκευές και ενισχύσεις κατασκευών από τοιχοποιία με χρήση συνθέτων υλικών ανόργανης βάσης», ΕΑΠ, Ιούλιος 2019, Αθήνα
11. Νομικός, Μιχάλης, "Αποκατάσταση - επανάχρηση κτιρίων", Θεσσαλονίκη 1997
12. 2^ο ΓΕΛ Χαλανδρίου, ερευνητική εργασία, «Ανακαλύπτοντας τη Σεβαστή Καλλισπέρη και τους
13. Δρίτσης Στέφανος, Επεμβάσεις – Επισκευές ενισχύσεις μετά από πυρκαγιά, Τμήμα πολιτικών μηχανικών, πανεπιστήμιο πατρών, ΤΕΕ, Τμήμα Πελοποννήσου, Αθήνα, Οκτώβριος 2007